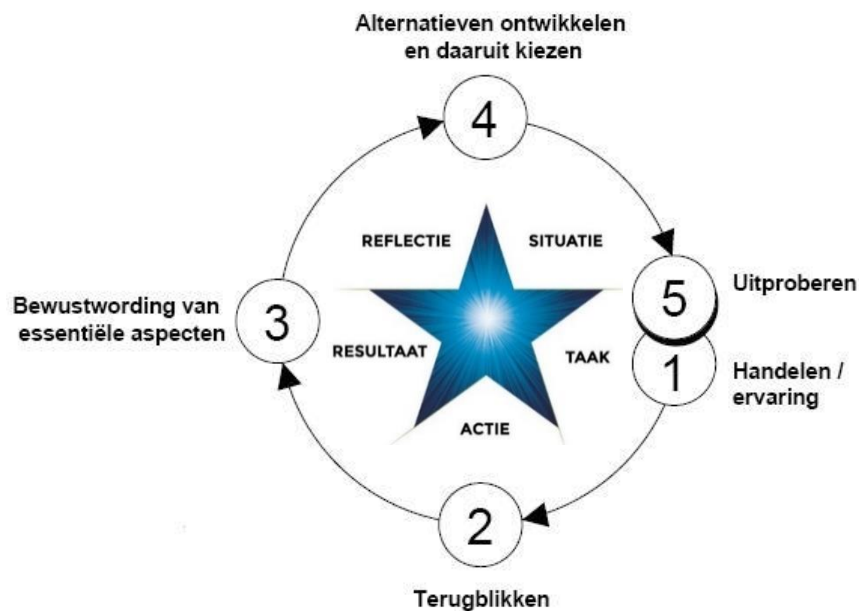

LEREN REFLECTEREN & REFLECTEREND LEREN

1/1/2017

Laat hun ster stralen!

Hoe Korthagen en Starr een mooi samenspel vormen om met reflecteren in onderwijs aan de slag te gaan.

*Geef me de moed om te veranderen wat ik veranderen moet en kan.
Geef me het geduld om te accepteren wat ik niet veranderen kan.
Geef me de wijsheid om het verschil tussen deze twee te zien.*

LEREN REFLECTEREN & REFLECTEREND LEREN

LAAT HUN STER STRALEN!

Inhoudsopgave

1	VOORWOORD	4
2	INLEIDING	7
2.1	Waarom leren we leerlingen reflecteren?	7
2.2	Definitie 'reflecteren'	8
2.3	Afbakenen van reflecteren	9
2.4	Reflecteren versus evalueren	9
2.5	De STARR-methode	10
2.6	Reflectiecyclus van Korthagen	11
3	OVERZICHT REFLECTIEVE METHODIEKEN	13
Deel 1	Reflecteren over (begin)situatie en/of context van een afgebakende opdracht	13
Deel 2	Reflecteren over taak en/of actie	23
Deel 3	Reflecteren over het resultaat	44
Deel 4	Reflecteren op zich	66
Deel 5	Reflecteren over de relatie met de anderen	88
Deel 6	Reflecteren over zichzelf	113
4	INSPIRATIE	160
5	BIJLAGEN	161
5.1	Referentiekader voor Onderwijskwaliteit	161
5.2	Ontwikkellijn reflecteren in de leerplannen studiegebied Personenzorg	162
5.3	Gedragsindicatoren in het studiegebied Personenzorg	166

1 VOORWOORD

Het referentiekader voor Onderwijskwaliteit zet verwachtingen voor kwaliteitsvol onderwijs uit. Zie bijlage 5.1, uittreksel referentiekader.

Hierbij is het de taak van iedere school ernaar te streven dat zoveel mogelijk lerenden gekwalificeerd uitstromen, waarbij ze minimaal voldoen aan de vereisten van het gevalideerd doelenkader. Dit gevalideerd doelenkader wordt weergegeven in de leerplannen van het Katholiek Onderwijs Vlaanderen. Voor het studiegebied Personenzorg (per 1/9/2018 studiedomein Maatschappij en welzijn) is **leren reflecteren** expliciet opgenomen in de doelen van de recente leerplannen. Zie bijlage 5.2, ontwikkellijn reflecteren.

Reflecteren, wat letterlijk ‘terugkaatsen, weerspiegelen’ betekent, is het **bewust** (na)denken over **een eigen ‘ervaring’** (= aanleiding) om **competenter** te worden. Het is een belangrijk onderdeel van het leerproces en een middel tot metacognitieve groei.

Daarom is het belangrijk binnen de dagelijkse onderwijsactiviteiten voldoende aandacht te besteden aan reflectie. Bovendien is reflectie een tijdsinvestering die, wanneer goed geïmplementeerd, in de toekomst verbetering en/of tijdswinst in het leerproces oplevert.

Leraren sturen deze leerprocessen. Leerlingen kunnen reflecteren op de vakinhoudelijke kennis en vaardigheden, op de samenwerking in een opdracht, op hun eigen of gezamenlijke aanpak van problemen, op zichzelf, hoe ze zijn en hoe ze leren.

Reflectieve opdrachten worden opgesteld vanuit de onderwijsdoelen. In reflectieve opdrachten wordt leerlingen gevraagd om na te denken over wat ze gedaan hebben, hoe en waarom en over wat ze daarvan geleerd hebben. Ze beantwoorden vragenlijsten, schrijven reflectieverslagen en houden portfolio's bij. Hierdoor verdiepen ze hun inzichten in de vakinhouden, in hun handelen en in hun leerproces. Op deze manier leren ze reflecteren.

Maar, reflecteren is blijkbaar niet hetzelfde als leren reflecteren. Het herhaaldelijk geven van reflectieve opdrachten leidt niet noodzakelijkerwijs tot beter reflecteren. Reflectieve opdrachten worden meestal gegeven in de vorm van vragen die de leerlingen moeten beantwoorden.

Doelgerichte reflectie echter leidt tot het bewust worden van iets dat in het begin niet helder was. Dit kan geïllustreerd worden aan de hand van reflectie bij planning en uitvoering van een taak. Het plannen van activiteiten omvat pas reflecteren als gedachten over wat er moet gebeuren, gekoppeld worden aan gedachten over wat er vroeger in vergelijkbare situaties is gebeurd. Dat is dus, behalve het maken van een ‘to-do-lijstje’, het nadenken over het gewenste resultaat van elk van die activiteiten, het nadenken over wat er mis kan gaan en hoe men dit kan voorkomen.

Bij het uitvoeren van een activiteit betekent reflecteren nadenken over de bijdrage van die activiteit aan het uiteindelijke doel en over mogelijkheden om het effectiever en efficiënter te doen.

Binnen de studierichtingen van het studiegebied Personenzorg moeten leerlingen leren om bewust te reflecteren, zodat reflecteren een attitude wordt om het eigen handelen bij te sturen.

Om dit leren reflecteren te helpen concretiseren hebben wij, Ingrid Molein, Tine Van Severen, Renilde Verhaegen respectievelijk pedagogisch begeleiders van regio's Oost-Vlaanderen en Mechelen-Brussel een selectie gemaakt van reflectieve methodieken die inzetbaar zijn in het studiegebied Personenzorg. Veelal zijn het aanzetten of bouwstenen waarmee de leraren aan de slag kunnen om hun eigen doelgerichte reflectieve opdrachten mee op te bouwen.

Na een beknopte theoretische inleiding biedt deze bundel een aantal inspirerende voorbeelden. Deze zijn niet lukraak in kaart gebracht maar geschikt volgens een eigenzinnige classificatie. Wij baseerden ons op de STARR-reflectiemethodiek enerzijds en de reflectiecyclus van Korthagen anderzijds.

De geselecteerde reflectieve methodieken zijn onderverdeeld in 6 rubrieken.

Deze rubrieken worden herkenbaar aangeduid in de koptekst op basis van 'sterren', verwijzend naar hun inzetbaarheid op basis van de STARR-methodiek.

Al de opgenomen voorbeelden kunnen worden verrijkt en bijgestuurd met criteria, zoals bv. gedragsindicatoren. In de bundel 'Gedragsindicatoren', een eerdere uitgave uit 2015 van Ingrid Molein en Tine Van Severen, kunnen deze eenvoudig worden opgezocht. Gedragsindicatoren staan er uitgeschreven op basis van omgaan met zichzelf, omgaan met anderen en omgaan met taken. Zie bijlage 5.3, inhoudsopgave gedragsindicatoren.
<https://www.dropbox.com/home/Evaluatie?select=Gedragsindicatoren+3+januari+2015.docx>

Er is een aanbod van eenvoudige, gemakkelijke en wat moeilijke vormen van reflectieve opdrachten. Er zijn verschillen in tijdstip (na, tijdens, of voor een actie), in doel (om een probleem op te lossen, een succes te herhalen, of te leren), in methode (gebruik van metaforen, scenario's, intervisie, enzovoort), en in hulpmiddelen om het reflecteren te ondersteunen.

Tot slot willen we hier benadrukken dat de grens tussen reflectie en evaluatie bij sommige methodieken heel vaag is. Veel hangt echter af van de manier waarop deze methodieken door de leraren worden ingezet en aangewend. Belangrijk bij reflectie is dat er geen oordeel gegeven wordt over goed en fout, dat er ruimte is voor mogelijke vragen die kunnen worden gesteld, maar vooral dat er voldoende aandacht en tijd uitgaat naar de groei van de leerling!

Ingrid Molein
Tine Van Severen
Renilde Verhaegen

LAAT HUN STER STRALEN!

<p>SITUATIE TAAK ACTIE RESULTAAT REFLECTIE</p> 	<p>Deel 1: Reflecteren over beginsituatie en context van een afgebakende opdracht. Vanuit objectief perspectief en op basis van waarneembare feiten/criteria.</p>
<p>SITUATIE TAAK ACTIE RESULTAAT REFLECTIE</p> 	<p>Deel 2: Reflecteren over taak en actie van de leerling met betrekking tot een afgebakende opdracht. Het proces van aanpak, uitvoering en handelen dat de leerling doorloopt.</p>
<p>SITUATIE TAAK ACTIE RESULTAAT REFLECTIE</p> 	<p>Deel 3: Reflecteren over het resultaat van een afgebakende opdracht. Het product dat een leerling bekommt of levert, als resultaat van zijn handelen en op basis van criteria.</p>
<p>SITUATIE TAAK ACTIE RESULTAAT REFLECTIE</p> 	<p>Deel 4: Reflecteren over het ervaren van de opdracht met accent op borgen wat goed is en bijsturen naar een volgende afgebakende opdracht toe.</p>
 <p>Ik en de ander, wij zijn de sterren!</p>	<p>Deel 5: Reflecteren over de relatie met de anderen, over het samenwerken en het communiceren op basis van een afgebakende opdracht.</p>
 <p>Ik ben de ster!</p>	<p>Deel 6: Reflecteren over zichzelf. Over gedrag, gevoelens, talenten, kwaliteiten, werkpunten, groei, ... die de leerling bij een afgebakende opdracht ervaart en vertoont.</p>

2 INLEIDING

2.1 Waarom leren we leerlingen reflecteren?

- Wil je dat leerlingen competenter worden, dan is reflectie een belangrijke sleutel.
  - Reflecteren is een meerwaarde in het leerproces.
  - Reflecteren is een essentieel onderdeel van de visie van het leerplan. (leerplandoelstellingen, holistisch, dynamisch en emancipatorisch mensbeeld, sociaal constructivisme).
  - Reflecteren kadert in de visie op levenslang leren.
  - Reflecteren bevordert de verdere ontwikkeling van iemands vaardigheden en/of persoonlijkheid.
- (naar Benammar¹)

Bij reflectie gaat het om het verbinden van de persoonlijke en de professionele kant: hoe kunnen competenties afgestemd worden op persoonlijke kwaliteiten en talenten van mensen?

Reflecteren richt zich minder op het analyseren van problemen of wat er niet goed gaat, maar meer op de mogelijkheden en krachten die mensen in zich hebben. Dit blijkt de motivatie te versterken, inspiratie te creëren en te leiden tot diepgaande veranderingsprocessen.

Niveaus van reflectie

Figuur 1: naar het ui-model met de psychologische basisbehoeften Korthagen en Vasalos 2007

¹ <http://www.karimbenammar.com/en/>

2.2 Definitie 'reflecteren'

Bewust* (na)denken over **een eigen* ervaring*** (= aanleiding) om **competenter*** te worden.

*bewust: systematisch reflecteren in functie van het competenter worden

→ in groei van

- onbewust onbekwaam (ik weet niet dat ik het niet kan) naar
- bewust onbekwaam (ik weet dat ik het niet kan) naar
- bewust bekwaam (ik weet dat ik het kan) naar
- onbewust bekwaam (ik weet niet dat ik het kan)

is reflectie bij elke stap noodzakelijk (naar Verhoeven)

Figuur 2: leercyclus naar AYAS 1997

*eigen: men kan enkel reflecteren over eigen of persoonlijke ervaringen

*ervaring: bij een handeling of gebeurtenis heeft men steeds een emotionele en/of cognitieve en/of motivationele component...

*competenter: reflecteren om te borgen wat goed is, te ontwikkelen wat in aanvang aanwezig is, om bij te sturen waar nodig en dit steeds in het kader van het studierichtingprofiel

2.3 Afbakenen van reflecteren

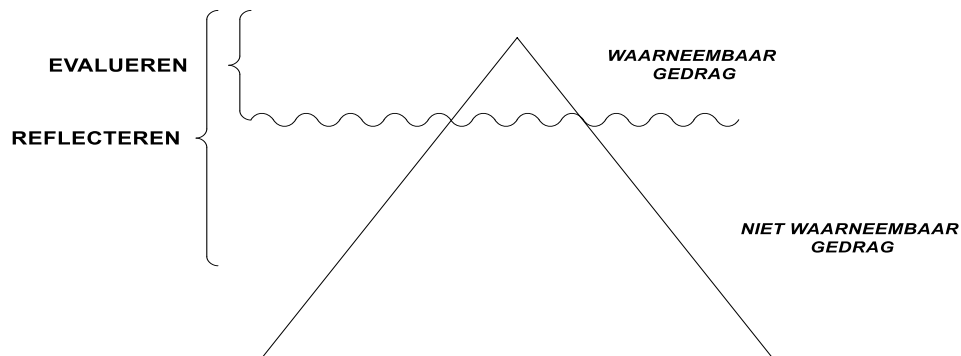
Het is belangrijk om als leraar of als leerling datgene waarover gereflecteerd wordt (vooraf of achteraf) af te bakenen: bv. we reflecteren over de samenwerking tijdens de opdracht, over het eigen functioneren tijdens..., over de eerste 5 minuten van de les, over een evaluatie van een activiteit, over een inleiding op een activiteit ...

Als leraar mogen we niet in de voetsporen willen treden van de leraar-therapeut. Wel dienen we bereid te zijn om zelf te reflecteren en eigen onderwijsgedrag aan te passen.

Tevens moeten we ons bewust zijn dat de mens niet volledig of grenzeloos 'maakbaar' is!

2.4 Reflecteren versus evalueren

	Reflecteren	Evalueren
Actor	leerling	leraar, leerling, medeleerling
Onderwerp	eigen ervaring waarom, hoe en wat	leergedrag van de leerling
	waarneembare + niet-waarneembare (gevoel, gedachte, intentie,...)	waarneembaar
	subjectief	objectief
Doel	groei stimuleren	oordeel over stand van zaken
Criteria (kennis, vaardigheden, attitudes, product en proces)	SMART (specifiek, meetbaar, aanvaardbaar/acceptabel, realistisch en tijdsgebonden)	SMART

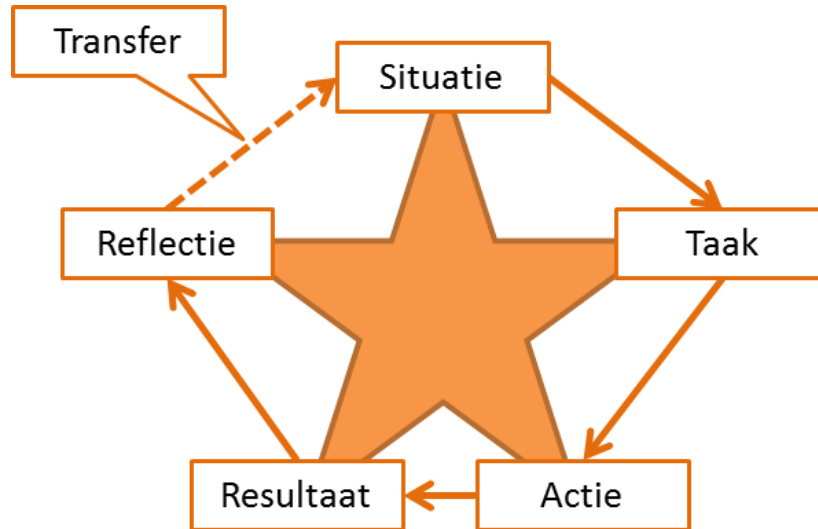

Figuur 3: naar ijsbergmodel Mc Clelland

2.5 De STARR-methode

Bij de STARR-methode (criteriumgericht bevragen) wordt systematisch gereflecteerd op het handelen van de leerling bij zijn competentieontwikkeling in een bepaalde context en op de resultaten.

Daarbij worden achtereenvolgens vragen doorlopen over de Situatie, de Taak, de ondernomen Actie, het bereikte Resultaat en de Reflectie met conclusies naar verdere ontwikkeling.

Figuur 4: schema STARR-methodiek

Situatie

- Wat was de (begin)situatie?
- Hoe is de situatie ontstaan?
- Wie waren erbij betrokken?
- Met wie is er overlegd?

Taak

- Wat was het doel? De opdracht?
- Wat was de taakverdeling?
- Wat was je taak?
- Voor wie was deze activiteit belangrijk?
- Welke plaats hebben de betrokkenen in het gehele proces ingenomen?

Actie

- Wat heb je precies gedaan? Wat deed je eerst, wat kwam daarna?
- Hoe heb je het aangepakt?
- Waarom pakte je het op die manier aan?
- Hoe heb je je aanpak ervaren?

Resultaat

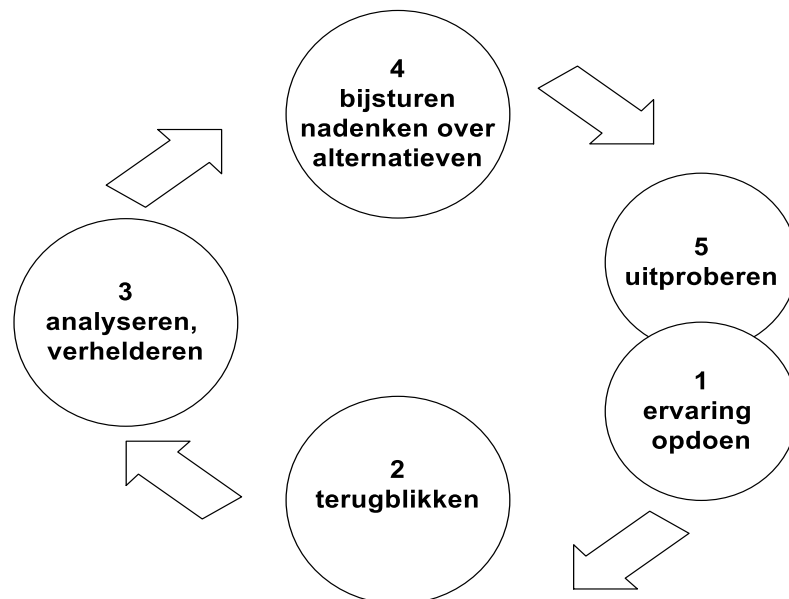
- Wat was het resultaat van je aanpak?
- Hoe reageerden anderen op jouw resultaat?
- Welke vervolgacties zijn eraan vastgeknoopt?
- Hoe kijk je terug op het resultaat?

Reflectie

- Waarover ben je tevreden? Waarom?
- Waarover ben je minder tevreden? Waarom?
- Wat wil je de volgende keer anders doen?
- Hoe ga je dat aanpakken?

2.6 Reflectiecyclus van Korthagen

De Reflectiecyclus van Korthagen² geeft de fasen van het reflecteren weer en kan als hulpmiddel aangewend worden om gestructureerd na te denken over het eigen handelen. Door deze cyclus stapsgewijs toe te passen, leert men gestructureerd terugblikken en reflecteren.

Figuur 5: naar het reflectiemodel van Korthagen 1993

<https://www.youtube.com/watch?v=Cv-jDT5id6A>

---

² De Nederlandse onderwijskundige Prof. Dr. F. Korthagen ontwikkelde in 1993 een ideaaltypisch model bevattende vijf fasen om het reflecteren te structureren naar analogie van de leeracyclus van David Kolb.

	Rol leerling	Rol leraar
Fase 1 ERVARING OPDOEN	Ervaren	Leersituaties afbakenen Opdrachten smart formuleren Instrumenten aanreiken (afh. van lln, doel, context, verschillende leerstijlen aanspreken...)
	<i>Wat wordt van mij verwacht? Wat moet ik doen? Wat heb ik nodig? Wat heb ik al om de opdracht te kunnen uitvoeren? Waar/bij wie kan ik terecht bij vragen?</i>	
Fase 2 TERUGBLIKKEN	Terugblikken op gebeurtenis en handelen	Leerlingen motiveren om vragen te stellen en de antwoorden op deze vragen op het spoor te komen
	<i>Wat is er gebeurd? (context) Wat wilde ik? Wat wilden de anderen? Wat deed ik? Wat deden de anderen? Wat dacht ik? Wat dachten de anderen? Wat voelde ik? Wat voelden de anderen?</i>	
Fase 3 ANALYSEREN EN VERHELDEREN SAMENHANG ZOEKEN	Verhelderen Bewust worden van essentiële aspecten Verbanden leggen Feedback vragen Effect, kwaliteit? (link naar SMART-opdracht)	Spiegelen Leerling ondersteunen Feedback geven <i>Ik zie jou dat ... zeggen, doen ...</i>
	<i>Hoe hangen de antwoorden van de vorige vragen met elkaar samen? Wat is daarbij de invloed van de opdracht/ de groep/ de situatie ...? Wat betekent dit nu voor mij? Wat is dus de positieve ontdekking? Of de oplossing? Of het probleem? Wat gaat goed en wat gaat minder goed? Waarom?</i>	
Fase 4 BIJSTUREN NADENKEN OVER ALTERNATIEVEN VOORUITBLIKKEN	Bijsturen	Alternatieven aanreiken Stimuleren tot nadenken over alternatieven <i>Je zou kunnen proberen ... (concreet gedrag)</i>
	<i>Welke alternatieven zie ik? Oplossingen of manieren om gebruik te maken van mijn ervaring? Welke voor- en nadelen hebben die? Wat doe ik de volgende keer? Hoe ga ik dat aanpakken?</i>	
Fase 5 UITPROBEREN	Uitproberen	Nieuwe leersituaties creëren

3 OVERZICHT REFLECTIEVE METHODIEKEN

Deel 1 Reflectie over (begin)situatie en/of context van een afgebakende opdracht

Wat?	<p>De leerling reflecteert over een beginsituatie, over een situatie die hij/zij heeft ondervonden of ondergaan of over een context van een afgebakende opdracht.</p> <p>Hij/zij doet dit vanuit objectief perspectief en op basis van waarneembare feiten/criteria.</p>
Waarom?	<p>Bewust worden dat de situatie en/of de context invloed heeft op het handelen of het gedrag van de leerling.</p>
Welke vragen?	<p>Volgens STARR accent op:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wat was de situatie? • Wat was de context? • Wie waren erbij betrokken? • Met wie is er overlegd? • Waar speelde de situatie zich af? • Wanneer deed de situatie zich voor?
Voorbeelden	<ol style="list-style-type: none"> 1.1 Reflectie bij begin schooljaar 1.2 Reflectie over beginsituatie 1.3 Reflectie bij een incident in de klas 1.4 Reflectie a.d.h.v. een denkkaart 1.5 Reflectie met de A4-methode 1.6 Reflectie op een situatie met behulp van kernvragen 1.7 Reflectie op een situatie met gevoelskaarten en/of Playmobil-figuurtjes

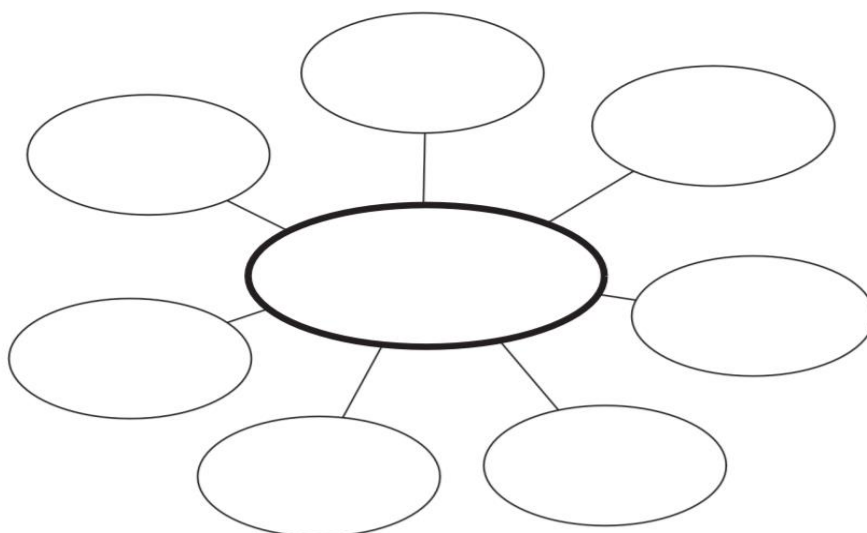
1.1 Reflectie bij begin schooljaar

Methodiek

Welke verwachtingen heb je voor dit vak/thema... bij het begin van dit schooljaar?

Reflectie

Wat verwacht ik dit schooljaar van.....?
Wat denk en hoop je allemaal in dit vak/thema te leren?

3

TIP: Onderwijs heeft de morele plicht hoop te koesteren!

<https://www.youtube.com/watch?v=dlcU5uHMdTM>

Misschien een tof idee om bij het begin van een nieuw schooljaar uit te proberen! Door zijn eenvoud is dit net een verrassende illustratie van het pedagogisch project.

³ https://www.sociaalopstap.nl/system/Lespakket_VO.pdf

1.2 Reflectie bij het begin van het schooljaar

Methodiek

Welke verwachtingen heb je bij het begin van dit schooljaar?

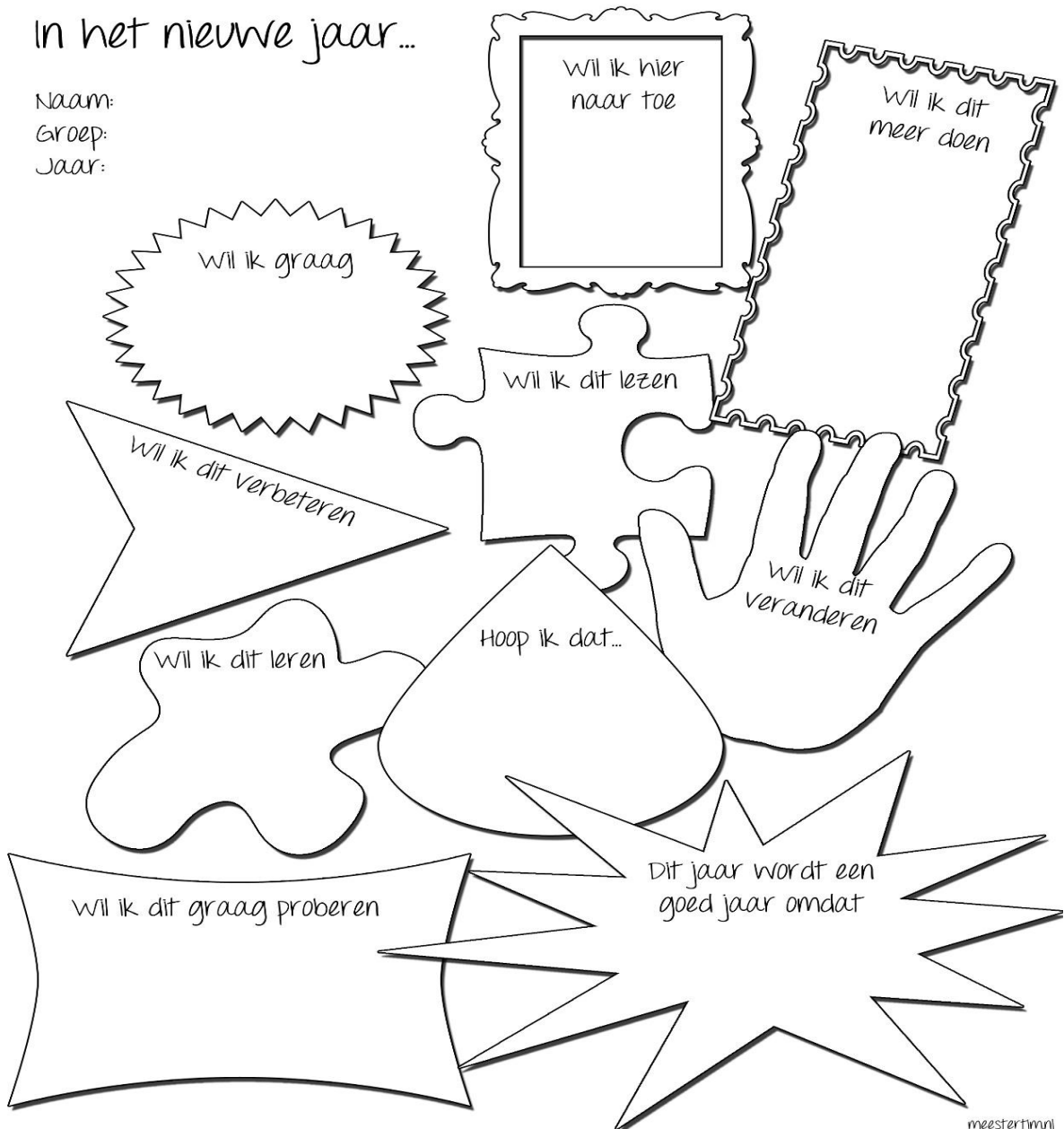
Reflectie

In het nieuwe jaar...

Naam:

Groep:

Jaar:

meestertimmi

1.3 Reflectie na een incident tijdens de les, op school, ...

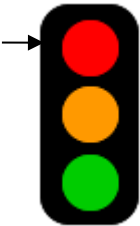
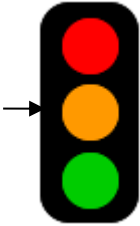
Methodiek

Je verlaat de klas en gaat naar... . Je denkt daar even na over de situatie.
 Je vult dit stoplichtenblad nauwgezet in.

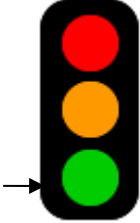
Reflectie

Stoplichtblad

 ROOD	<p><u>Stop en word rustig!</u></p> <p>Ik voel me .....omdat .....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>Mijn doel is .....</p> <p>.....</p>
 ORANJE	<p><u>Bedenk verschillende oplossingen om je doel te bereiken:</u></p> <p>1. ....</p> <p>2. ....</p> <p>3. ....</p> <p>4. ....</p> <p>5. ....</p> <p>Omcirkel de beste oplossing.</p>

 <p>GROEN</p>	<p><u><i>De oplossing uitproberen.</i></u></p> <p>Wat zou er gebeuren als je die oplossing zou uitproberen?</p> <p>Ik denk dat .....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>Probeer de oplossing uit. Werkt deze niet?</p> <p>Ga dan weer terug naar het oranje licht.</p>
--	--

1.4 Reflectie a.d.h.v. een denkk kaart⁴

Methodiek

De bedoeling van deze opdracht is dat je leert je eigen handelen in vraag te stellen, te analyseren en de nodige besluiten te trekken.

Je kunt deze opdracht uitvoeren na een situatie op school, bij het uitwerken van een casus, maar ook om te reflecteren op bepaalde situaties op stage.

Reflectie

1. Beschrijving van de situatie

Geef een concrete en objectieve weergave van een leermoment: de situatie, het probleem, de vragen, de afspraken, ... waarover je het wilt hebben.

Doe dit op een duidelijke en waarheidsgetrouwe manier.

2. Interpretatie van de situatie

Hoe voelde je je hierbij? Wat dacht je erbij?

Dit wordt dus een weergave van je eigen gevoelens, mening, bedenkingen, verbanden die je legt met vroegere ervaringen of met de geziene leerstof.

Het is belangrijk dat je voor dit onderdeel ook probeert om dat wat gebeurde te verklaren a.d.h.v. een aantal bronnen zoals bv. de theorie die je leerde. Schrijf hierbij een duidelijke bronvermelding.

3. Nabespreking van de denkk kaart

Voor je aan deze stap begint, moet je zelf de vorige 2 stappen goed uitgeschreven hebben.

Je bespreekt de denkk kaart met je leraar, de mentor of de stagebegeleider. Hun ideeën, tips of bedenkingen schrijf je hier neer.

4. Wat leerde je hieruit?

Welk besluit trek je uit 2 en 3 voor een volgend optreden? Wat zou je de volgende keer anders of juist gelijk doen?

---

⁴ Ontwikkeld door leraren IVV Sint-Vincentius Gent

1.5 Reflectie met de A4-methode⁵

Methodiek

Deze reflectie doet je stilstaan bij een bepaalde situatie om zo nieuwe inzichten, andere gezichtspunten, verschillende oplossingsrichtingen en gedeelde oplossingen te vinden.

Dit doe je door 4 stappen te doorlopen en af te ronden met een korte evaluatie van het gesprek.

Reflectie

<h1>A4</h1>	
 STAP 1 AANGEVEN	<ul style="list-style-type: none"> - inbrenger brengt situatie in, licht deze kort toe (informatie) en sluit af met een vraag/probleemstelling: "hoe kan ik.....". - deelnemers stellen vragen (verhelderend/informatie) om de vraag achter de vraag scherp te krijgen
 STAP 2 ANALYSE	<ul style="list-style-type: none"> - deelnemer groep of de inbrenger schrijft vragen op - inbrenger reageert op vragen: wat spreekt aan, wat niet.
 STAP 3 ALTERNATIEVEN (adviezen)	<ul style="list-style-type: none"> - vraag aan inbrenger welke alternatieven hij/zij zelf nu ziet op basis van de voorafgaande ronde - als inbrenger klaar is, vullen deelnemers aan met hun adviezen, inbrenger stelt vragen ter verheldering
 STAP 4 AFSPRAKEN (acties)	<ul style="list-style-type: none"> - inbrenger kiest een top drie van alternatieven - alternatieven toetsen aan de kernwaarden / gedragscode van organisatie - discussie: wat betekent dit voor het dagelijkse werk, welke afspraken nakomen, welke acties moet wie ondernemen?
Evaluatie van het gesprek	<ul style="list-style-type: none"> - Inbrenger en groep kijken terug op het verloop van dit gesprek. - Wat heeft het de inbrenger opgeleverd? - Hoe zijn de groepsleden met de vraag omgegaan?

⁵ Eenvoudige werkvormen voor reflectie in de zorg www.zorgvoorbeter.nl/communiceren

1.6 Reflectie op een situatie (op stage) met behulp van kernvragen

Methodiek

Deelnemer brengt kort situatie in, via kernvragen komen de gesprekspartners tot de kern van de vraag van de inbrenger. De vragen helpen te verhelderen.

Stap 1. Zet de kernvragen op de flap. Het is voor leraar en deelnemers overzichtelijk om de vragen bij de hand te hebben op flap of uitdeelkaarten.

Stap 2. Leg de methode uit. Licht kort de essentie van de methode toe en geef ook aan dat de deelnemers zo veel mogelijk moeten doorvragen.

Stap 3. Vraag wie er een situatie (uit de afgelopen periode) wil inbrengen.

Stap 4. Vraag toelichting. De inbrenger vertelt kort om welke situatie het gaat. Zorg dat de inbrenger alleen vertelt wat relevant is voor de anderen om te weten. Bewaak de tijd goed en vraag na maximaal twee minuten om af te ronden.

Stap 5. Stel kernvragen. Stel een voor een de kernvragen (of laat steeds een andere deelnemer een kernvraag stellen). Geef zelf een goed voorbeeld als het gaat om doorvragen en stimuleer de groep dit ook te doen.

Stap 6. Vat zelf de belangrijkste inzichten samen of vraag de inbrenger dit te doen.

Reflectie

De kernvragen:

1. Wat was de situatie? Omschrijf.
2. Wat wilde je bereiken?
3. Wat ging goed?
4. Had je succes? Hoe weet je dat?
5. Heb je een verklaring voor je succes en/of falen?
6. Wat hou je vast?
7. Wat doe je de volgende keer anders?
8. Wat heeft deze situatie/ervaring jou geleerd?

1.7 Reflectie op een situatie die indruk maakte op de leerling (bv. op stage) met behulp van gevoelskaarten en/of Playmobil figuurtjes⁶

Methodiek

Materiaal

Gevoelskaarten.

Leerlingen zitten in groepjes. Elke II vertelt een situatie die hij/zij heeft meegemaakt op stage en die indruk heeft gemaakt op hem/haar. Op die manier wordt iedereen eens inbrenger. Daarna zeggen de andere leerlingen (toehoorders) wat ze hiervan vinden, welke gevoelens dit oproept, wat ze eventueel anders zouden gedaan hebben, ...

Om de andere leerlingen extra te stimuleren, werken zij met gevoelskaarten. Iedere leerling heeft 4 à 5 gekleurde kaarten: geel-blij, blauw-bang, rood-boos, groen-verdrietig + evt. bruin-onzeker. Wanneer de leerling zijn situatie heeft voorgesteld, moeten de andere leerlingen een gevoelskaart voor zich leggen. De leerling mag dan vragen waarom ze dit gevoel hadden.

Per situatie wordt 5 minuten tijd voorzien. De leraar geeft een signaal wanneer de volgende leerling aan de beurt is.

Variatie: de toehoorders moeten zich inleven in de verschillende personages die bij de situatie betrokken zijn en het gevoel op tafel leggen dat ze denken dat die persoon heeft.

Voorbeeld: 1 leerling toont het gevoel dat hij denkt dat de zorgvrager heeft, iemand anders toont het gevoel dat hij denkt dat de leerling had, iemand de stagebegeleider, ...

Uitbreiding met Playmobil

De leerlingen stellen om beurt hun Playmobil op en leggen de gebeurtenis kort uit.

De overige leerlingen leggen een gevoelskaart

- voor de beleving van de zorgvrager (leerling 2),
- voor de beleving van de leerling (leerling 3),
- eventueel voor de beleving van de mentor/stagebegeleider (leerling 4).

Leerling 1 (inbrenger) vraagt waarom ze dit gevoel hadden, hoe zij het zouden aangepakt hebben, enz.

⁶ Helga De Vos, leraar Sint-Carolus

Reflectie

Nadien volgt een klasgesprek. De leraar kan de volgende vragen stellen.

- Wat heb je hieruit geleerd?
- Wat heb je geleerd van de ander dat je ook meer zou kunnen doen?
- Wat zou je de volgende keer beter kunnen doen?
- Wat zou je in een voorbeeld vanop stage anders kunnen aanpakken?
- Op welke manier zou je hierover kunnen reflecteren? Wanneer doe je dat best? Hoe aanpakken? Wat heb je hieruit geleerd?
- Denk aan reflecteren uit voorbije lessen: kun je daaruit iets leren? Wanneer zou je deze vormen van reflecteren kunnen toepassen? Waarom? Op welke manier kun je werken aan jouw groeipunten? Hoe aanpakken?
- Zijn jouw doelen haalbaar? Hoe ga je het aanpakken? Welke tussenstappen zijn haalbaar?

LAAT HUN STER STRALEN!

Deel 2   Reflectie over taak en/of actie

Wat?	<p>Reflecteren over taak/taken en actie(s) van de leerling met betrekking tot een afgebakende opdracht en die de leerling uitvoert in de gegeven situatie.</p> <p>Het proces van aanpak, uitvoering en handelen dat de leerling doorloopt.</p>
Waarom?	Afgebakende taken en concreet omschreven acties leren begrijpen, analyseren, interpreteren,... om er zijn/haar handelen op af te stemmen.
Welke vragen?	<p>Volgens STARR accent op:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wat was de taakverdeling? • Wat was je taak in die situatie? • Wat was je rol, functie? • Wat was het doel? Wat moest je doen? • Wat werd er van je verwacht? • Wat was je doel? Wat waren je doelen? • Wat was je voornemen? • Wat was je actieplan? • Wat was precies jouw aandeel of inbreng? • Wat heb je werkelijk gedaan? • Wat deed je eerst, wat kwam daarna? • Hoe heb je het aangepakt? Waarom? • Welke afwegingen hebben daarin op dat moment een rol gespeeld? • Hoe heb je je aanpak ervaren?
	<p>Wat verwachtte je zelf?</p> <p>Wat wilde je bereiken?</p> <p>Heb je je doel gehaald?</p> <p>Waarom heb je....?</p> <p>Kun je kort vertellen waar het over gaat?</p> <p>Hoe ziet de planning eruit?</p> <p>Hoe past deze opdracht bij wat je wilt bereiken in deze opleiding etc.?</p> <p>Wat heb je concreet gedaan?</p> <p>Welke informatie heb je gezocht?</p>

	<p>Kon je voldoende informatie vinden? Hoe heb je de selectie van de informatie gedaan? Welke oplossingen heb je bedacht voor.....? Wat is het belangrijkste wat je wilde overbrengen? Hebben jullie bij het samenwerken de taken verdeeld? Vind je dat je een goede bijdrage hebt geleverd aan de taken? Heb je genoeg tijd gehad?</p>
<p>Voorbeelden</p>	<p>2.1 Reflectie na het uitvoeren van een taak/actie volgens Korthagen 2.2 Reflectie na het uitvoeren van een taak/actie met behulp van dobbelstenen 2.3 Reflectie na een integrale opdracht IO 2.4 Reflectie met rubrics Informatie verwerven en verwerken Plannen en organiseren 2.5 Reflectie na een onderzoeksopdracht – SAM-schaal methodiek 2.6 Reflectie-checklist i.v.m. een opdracht aan de hand van OVUR(R) 2.7 Reflectie via SWOT-analyse 2.8 Reflectie na een toets 2.9 Reflectie aan het einde van een praktijkopdracht 2.10 Reflectie op de te bereiken doelen aan het einde van een opdracht 2.11 Reflectie op te bereiken doelen na het uitvoeren van praktijkopdracht 2.12 Reflectie op een rollenspel 2.13 Reflectie op een activiteit met behulp van speelkaarten</p>

2.1 Reflectie na het uitvoeren van een taak/actie volgens Korthagen

Methodiek

Vooraleer te starten met je opdracht vul je vraag 1 tot en met 3 in.

Na die opdracht vul je vraag 4 tot en met 8 in.

Reflectie

1 Oriënteren	<p>Wat is mijn opdracht? (taak/actie)</p> <p><i>Wat wordt van mij verwacht?</i></p> <p><i>Wat moet ik doen?</i></p> <p><i>Wat heb ik nodig?</i></p> <p><i>Wat heb ik al om de opdracht te kunnen uitvoeren?</i></p> <p><i>Waar/bij wie kan ik terecht bij vragen?</i></p>
2 Analyseren	<p>Wat wil ik van deze opdracht leren?</p>
3 Vooruitblikken	<p>Hoe ga ik deze opdracht aanpakken?</p>
4 Terugblikken	<p>Hoe heb ik deze opdracht aangepakt?</p>
5 Terugblikken	<p>Wat ging er goed? Hoe heb ik daarvoor gezorgd?</p>
6 Terugblikken	<p>Wat ging er minder goed? Waar ben ik ontevreden over?</p>
7 Terugblikken	<p>Wat zijn mogelijke oorzaken bij 6?</p>
8 Concluderen	<p>Wat zou ik ten aanzien van deze opdracht een volgende keer anders aanpakken met deze ervaring in mijn achterhoofd?</p>

2.2 Reflectie na het uitvoeren van een taak/actie met behulp van dobbelstenen

Methodiek 1

Materiaal

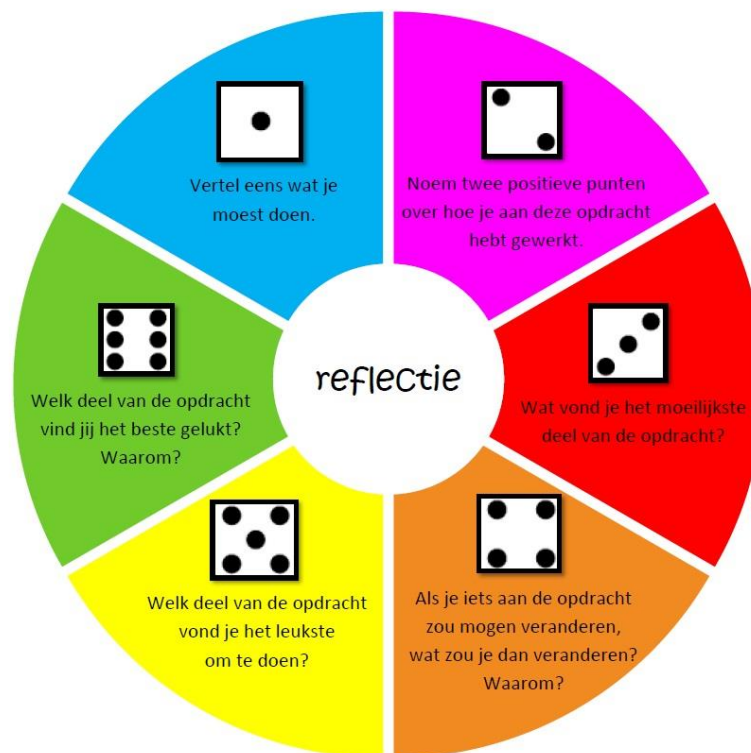
Dobbelstenen (hoe groter, hoe leuker), reflectiekaart⁷.

Je kunt de cirkel gebruiken voor een individuele leerling, in een kleine groep of in de hele groep. Je kunt ervoor kiezen om de leerlingen alle vragen te laten doorlopen, startend bij vraag 1.

Je kunt er ook voor kiezen om een leerling te laten dobbelen. Hij/zij moet alleen de vraag bij het gegooidde getal beantwoorden.

Je kunt van de cirkel ook een echte draaischijf met pijl maken met een splitpen. Dan kunnen de leerlingen echt draaien en antwoord geven op de vraag waar de pijl staat. Leuk om dan te gebruiken in een groepje.

Reflectie

⁷ <http://www.allesovergedrag.nl/>

Methodiek 2

Materiaal

Gewone of grote dobbelsteen.

Elke getalwaarde krijgt vooraf een betekenis, bepaald door de leraar.

- Vragen of stellingen staan opgesomd in een lijst;
- Of staan vermeld op de verschillende zijden van de dobbelsteen zelf.

Ieder gooit om beurt met de dobbelsteen. Het aantal gegooiden ogen geeft aan waarover je reflecteert.

Een grote klasgroep wordt beter opgesplitst in kleinere groepjes.

Reflectie

Heb ik mijn doel behaald?

Wat ging er goed?
Waardoor?

Wat ging er minder goed?
Waardoor?

Noem een positief punt over hoe je aan de opdrachten hebt gewerkt.

Wat heb je gedaan om je doel te behalen?

Wat zou je een volgende keer anders doen?
Waarom?

Wie of wat heeft jou goed geholpen om je doel te behalen?

TIP: Stel concrete vragen naargelang het onderwerp waarover je wilt dat leerlingen reflecteren. Bijvoorbeeld uit leerplan Verzorging-voeding of Verzorging

1 gooien = iets zeggen over reflectie op kwaliteitsbewust handelen

2 gooien = iets zeggen over reflectie op een presentatie

3 gooien = iets zeggen over reflectie op een groepswerk

4 gooien = iets zeggen over reflectie op een opdracht over gezondheid en welzijn

5 gooien = iets zeggen over reflectie op een rollenspel

6 gooien = iets zeggen over reflectie op vaardigheden indirecte zorg

- vertel iets waarover je vandaag trots kunt zijn
- geef positieve feedback aan je linkerbuur
- ik heb vandaag bij mezelf gezien dat ik...
- je mag aan iemand naar keuze uit de groep feedback vragen
- ik erger me aan /omdat ...
- wat heb je vandaag gedaan om je doel te behalen?

2.3 Reflectie na een integrale opdracht IO

Methodiek 1

Plaats een kruisje in de passende kolom:

- A. Ik vind van mezelf dat ik het zeer goed deed.
- B. Ik vind dat ik het al behoorlijk kan maar het kan nog beter.
- C. Ik vind dat ik hier nog flink moet bijsturen.
- D. Ik moet hier echt werk van maken.

Reflectie

	A	B	C	D
Ik begreep de opdrachtbrief en de deelopdrachten.				
Ik had zelf ideeën om de deelopdrachten tot een goed einde te brengen.				
Ik werkte vlot mee om de gezamenlijke werkplanning uit te voeren.				
Ik zocht de nodige informatie en documentatie.				
Ik respecteerde de tijd en het tempo.				
Ik kon een budget opstellen en inschatten.				
Ik had alle materiaal mee.				
Ik werkte mijn taken en deelopdrachten ordelijk en rustig af.				
Ik werkte mijn taken volledig af, ook de nazorg/opruim.				
Ik toonde verantwoordelijkheidszin.				

Methodiek 2⁸

Beoordeel jezelf! Omcirkel telkens 'ja' - 'neen' of 'nvt' en formuleer een **werkpunt** in een **zin** indien je 'neen' omcirkelt! (nvt = niet van toepassing)

Ik heb al het gevraagde materiaal mee.	ja – neen – nvt
Wat had ik niet mee ?	
Ik heb ordelijk gewerkt.	ja – neen – nvt
.....	
Ik heb rustig gewerkt.	ja – neen – nvt
.....	
Ik toon belangstelling .	ja – neen – nvt
.....	
Ik ben beleefd en voornaam tegenover anderen.	ja – neen – nvt
.....	
Ik hou mijn opdrachtbrief systematisch bij.	ja – neen – nvt
.....	
Ik heb een stijpe houding en hou mij aan afspraken .	ja – neen – nvt
.....	

Beoordeel doorheen deze lessenreeks ook onderstaande leerdoelen. **Kies uit** * **NA**: niet aanwezig 0%; **MA**: minimaal aanwezig 20%; **BA**: beginnend aanwezig 40%; **A**: aanwezig 60%; **SA**: sterk aanwezig 80%

COMPETENTIEDOELEN		Les 1	Les 2	Les 3
4.1.6	IK KIES ZELF EVALUATIECRITERIA UIT EEN AANBOD.			
4.1.7	IK BRENG MIJN EIGEN GROEI IN COMPETENTIES IN KAART.			
4.1.9	IK FORMULEER VANUIT REFLECTIE EN FEEDBACK ZELF WERKPUNTEN VOOR HET EIGEN HANDELEN.			
4.1.11	IK MOTIVEER EIGEN KEUZES.			
4.3.1	IK REFLECTEER TIJDENS EEN OPDRACHT OVER MIJN HANDELEN.			

⁸ Leraren STW Benedictuspoort Gent

2.4 Reflectie met rubrics⁹

Methodiek

Rubrics zijn geschikt om een product en/of (deel)vaardigheden te beoordelen op kwaliteit en om de manier van werken te beoordelen om tot een product te komen.

Een rubric is een analytische beoordelingschaal en zegt meer dan slechts een enkel cijfer zegt. Het maakt aan leerlingen duidelijk wat goed ging en wat minder goed ging waardoor leerlingen zichzelf nieuwe leerdoelen kunnen stellen.

Bij competentiegericht onderwijs spelen vaardigheden een belangrijke voorwaardelijke rol. Rubrics zijn een instrument om met name de vaardigheden te evalueren. Daarvoor bieden de rubrics mogelijkheden: zowel leraren als leerlingen kunnen ze gebruiken om na te gaan welke werkpunten in een vervoltraject aandacht vragen. Voor leerlingen kan het helpen bij zelfreflectie.

Reflectie

Criteria	Informatie verwerven en verwerken				
Gericht zoeken	De vraag is mij duidelijk zodat ik gericht naar informatie kan zoeken.	Ik heb een idee van de vraag waarvoor ik naar informatie wil zoeken.	Ik heb veel hulp nodig bij het duidelijk krijgen van de vraag waarvoor ik naar informatie wil zoeken.	Ik weet niet waar ik naar moet zoeken.	
Bronnen raadplegen	Ik kan snel aan de juiste informatie komen.	Ik weet meestal aan de juiste informatie te komen. De manier van zoeken kan beter.	Meestal heb ik hulp nodig om op een goede manier aan de juiste informatie te komen.	Wanneer ik informatie zoek, heb ik altijd hulp nodig van anderen.	
Informatie beoordelen - betrouwbaarheid - feiten of meningen	Ik kan de informatie goed en zelfstandig beoordelen.	Ik kan de informatie goed beoordelen, maar heb wel wat hulp nodig.	Ik heb veel hulp nodig bij het beoordelen van de informatie.	Ik heb altijd hulp nodig bij het beoordelen van de informatie.	
Informatie verwerken - hoofd- en bijzaken onderscheiden - teksten in eigen woorden weergeven - conclusies trekken	Ik kan de informatie goed en zelfstandig verwerken.	Ik kan de informatie goed verwerken, maar heb wel wat hulp nodig.	Ik heb veel hulp nodig bij het verwerken van de informatie.	Ik heb altijd hulp nodig bij het verwerken van de informatie.	

⁹ <http://www.slo.nl/voortgezet/vmbo/themas/Rubrics/>

Criteria	Plannen en organiseren				
Werk plannen	Ik plan mijn werk zelfstandig.	Ik kan met weinig hulp mijn werk plannen.	Ik heb veel hulp nodig bij het plannen van mijn werk.	Ondanks intensieve hulp lukt het plannen niet.	
Organiseren van benodigdheden voor het uitvoeren van de opdracht - gereedschap - materialen - middelen	Ik zorg voor de juiste benodigdheden.	Ik weet welke benodigdheden ik nodig heb, maar mijn organisatie kan beter.	Ik heb soms hulp nodig bij het verzamelen van de benodigdheden.	Ik heb intensieve hulp nodig bij het verzamelen van de benodigdheden.	
Planning bewaken en bijstellen	Ik controleer of ik op schema lig en los een eventueel planningsprobleem op.	Ik controleer regelmatig of ik op schema lig en heb moeite met het vinden van een oplossing voor een planningsprobleem.	Ik heb intensieve hulp nodig bij het controleren van de planning en bij het vinden van een oplossing bij een planningsprobleem.	Ik werk chaotisch en houd geen rekening met de planning.	
Planning evalueren	Ik controleer of het resultaat voldoet aan de planning.	Ik zie of het resultaat voldoet aan de planning, als ik daar een beetje hulp bij krijg.	Ik zie of het resultaat voldoet aan de planning, als ik daarbij intensief word begeleid.	Ik heb heel veel moeite om terug te kijken op de planning, ook als ik daarbij intensief word begeleid.	

2.5 Reflectie na een onderzoeksoopdracht¹⁰ – SAM-schaal methodiek

PROCES	ONVOLDOENDE	VOLDOENDE	GOED	UITSTEKEND
1 INITIATIEF	begint niet uit zichzelf, neemt geen eigen initiatief, ook niet na coaching	begint uit zichzelf, neemt soms eigen initiatief, staat open voor coaching	ziet zelf taken, voert die correct uit en vraagt nieuwe taken, als opgegeven werk af is	streeft in methode en kennis steeds betere beheersing na, is kritisch t.a.v. methode en product
2 WERKEN IN TEAM	valt in team negatief op, werkt door passiviteit eerder tegen, integreert niet, ook na coaching	werkt voldoende actief mee in het team, stoort de groepswerking niet, niet echt geïntegreerd	werkt actief samen, is aangenaam en behulpzaam, bevordert de teamgeest	is behulpzaam, aangenaam, stuurt teamwerk efficiënt, is proactief m.b.t. groepswerking
3 DOORZETTING	geeft ook al bij lichtere moeilijkheden meestal snel op, herhaalt dat gedrag ook na begeleiding	pakt lichte, kortdurende problemen steeds aan, zwaardere en langdurige enkel bij begeleiding	pakt zwaardere en langdurige problemen aan, moet dan af en toe gestimuleerd worden	zet ook bij zwaardere en langdurige problemen uit zichzelf door tot de oplossing er is
4 NAUWKEURIGHEID VOLLEDIGHEID	werkt ook na tips onnauwkeurig en onvolledig (veel vermijdbare fouten, essentiële delen ontbreken)	is soms nauwkeurig en volledig (essentiële delen onvolledig uitgewerkt, slordigheidsfouten)	werkt meestal nauwkeurig en volledig, controleert zichzelf daar niet altijd op	werkt steeds volledig en nauwkeurig en controleert zichzelf daar altijd op
5 METHODE	werkt zelden of nooit volgens beschikbare stappenplannen, coaching heeft nauwelijks effect	werkt enkel op aangeven van de begeleider volgens beschikbare stappenplannen	werkt steeds uit eigen overtuiging volgens beschikbare stappenplannen	past de aangeleerde stappenplannen ook bij open opdrachten doeltreffend toe
6 TAAL	doet te weinig moeite voor correct mondeling en schriftelijk taalgebruik, negeert tips	doet voldoende moeite voor correct taalgebruik, integreert de meeste tips	volgt alle tips ter verbetering van taalgebruik op en boekt daardoor goede vooruitgang	streeft uit zichzelf steeds beter taalgebruik na, kwalitatief taalgebruik is een erezaak
7 LOGBOEK	gebruikt het logboek niet voor verslag, remediëring of planning, coaching brengt geen beterschap	gebruikt het logboek enkel als verslag en voor de planning, remediëring komt te weinig voor	gebruikt het logboek meestal procesgericht: verslag, remediëring, planning meestal in orde	gebruikt het logboek als geïntegreerd deel in het proces, doet dat volledig zelfstandig

¹⁰ werkdocument van M. Van Hoof en J. Vanbussel

¹¹ Illustratie: Judith Vanistendael - Onderwijs in Vlaanderen D/2008/3241/202

2.6 Reflectie-checklist i.v.m. een opdracht aan de hand van OVUR(R)

Methodiek

Vink aan in deze checklist en noteer belangrijke opmerkingen.

Reflectie

	Bereikt	Niet bereikt	Opmerkingen
<p>Oriënteren</p> <p>Ik lees de opdrachtbrief</p> <p>Ik beantwoord, als test voor mezelf, de volgende vraagjes:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat is er gegeven? - Wat wordt er gevraagd? - Wat is het verwachte resultaat? <p>Ik bekijk met aandacht alle werkmodellen</p>			
<p>Vorbereiden</p> <p>Ik vorm groep met...en werk mee om de taken te verdelen.</p> <p>Ik kan het werkplan begrijpend lezen → in groep bespreken → aanvullen.</p> <p>We controleren geregeld of we voldoende aandacht besteden aan de vooropgestelde criteria.</p> <p>Ik verwerk verworven kennis en/of breng ervaringen, vanuit mijn eigen leefwereld, in verband met het gegeven onderwerp of thema.</p>			
<p>Uitvoeren</p> <p>We controleren geregeld of we voldoende aandacht besteden aan de vooropgestelde criteria.</p> <p>Ik richt mij tot de groepsleden en ben zelf ook luisterbereid.</p>			

Ik verwerk verworven kennis of breng ervaringen, vanuit mijn eigen leefwereld, in verband met het gegeven onderwerp.			
<p>Reflecteren</p> <p>Op het proces</p> <p>Hoe heb ik mijn opdracht uitgevoerd?</p> <p>Heb ik mij op de taak georiënteerd?</p> <p>Heb ik mijn opdracht goed voorbereid?</p> <p>Heb ik moeilijkheden ondervonden?</p> <p>Waar moet ik mijn taak verbeteren?</p> <p>Op het product</p> <p>Heeft de ontvanger alles begrepen?</p> <p>Wat weet ik nu wat ik vroeger niet wist?</p> <p>Wat heb ik hiervan geleerd?</p>			

Tip: https://www.klasse.be/wp/wp-content/uploads/2015/07/stappenplan_a4.pdf

2.7 Reflectie via SWOT-analyse

<p>Wat vond ik sterk aan deze activiteit?</p>	<p>Wat vond ik eerder zwak?</p>
<p>STERKTE</p>	<p>ZWAKTE</p>
<p>KANS</p>	<p>BEDREIGING</p>
<p>Welke kansen zie ik om deze activiteit nog te versterken?</p>	<p>Welke bedreigingen/valkuilen zie ik?</p>

2.8 Reflectie na een toets

Methodiek

Je kijkt je toets na en controleert het volgende:

Reflectie

Ik kijk mijn toets na en controleer het volgende...(Vink af.)	
Ik heb de correcte wiskundige vaktermen gebruikt.	☐
Ik heb ordelijk en nauwkeurig gewerkt.	☐
Ik heb bondig, helder en volledig geantwoord op de vragen.	☐
Ik heb mijn antwoorden kritisch beoordeeld.	☐
Ik let op het gebruik van het Nederlands: spelling van de werkwoorden, hoofdletters, leestekens, ...	☐
De leraar vindt mijn zorg voor taal...	☐ ☐ ☐

12

¹² Illustratie: Judith Vanistendael - Onderwijs in Vlaanderen D/2008/3241/202

2.9 Reflectie aan het einde van een praktijkopdracht¹³

Methodiek

Kruis aan wat voor jou van toepassing is.

Schrap wat voor jou niet past.

Reflectie

HOUDING: MEZELF				
	Enthousiasme:			
	Actieve deelname:			
	Efficiënt volbrengen opdracht:			
	Vorbereidend werk:			
	Nauwkeurigheid:			
	Tempo:			
	Bewaken van regels:			
De opdracht was	☐ gemakkelijk ☐ moeilijk ☐ wisselend			
Wat is voor jou van toepassing? Aankruisen en schrappen wat niet past	☐ Ik kan het geleerde wel – niet aan iemand anders uitleggen ☐ Ik kan het geleerde wel – niet schriftelijk weergeven ☐ Ik voel me zelfzeker – onzeker in deze opdracht ☐ Ik heb meer – minder tijd nodig ☐ Ik heb veel – weinig bijgeleerd ☐ Ik zou het volgende keer analoog – anders aanpakken			
Wat lukte wel?				
Wat lukte niet?				

¹³ Leraren VV Sint-Carolus Sint-Niklaas

2.10 Reflectie op de te bereiken doelen aan het einde van een opdracht

Methodiek

Stel je bij elk doel van de opdracht de volgende vragen:

Reflectie

- Heb je het doel (de doelen) tijdig gehaald?
- Was het moeilijk om het doel (de doelen) te halen?
- Hoe heb je het doel (de doelen) gehaald of waarom heb je ze niet gehaald?
- Welke moeilijkheden heb je ondervonden?
- Heb je hulp gekregen/gezocht om de doelen te behalen? Van/bij wie?
- Wat zou je volgende keer anders doen?

Opmerking: Indien een doel niet gehaald wordt, gaat men dit vaak aan externe oorzaken toeschrijven (geen tijd, geen materiaal, enz.) en in sommige gevallen is dit ook terecht. Tracht dan toch telkens na te gaan wat je zelf had kunnen doen om het doel toch te bereiken.

2.11 Reflectie op te bereiken doelen na het uitvoeren van praktijkopdracht¹⁴

Methodiek

Scoor per stelling jezelf op een schaal van 1 tot en met 10.

1 = nog niet zo goed ... 10 = super, kan niet beter. Motiveer.

Reflectie

Tip: Stellingen worden aangepast afhankelijk van de belangrijkste lesdoelen.

Ik kan a.d.h.v. een fiche zelfstandig werken.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Ik neem verantwoordelijkheid in de klas.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Ik ga op een beleefde en respectvolle manier om met mijn klasgenoten.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Ik ga respectvol om met het materiaal van de school.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Ik kan luisteren naar anderen.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Ik kan hygiënisch werken.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

¹⁴ Leraren VV Sint-Carolus Sint-Niklaas

2.12 Reflectie op een rollenspel

Methodiek

Na het uitvoeren van een rollenspel, reflecteer je over de volgende items.

Reflectie

Gevoelens - Welke gevoelens heb je ervaren tijdens het rollenspel? Kies een gebeurtenis of ervaring uit het spel en geef aan wat je gevoelens daarbij waren.

Leren - Wat heb je geleerd bij deelname aan dit rollenspel? Maak een lijst met principes die weergeven wat je geleerd hebt.

Gebeurtenissen - Wat is er gebeurd tijdens het rollenspel? Beschrijf het meest belangrijke dat er gebeurd is en kies een bijvoeglijk naamwoord dat past bij deze gebeurtenis.

Relatie met 'jouw wereld' - Wat is de relatie van het geleerde tot de echte wereld? Zijn de gebeurtenissen die plaatsvonden vergelijkbaar met ervaringen die je zelf hebt gehad? Welke strategieën heb je gebruikt om te communiceren met andere spelers?

Wat als de dingen anders waren - Wat als het scenario anders was geweest?

Hoe nu verder - Als je mogelijkheid had om opnieuw deel te nemen aan het rollenspel, zou je dan anders omgaan met jouw rol? Leg uit.

2.13 Reflectie op een activiteit met behulp van speelkaarten

Methodiek

Materiaal

x keer speelkaart met waarde 1 waarbij x = aantal deelnemers

x keer speelkaart met waarde 2

x keer speelkaart met waarde 3

x keer speelkaart met waarde 4

Zet je in een groepje van 3 of 4 personen. Ieder groepslid ontvangt een set van kaarten (1, 2, 3 en 4).

Beluister het verhaal van de inbrenger.

Ieder groepslid denkt eerst in stilte na over de volgende vraag.

“In hoeverre vond je de activiteit (het verhaal) motiverend?”

Ieder groepslid zet één van zijn/haar kaarten in (1, 2, 3 of 4).

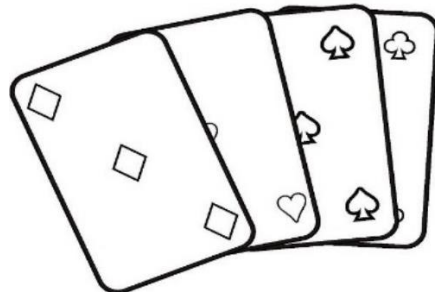
Hij/zij legt deze kaart omgekeerd op tafel (het cijfer is dus nog niet zichtbaar).

Als iedereen een kaart heeft klaargelegd, worden de kaarten omgedraaid. Overleg tot je een gedragen groepsscore kunt voorleggen. Geef je groepsscore en feedback aan de inbrenger. Kan de inbrenger zich vinden in de toegekende score? Waarom wel/niet?

Reflectie

Je kunt zo een activiteit op verschillende criteria beoordelen zoals:

- motiverend
- uitdagend
- aangepast aan de doelgroep
- makkelijk haalbaar
- .....

LAAT HUN STER STRALEN!
Deel 3 Reflectie op het resultaat

Wat?	Reflecteren over het resultaat van een afgebakende opdracht. Het product/dienst dat een leerling bekommt of levert, als resultaat van zijn handelen en op basis van kwaliteitscriteria.
Waarom?	Bewust worden van de invloed van kwaliteitscriteria op het resultaat. Nastreven van kwaliteitszorg door zijn/haar handelen en gedrag hierop af te stemmen.
Welke vragen?	Volgens STARR accent op: <ul style="list-style-type: none"> • Wat was het resultaat van je handelen? • Hoe was het resultaat? • Beantwoordt het resultaat aan de kwaliteitseisen/criteria/... die worden vooropgesteld? • Wat betekent dit resultaat voor jou? • Hoe reageren anderen op jouw resultaat?
Voorbeelden	3.1 Reflectie op de kwaliteitseisen van een gerecht 3.2 Piet, wat hebben we geleerd vandaag? 3.3 Reflectie op degustatiesalon/proeverij/ontvangst... 3.4 Reflectie op resultaat onderzoeksopdracht 3.5 Reflectie aan het einde van een thema 3.6 Reflectie met sterren 3.7 Reflectie over een lespakket 3.8 Reflectie: kijkwijzer ter voorbereiding van een presentatie 3.9 Reflectie op een presentatie 3.10 Reflectie op een presentatie voor een grote groep toehoorders. 3.11 Reflectie op een spreekoefening/presentatie 3.12 Reflectie op een presentatie met toehoorders- of vertelbeurtkaarten 3.13 Reflectie over presenteren met rubrics 3.14 Reflectie na een semesterrapport 3.15 Reflectie op vaardigheden aan het einde van een schooljaar 3.16 Reflectie met 2 grote bloemen na het uitvoeren van een opdracht 3.17 Reflectie: mening geven over een opdracht/project/lessenreeks

3.1 Reflectie op de kwaliteitseisen van een gerecht¹⁵

Methodiek

Je hebt een gerecht bereid. Je beoordeelt dit gerecht op basis van zintuiglijke waarneming en bijkomende criteria.

Reflectie

Foto gerecht

Uitzicht	<ul style="list-style-type: none"> ○ Het ziet er lekker uit en ik krijg zin om het op te eten. ○ Het ziet er wel OK uit, dagelijkse kost. ○ Het ziet er niet zo smakelijk uit, maar als ik echt honger heb, eet ik dit wel op. ○ Dit ziet er echt niet smakelijk uit en hier wil ik eigenlijk liever niet van proeven.
Geur	<ul style="list-style-type: none"> ○ Heerlijk, het water komt me in de mond. ○ Lekker, precies zoals het moet ruiken. ○ Thuis ruikt het toch anders, maar het zal wel OK zijn. ○ Dit ruikt echt niet zoals dit gerecht moet ruiken.
Temperatuur	<ul style="list-style-type: none"> ○ Dit gerecht voldoet aan + 65°C. ○ Dit gerecht is warm. ○ Dit gerecht is lauw. ○ Dit gerecht is koud.
Smaak	<ul style="list-style-type: none"> ○ Het gerecht is superlekker, perfect gekruid en alles heeft een juiste gaarheid. ○ Dit gerecht is lekker, is voldoende gekruid en alles is min of meer correct gegaard. ○ Dit gerecht is wel oké, maar ik krijg geen wauw-gevoel. ○ Dit gerecht is echt niet lekker.
Textuur en mondgevoel	<ul style="list-style-type: none"> ○ Dit gerecht heeft perfecte textuur/cuisson. ○ Dit gerecht is knapperig, al dente. ○ Dit gerecht is tot moes gegaard, echt niet lekker.
Portiegrootte	<ul style="list-style-type: none"> ○ Deze portie is heel ruim. ○ Deze portie is voldoende. ○ Deze portie is eigenlijk te klein.
Verhouding Prijs/kwaliteit	<ul style="list-style-type: none"> ○ Ik wil gerust deze prijs betalen voor dit gerecht. ○ Eigenlijk vind ik het te duur. Ik verwacht een lekkerder gerecht voor deze prijs.

¹⁵ Leraren VV Sint-Carolus Sint-Niklaas

3.2 Piet, wat hebben we geleerd vandaag?¹⁶

Methodiek

Na een lespakket, thema, les, uitstap,.....stel je de vraag:

“Piet, wat hebben we vandaag geleerd? ‘Ten eerste ..., ten tweede ... en ten derde ...”.

Het kan gaan om inhoudelijke items, maar ook sociaal-emotionele thema’s kunnen aan bod komen (bijvoorbeeld ‘vandaag heb ik samengewerkt met ... met wie ik nooit eerder samenwerkte en we hebben elkaar goed laten uitspreken waardoor we tot goeie ideeën kwamen’).

Reflectie

Wat heb je vandaag geleerd?

Punt 1:

.....
 .....

Punt 2:

.....
 .....

Punt 3:

.....
 .....

Waar wil je het graag nog over hebben in verdere lessen?

.....
 .....

Waar heb je nog ondersteuning nodig?

.....
 .....

¹⁶ Piet Huysentruyt – VTM koken SOS Piet

3.3 Reflectie op degustatiesalon/proeverij/ontvangst...

Methodiek

Duid aan met een kruisje in hoeverre je het eens bent met de volgende uitspraken.

Reflectie

	Helemaal akkoord	Eerder wel akkoord	Eerder niet akkoord	Helemaal niet akkoord
De ontvangstruimte was sfeervol ingericht.				
Het onthaal was stijlvol.				
De bediening verliep vlot.				
De bordpresentatie zag er smaakvol uit.				
De afruim gebeurde volgens afspraak.				
De opruim verliep efficiënt.				
De werkplanning werd correct opgevolgd.				
De taakverdeling werd correct uitgevoerd.				
Het tijdsgebruik en het tempo werden gerespecteerd.				
Het degustatiesalon werd door de deelnemers als geslaagd ervaren.				

Wat verliep goed?

Wat is voor verbetering vatbaar?

Noteer in elke kolom wat je positief ervaarde en wat negatief.

	Als positief ervaren	Als negatief ervaren
onthaal		
bediening		
presentatie		
opruim/nazorg		
...		

3.4 Reflectie op resultaat onderzoeksopdracht¹⁷

PRODUCT		ONVOLDOENDE	VOLDOENDE	GOED	UITSTEKEND
1	DIEPGANG/BEHEERSING	beheersing van te weinig aspecten van te presenteren inhoud, de weinige kennis is oppervlakkig	kennis van voldoende aspecten van de inhoud, maar die is nog oppervlakkig en partieel	beheersing van de meeste aspecten van de inhoud, kennis heeft voldoende diepgang	zeer goede en zeer diepgaande beheersing van zo goed als alle aspecten van de inhoud
2	LAY-OUT/VERZORGING	ingeleverde producten zijn slordig en niet volgens de afgesproken lay-out opgemaakt	qua lay-out en verzorging houden positieve en negatieve aspecten elkaar in evenwicht	mooi en verzorgd product, waarin de afgesproken lay-out meestal wordt opgevolgd	zeer mooi en zeer verzorgd product, waarvan de lay-out bijna perfect is, met personal touch
3	SYSTEMATIEK	product met nauwelijks logische orde in alinea's, hoofdstukken, het geheel van de tekst	product met matige logische orde in alinea's of hoofdstukken, zelfstandige remediëring niet mogelijk	goede systematiek in alinea's, hoofdstukken... , zelfstandige remediëring wel mogelijk	verwaarloosbare of helemaal geen fouten tegen systematiek van alinea's, hoofdstukken, de hele tekst
4	PERSOONLIJKE INBRENG	product dat letterlijk en inzichtloos uit de bron werd overgenomen, onpersoonlijke presentatie	product waarin als gevolg van persoonlijke inbreng soms voldoende goede delen staan	product waarin als gevolg van persoonlijke inbreng frequent goede delen staan	product waarin als gevolg van persoonlijke inbreng zeer frequent zeer goede delen staan
5	TAAI	product met veel en zware fouten tegen woordenschat, zinsbouw, spelling, formulering, uitspraak ...	product waarbij er een evenwicht is tussen fout en correct gebruik van de taal	product met een erg correcte opvolging van de meeste taalregels	product met een zo goed als foutloze taal: ook de moeilijke toepassingen scoren hoog

¹⁷ werkdocument van M. Van Hoof en J. Vanbussel

3.5 Reflectie aan het einde van een thema¹⁸

Methodiek

Je bent aan het einde van dit thema gekomen. Je reflecteert over het al dan niet behalen van de belangrijkste doelen van dit thema.

Lees onderstaande doelstellingen en **kleur het kadertje** dat voor jou van toepassing is.

<p>Bij wijze van voorbeeld werden enkele doelen vermeld!</p>	<p><i>Ik kan uitleggen waarom de lichaamstemperatuur 's morgens en 's avonds verschillend is.</i></p>	Ik kan dit niet uitleggen.	Ik kan dit uitleggen maar moet dit eerst nog even opzoeken en herlezen.	Ik kan dit uitleggen in eigen woorden.
	<p><i>Ik ken het verschil tussen pathologische en fysiologische schommelingen.</i></p>	Ik ken het verschil niet.	Ik ken het verschil en kan dit in eigen woorden uitleggen.	Ik ken duidelijk het verschil en kan hier vlot oefeningen op maken.
	<p><i>Ik kan een grondig onderhoud van ... uitvoeren.</i></p>	Ik kan dit als ik mijn fiche naast mij heb liggen.	Ik kan dit maar vergeet soms een aantal stapjes.	Ik kan dit makkelijk en weet waarop ik moet letten.
	<p><i>Ik herken de verschillende soorten thermometers.</i></p>	Ik kan de verschillende thermometers benoemen.	Ik kan de verschillende thermometers benoemen en weet voor wie/waarvoor ze geschikt zijn.	Ik kan de verschillende thermometers benoemen, gebruiken en weet voor wie/waarvoor ze geschikt zijn.
	<p><i>Ik ken de bewaartechniek drogen.</i></p>	Ik kan in eigen woorden de bewaartechniek uitleggen.	Ik kan de bewaartechniek uitleggen en kan enkele voorbeelden geven van gedroogde producten.	Ik kan de bewaartechniek uitleggen, kan voorbeelden geven en kan herkennen wanneer iets gedroogd is.
	<p><i>Ik kan een vleesthermometer hanteren.</i></p>	Wanneer de lkr. zegt wat ik moet doen, kan ik het correcte resultaat aflezen.	Ik kan de vleesthermometer hanteren.	Ik kan de vleesthermometer vlot hanteren en weet dit aan iemand toe te lichten.

¹⁸ Leraren VV Sint-Carolus Sint-Niklaas

3.6 Reflectie met sterren

Ik deel sterren uit en wel daarom:

Ik moet nog werk maken van:

Ik zie sterretjes en wel daarom:

Hier heb ik nog nood aan:

3.7 Reflectie over een lespakket

Methodiek

Aan het einde van dit thema vul je de volgende reflectie in.

Reflectie

<p>Reflecteren</p> 	<p>Was dit lespakket interessant voor jou?</p> <p>Waarom wel/niet?</p> <p>Heb je eigen bedenkingen over dit lespakket (wat vond je nuttig/ niet nuttig)?</p> <p>Wat heb je gemist?</p> <p>Heb je tips voor de leraar?</p>
---	---

<p>Reflecteren</p> 	<p>Wat heb je in dit thema geleerd?</p> <p>Punt 1:</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>Punt 2:</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
---	--

3.8 Reflectie: kijkwijzer ter voorbereiding van een presentatie¹⁹

Methodiek

Je hebt een presentatie voorbereid. Probeer jouw presentatie aan alle hieronder vermelde criteria af te toetsen.

Zo ben je zeker dat jouw presentatie volgens de regels van de kunst is uitgewerkt.

Je kunt nu zelfverzekerd en vol vertrouwen voor de klasgroep/het doelpubliek staan.

Reflectie

- Wat is het **doel** van mijn presentatie (informereren, overtuigen, instrueren, motiveren)?
  - Bereik ik dit doel met mijn presentatie?
- Wat is het **doelpubliek** voor mijn presentatie?
  - Wat is de voorkennis van mijn doelpubliek? Wat zijn de interesses van mijn doelpubliek?
  - Sluit mijn presentatie bij de **voorkennis** en interesse van dit doelpubliek aan?
- Wat is de **kernboodschap** van mijn presentatie? Wat wil ik dat mijn doelpubliek onthoudt van mijn presentatie?
  - Komt deze boodschap duidelijk naar voren in de inleiding van mijn presentatie?
  - Komt deze boodschap regelmatig terug gedurende de presentatie?
- Bevat de **inleiding** de volgende onderdelen:
  - een introductie van mezelf,
  - een beschrijving van de context waarbinnen de presentatie gehouden wordt,
  - het doel van de presentatie,
  - een expliciete aankondiging van de kernboodschap,
  - de opbouw van de presentatie, eventueel in de vorm van een samenvatting,
  - een mededeling wanneer vragen gesteld kunnen worden?
- Is de inleiding van mijn presentatie **boeiend**?
- Komen alle relevante vragen aan bod?
  - Behandel ik deze vragen in een logische **volgorde**?

¹⁹ Tilburg University (z.d.) *Checklist presentatievaardigheden*. <http://presentatievaardigheden.uvt.nl> Bewerking door Karen Van de Cruys - 25 april 2016

- Bevat de **afsluiting** van mijn presentatie de volgende onderdelen:
  - herhaling kernboodschap,
  - samenvatting,
  - conclusie,
  - mogelijkheid tot vragen stellen,
  - een bedankwoord?
- Is de afsluiting **inspirerend**?
- Heb ik **audiovisuele ondersteuning** nodig bij mijn presentatie? Welke?
- Hebben de sheets/slides die ik gebruik een ondersteunende functie?
  - Staat er niet te veel tekst op één sheet/slide?
  - Is de lay-out duidelijk en rustig?
  - Heb ik een kopie van mijn sheets/slides, zodat ik tijdens de presentatie niet steeds om hoeft te kijken naar het scherm?
  - Heb ik de sheets/slides genummerd?
- Heb ik een duidelijk **spreekschema** gemaakt?
- Wat zijn de **randvoorwaarden** waaronder ik mijn presentatie houd?
  - Is mijn presentatie niet te lang/te kort voor de beschikbare tijd?
  - Is de apparatuur aanwezig die ik nodig heb voor de (audio) visuele middelen die ik gebruik?
  - Functioneert de powerpointpresentatie ook op de computer in de zaal?
- Sluit mijn **taalgebruik** aan bij het doel en het doelpubliek van mijn presentatie?
  - Heb ik moeilijke woorden uitgelegd?
- Weet ik welke woorden/constructies ik in mijn presentatie met **nadruk** moet uitspreken?
- Heb ik voldoende **pauzes** ingebouwd in mijn presentatie?
- Heb ik mijn presentatie geoefend en daarbij gelet op **tempo** en **articulatie**?
- Praat ik **luid** genoeg?
- Hoe leg ik **contact** met mijn publiek (bijv. via oogcontact, gebaren, houding)?
- Hoe presenteer ik zo **ontspannen** mogelijk?
- Hoe reageer ik zo goed mogelijk op **onverwachte situaties**?

3.9 Reflectie op een presentatie

Methodiek

Je hebt een presentatie uitgevoerd. Je geeft jezelf een score per item.

Jouw medeleerling heeft een presentatie uitgevoerd. Je kent per item een score toe.

Reflectie

De presentatie heeft of was:	1 = goed 0 = redelijk -1 = onvoldoende	Feedback
de luisterbereidheid gestimuleerd		
de aandacht opgeëist door...		
- het enthousiasme van de groep		
- het gebruik van multimedia		
- het verhaal en de inhoud		
- de vorm waarin het verhaal is gebracht		
een inhoudelijk juist verhaal		
een begrijpelijk verhaal		
een boeiend verhaal		
een krachtdadig geformuleerde boodschap		

3.10 Reflectie op een presentatie voor een grote groep toehoorders

Methodiek

Geef een scheurtje in de vier randen van het blad telkens daar waar je akkoord gaat met het antwoord.

zeer duidelijk	duidelijk	niet zo duidelijk	onduidelijk	
Ik vond deze presentatie algemeen...				
herkenbaar en boeiend	Ik vond de inhoud van de presentatie...	Titel: Presentator: Naam	Ik vond de lichaamshouding en de stijl van de presentator...	aangenaam, duidelijk, de presentatie enthousiast ondersteunend
gedeeltelijk herkenbaar maar boeiend				vlot maar te weinig naar het publiek gericht
herkenbaar maar niet zo boeiend				zenuwachtig, en te onduidelijk
nauwelijks herkenbaar en niet boeiend				weinig enthousiasme, weinig betrokkenheid uitstralend
Ik heb van deze presentatie geleerd dat...				
de vorm van de presentatie bepalend is om het publiek te boeien	de inhoud van de presentatie het belangrijkste is	de presentatie staat of valt met de taal en lichaamstaal van de presentatoren	inhoud, vorm, taal en lichaamstaal allemaal even belangrijk zijn	

3.11 Reflectie op een spreekoefening/presentatie

Methodiek

Je medeleerling heeft een spreekoefening/presentatie gegeven. Je probeert zo correct mogelijk dit document met kwaliteitscriteria in te vullen als reflectie op de spreekoefening/presentatie van je medeleerling .....

Daarna volgt een klasgesprek over de scores die leerlingen elkaar toekenden

Reflectie

Naam: _____

Onderwerp: _____

Volledig in orde op de afgesproken datum   5   4   3   2   1

UITSpraak:	5	4	3	2	1
* spreekt met voldoende volume	☐	☐	☐	☐	☐
* praat in een gepast tempo	☐	☐	☐	☐	☐
* spreekt met de juiste intonatie	☐	☐	☐	☐	☐
* spreekt met een mooie articulatie	☐	☐	☐	☐	☐
TOTAAL: /20					

TAAL:	5	4	3	2	1
* gebruikt Algemeen Nederlands	☐	☐	☐	☐	☐
* gebruikt juiste/aangepaste woordenschat	☐	☐	☐	☐	☐
TOTAAL: /10					

SPREKEN:	5	4	3	2	1
* durft te spreken voor de klas	☐	☐	☐	☐	☐
* kan goed vertellen	☐	☐	☐	☐	☐
* komt enthousiast over	☐	☐	☐	☐	☐
* weet een goede houding aan te nemen	☐	☐	☐	☐	☐
* heeft oogcontact met het publiek	☐	☐	☐	☐	☐
TOTAAL: /25					

INHOUD:	5	4	3	2	1
* heeft een goede kennis van de tekst	☐	☐	☐	☐	☐
* begrijpt de tekst	☐	☐	☐	☐	☐
* heeft de tekst goed voorbereid	☐	☐	☐	☐	☐
* gebruikt volledige en correcte informatie	☐	☐	☐	☐	☐
* heeft zijn doel bereikt	☐	☐	☐	☐	☐
TOTAAL: /25					

Opmerkingen:

TOTAAL: /80 → /20

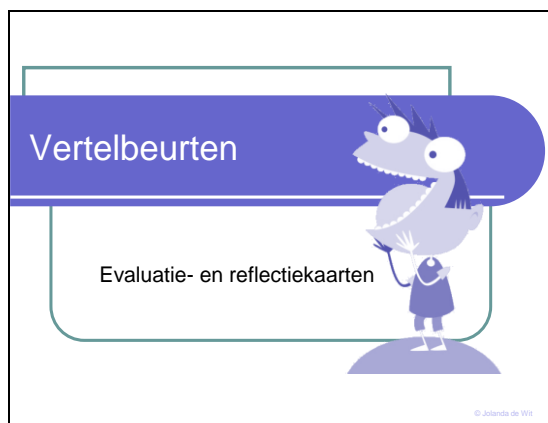
De leraar gaat   akkoord   niet akkoord met de scores die ik gaf
 Mijn medeleerling gaat   akkoord   niet akkoord met de scores die ik gaf.

3.12 Reflectie op een presentatie met toehoorders- of vertelbeurtkaarten²⁰

Methodiek

Deze prachtige vertelbeurtkaarten worden uitgedeeld aan de toehoorders.
De vragen op de kaarten helpen om gericht te luisteren en daarna te reageren op de presentatie.

Reflectie

<p>Gevoelenskaart</p> <p>Waar dacht je als eerste aan toen je naar deze vertelbeurt luisterde? Misschien dacht je wel 'Tof onderwerp!' of juist 'Jakkas, dat vind ik helemaal niet leuk.' Schrijf hier je eerste gevoelens op.</p> <p>..... ....</p> <p><small>© Jolanda de Wit</small></p>	<p>Ontwikkelkaart</p> <p>Deze vertelbeurt was vast wel heel goed. Maar misschien kan het nog net wat beter. Schrijf hier je tips op.</p> <p>..... ....</p> <p><small>© Jolanda de Wit</small></p>
---	---

²⁰ Jolanda De Wit (2009) KlasCement <http://www.kacee.be/>

<h3>Ideeënkaart</h3> <p>De verteller heeft heel erg zijn best gedaan, maar misschien heb jij nog wel ideeën voor de volgende keer. Schrijf hier je ideeën op.</p> <p>..... ....</p> <p style="text-align: right;"><small>© Jolanda de Wit</small></p>	<h3>Pluimenkaart</h3> <p>Wow, in deze vertelbeurt waren een hoop dingen goed! Schrijf hier de dingen op die je goed vond.</p> <p>..... ....</p> <p style="text-align: right;"><small>© Jolanda de Wit</small></p>
<h3>Samenvattingskaart</h3> <p>De hele vertelbeurt duurde best lang, dat kan korter. Schrijf in het kort op wat er in de vertelbeurt gezegd is.</p> <p>..... ....</p> <p style="text-align: right;"><small>© Jolanda de Wit</small></p>	<h3>Feitenkaart</h3> <p>In deze vertelbeurt is heel veel informatie verteld. Schrijf hier de belangrijkste feiten op uit de vertelbeurt.</p> <p>..... ....</p> <p style="text-align: right;"><small>© Jolanda de Wit</small></p>
<h3>Vragenkaart</h3> <p>Je hebt heel veel gehoord, maar misschien zijn er nog wel dingen die je graag zou willen weten. Schrijf hier de vragen op die je aan de verteller zou willen stellen.</p> <p>..... ....</p> <p style="text-align: right;"><small>© Jolanda de Wit</small></p>	<h3>Wow, ik ben slim-kaart</h3> <p>Je hebt vast veel dingen gehoord die je nog niet wist. Wat heb jij geleerd van deze vertelbeurt? Schrijf dat hier op.</p> <p>..... ....</p> <p style="text-align: right;"><small>© Jolanda de Wit</small></p>

3.13 Reflectie over presenteren met rubrics²¹

Methodiek

Rubrics zijn geschikt om een product en/of (deel)vaardigheden te beoordelen op kwaliteit en om de manier van werken te beoordelen om tot een product te komen.

Een rubric is een analytische beoordelingschaal en zegt meer dan slechts een enkel cijfer zegt. Het maakt aan leerlingen duidelijk wat goed ging en wat minder goed ging waardoor leerlingen zichzelf nieuwe leerdoelen kunnen stellen.

Bij competentiegericht onderwijs spelen vaardigheden een belangrijke voorwaardelijke rol. Rubrics zijn een instrument om met name de vaardigheden te evalueren. Daarvoor bieden de rubrics mogelijkheden: zowel leraren als leerlingen kunnen ze gebruiken om na te gaan welke werkpunten in een vervolgtraject aandacht vragen. Voor leerlingen kan het helpen bij zelfreflectie.

Reflectie

Criteria	Presenteren				
Doelgericht presenteren - boodschap - doelgroep	Ik kan goed overbrengen wat ik wil en houd volop rekening met de personen voor wie mijn presentatie is bedoeld.	Ik kan meestal goed overbrengen wat ik wil en houd voldoende rekening met de personen voor wie mijn presentatie is bedoeld.	Ik vind het lastig om te bepalen wat ik wil overbrengen en houd niet altijd rekening met de personen voor wie mijn presentatie is bedoeld.	Ik heb altijd hulp nodig om te bepalen wat ik wil overbrengen en om aan te laten sluiten bij de personen voor wie mijn presentatie is bedoeld.	
Boeiend presenteren - stemgebruik - houding - contact met publiek - hulpmiddelen	Ik presenteer boeiend door een actieve houding, afwisselend stemgebruik, goed gekozen hulpmiddelen.	Met mijn presentatie weet ik mensen meestal te boeien.	Met mijn presentatie vind ik het vaak lastig mensen te boeien.	Mijn presentatie verloopt moeizaam.	
Jezelf presenteren - persoonlijke verzorging - kleding/schoenen	Ik let erop dat mijn uiterlijke verzorging en kleding passen bij de situaties waarin ik terechtkom.	Ik let er meestal op dat mijn uiterlijke verzorging en kleding passen bij de situaties waarin ik terechtkom.	Ik weet vaak niet of mijn uiterlijke verzorging en kleding passen bij de situaties waarin ik terechtkom.	Ik houd er geen rekening mee of mijn uiterlijke verzorging en kleding passen bij de situaties waarin ik terechtkom.	
Communicatie	Ik weet hoe ik overkom en hoe ik mijn communicatie kan aanpassen.	Ik kan alleen met ondersteuning van anderen mijn communicatie verbeteren.	Ik vergis me nogal eens over hoe ik overkom en stem mijn communicatie niet goed af.	Ik sta zelden stil bij de manier waarop ik communiceer en overkom.	

²¹ <http://www.slo.nl/voortgezet/vmbo/themas/Rubrics/>

3.14 Reflectie na een semesterrapport

Methodiek

Na het rapport reflecteert de leerling op het resultaat. Eventueel kan een extra kolom worden toegevoegd waar ook de ouders hun reflectie kunnen weergeven.

Reflectie

Ik schatte de cijfers op mijn rapport:	☐ hoger in (ik had dus eigenlijk beter verwacht) ☐ lager in (ik had het eindcijfer slechter verwacht) ☐ correct in
De voornaamste oorzaken van de goede cijfers zijn:	<p>☞</p> <p>☞</p>
De voornaamste oorzaken van de lage cijfers zijn:	☐ geen (goede) planning ☐ moeite met het memoriseren van de leerstof ☐ te weinig aandacht in de les ☐ de leerstof is te moeilijk ☐ onvoldoende inzet thuis / te weinig gestudeerd ☐ notities niet in orde ☐ leerstof niet goed begrepen ☐ moeite met toepassing van de leerstof ☐ moeite met formulering van antwoorden ☐ ...
Hoe kun je ervoor zorgen dat je cijfers in de toekomst beter zijn? Formuleer hiernaast enkele zeer concrete aandachtspunten voor je leergedrag in het algemeen en waar nodig per vak.	<p>☞</p> <p>☞</p> <p>☞</p>
Hoe kan de school hierbij helpen? (vakleraren, klassenleraar, coördinatoren, leercoach, directeur, CLB)	
Hoe kunnen je ouders je hierbij helpen?	
Handtekening	

3.15 Reflectie op vaardigheden aan het einde van een schooljaar²²

Methodiek

Aan het einde van het schooljaar/een trimester reflecteer je over het bereiken van bepaalde vaardigheden en technieken.

Reflectie

Welke bereidingswijze, techniek of welk principe heb je in het 3de jaar verzorging-voeding geleerd en heb je goed onder de knie? Noteer het bij **goed** punt.

Welke bereidingswijze, techniek of welk principe moet je in het 4de jaar verzorging-voeding nog veel inoefenen? Noteer het bij **groeipunt**.

 GOED PUNT	 GROEIPUNT

²² Leraren VV Sint-Carolus Sint-Niklaas

3.16 Reflectie met 2 grote bloemen na het uitvoeren van een opdracht

Methodiek

Materiaal

- twee grote geplastificeerde bloemen in twee kleuren
- twee uitwisbare stiften

Werkwijze

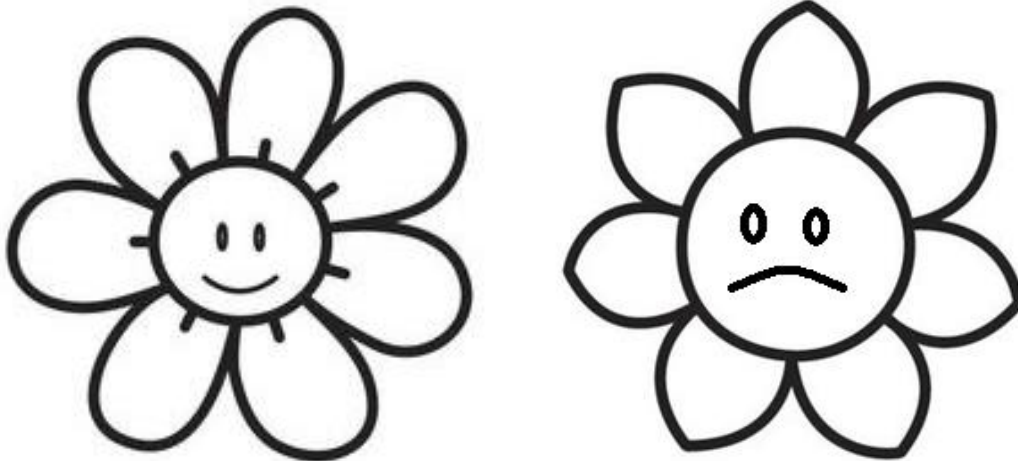
Er worden twee bloemen op het bord gehangen, een positieve en een minder positieve bloem.

Op de bloemblaadjes schrijven de leerlingen zaken die goed liepen (bij de positieve bloem) en zaken die minder goed liepen (bij de negatieve bloem).

De leraar kan het ook over een specifieke opdracht (mindmap maken, proef uitvoeren, tekening,...) of over een deelaspect van de opdracht hebben (orde, planning, inzet, samenwerking...).

De leerlingen vullen hun naam dan in bij de positieve of negatieve bloem. Hebben ze bij deze opdracht of deelopdracht goed of minder goed gewerkt.

Reflectie

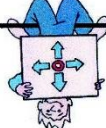
3.17 Reflectie: mening geven over een opdracht/project of een lessenreeks

Methodiek 1

Je bent aan het eind gekomen van een opdracht/project/lessenreeks... . Hoe heb je die ervaren? Je mening kan deze opdracht/lessenreeks nog beter maken voor de toekomst.

Je mag je mening noteren in de vier vakken van dit kwadrant.

Reflectie

<p>Dit mag zo blijven, vonden we oké.</p> <p>houden</p>	<p>Dit moet eruit, was helemaal niet leuk.</p> <p>lossen</p>
<p>Dat zou er bij mogen om het nog leuker te maken.</p> <p>toevoegen</p>	 <p>bijsturen</p> <p>Dat zou anders gemogen hebben</p>

Methodiek 2

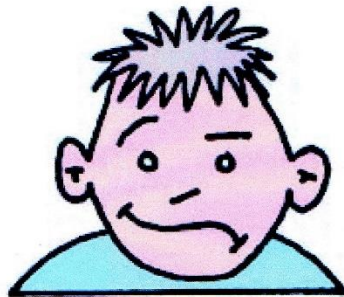
Je bent aan het eind gekomen van een opdracht/project/lessenreeks, ... Hoe heb je die ervaren? Je mening kan deze opdracht/lessenreeks nog beter maken voor de toekomst.

Op de tafels liggen een aantal stellingen en uitspraken. Je mag je mening geven met deze figuurtjes.

Reflectie

Deze tekeningen zijn vooral bij jonge leerlingen handig om hun mening over iets te vragen. Bijvoorbeeld over een voorstel of idee dat voorligt. Of bij een tussentijds of eindevaluatiemoment. Ze zijn een mooie aanzet voor een bespreking. Of je gebruikt ze om over voorstellen te stemmen.

LAAT HUN STER STRALEN!
Deel 4   Reflectie op zich

Wat?	Reflecteren over het ervaren van de opdracht met accent op het eigen leren en groei : borgen wat goed is en bijsturen naar een volgende afgebakende opdracht toe.
Waarom?	Bewust worden hoe het eigen leerproces verloopt. Inzicht krijgen in vorderingen en werkpunten om het eigen handelen bij te sturen.
Welke vragen?	<p>Volgens STARR accent op:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hoe heb je deze opdracht ervaren? • Wat leerde je uit deze opdracht? • Waarover ben je tevreden? Waarom? • Waarover ben je minder tevreden? Waarom? • Wat zou je de volgende keer anders doen? • Hoe ga je dat aanpakken? • Wat heb je daarvoor nodig?
Voorbeelden	<p>4.1 Reflectie op opdracht volgens model van Korthagen</p> <p>4.2 Stappenplan voor het schrijven van een zelfreflectieverslag</p> <p>4.3 Reflectie over je handelen met behulp van het reflectieschema</p> <p>4.4 Reflectie via ‘stemming’ op stage/uitstap/cursus/thema...</p> <p>4.5 Reflectie op stage/cursus/thema... met behulp van knip- en plakwerk</p> <p>4.6 Reflectie met inspiratiekaartjes</p> <p>4.7 Reflectie op begeleid zelfstandig leren</p> <p>4.8 Reflectie met metaforen: schatkist, reiskoffer en vuilniszak</p> <p>4.9 Reflectie met metaforen: luchtballon</p> <p>4.10 Reflectie met metaforen: rugzak</p> <p>4.11 Reflectie over stage met behulp van de wondervraag</p> <p>4.12 Reflectie binnen de sector van de kinderopvang ‘Wanda’</p> <p>4.13 Reflectie op basis van het groeimodel</p> <p>4.14 Reflectie na bedrijfsbezoek</p> <p>4.15 Reflectie over het halen van de reflectiedoelen a.d.h.v. rubrics</p>

4.1 Reflectie op opdracht volgens model van Korthagen

Methodiek

Na een verwerkte opdracht reflecteren de leerlingen door antwoorden te formuleren op volgende vragen.

Reflectie

Fase 1 ERVAREN	1 Wat wilde ik bereiken met deze opdracht? 2 Waar wilde ik op letten tijdens deze opdracht? 3 Wat wilde ik uitproberen?
Fase 2 TERUGBLIKKEN	1 Wat gebeurde er concreet? <ul style="list-style-type: none"> • Wat wilde ik? • Wat deed ik? • Wat dacht ik? • Wat voelde ik?
Fase 3 HERDENKEN	1 Hoe hangen de antwoorden op de vorige vragen met elkaar samen? 2 Wat is daarbij de invloed van de context/de opdracht als geheel? 3 Wat betekent dat nu voor mij? 4 Wat is de positieve ontdekking/oplossing? Of net het probleem? 5 Wat gaat goed en wat gaat minder goed? Waarom?

Fase 4 ALTERNATIEVEN BEDENKEN EN DAARUIT KIEZEN	1 Welke alternatieven zie ik (manieren om gebruik te maken van mijn ontdekking/oplossing)? 2 Welke voor- en nadelen hebben die? 3 Wat neem ik me nu voor ten aanzien van de volgende keer?
--	--

4.2 Stappenplan voor het schrijven van een zelfreflectieverslag

Methodiek

Tijdens dit semester schrijf je twee keer een zelfreflectie. Deze zelfreflecties vormen een basis voor een evaluatiegesprek aan het einde van het semester.

Bij een zelfreflectie ga je kijken hoe je zelf gefunctioneerd hebt en hoe je dit eventueel zou kunnen verbeteren.

Reflectie

1. Kies een opdracht uit waarover je een zelfreflectie wilt maken (bijvoorbeeld het zorgen voor indirecte zorg op stage bij...).
2. Bepaal welk leerdoel je hebt met deze opdracht. Wat wil je leren?
3. Bepaal hoe je dit wilt gaan leren. Hoe pak je het aan?
4. Schrijf nu de inleiding waarin je zet:
  - a. wat je wilt leren,
  - b. hoe je de opdracht gaat uitvoeren (een soort stappenplan/werkmodel).

Denk eraan dat je schrijft voor iemand die niet weet wat je gedaan hebt. Wees dus wel duidelijk in je verhaal.

5. Ga nu aan je opdracht werken en beantwoord bij elke stap de volgende vragen.
  - a. Wat deed ik?
  - b. Waarom deed ik het zo?
  - c. Kan het ook anders?
  - d. Wat was het resultaat?
  - e. Was dit resultaat ook zoals ik had verwacht?
6. Nu schrijf je de kern van het stuk en zeg je telkens welke keuzes je gemaakt hebt en waarom. Gebruik daarbij de antwoorden uit stap 5.
7. Als laatste stap ga je kritisch naar jezelf kijken. Eventueel kun je natuurlijk aan een medeleerling of leraar vragen wat hij van je functioneren vond. Beantwoord nu de volgende vragen.
  - a. Wat ging minder goed?
  - b. Hoe kan ik het volgende keer beter doen?
  - c. Wat heb ik geleerd van de zelfreflectie? Denk hierbij niet zozeer aan de opdracht zelf, maar aan jouw functioneren binnen de opdracht. Dus niet: ik heb geleerd te zorgen voor... . Maar: ik heb geleerd dat ik beter eerst kan nadenken en dan pas wat gaan doen. Dit laatste gaat dus over het proces en niet over de taak zelf.

8. Schrijf nu de conclusie waarin je de vragen uit punt 7 beantwoordt. Geef hier ook een eindconclusie. Heb je je leerdoel bereikt? Heb je je leerdoel bereikt zoals je had gedacht of is het toch anders gelopen?

Let op: Je hebt alleen maar wat aan een zelfreflectie als je het eerlijk doet. Dan leer je wat over jezelf. Je eindconclusie mag daarom best zijn dat je het niet goed vond gaan, dat heeft geen invloed op je cijfer. Geef dan wel aan hoe je het volgende keer beter denkt te doen! Als je niet eerlijk bent, heeft dat wel invloed op je cijfer!

Voor het eerst een zelfreflectie schrijven is moeilijk. Denk aan de volgende punten.

- Vraag andere mensen eens naar hun mening over jouw functioneren, denk aan leraren (eventueel medeleerlingen, maar dan moet je wel zeker zijn dat je klasgenoten je ook eerlijk zullen antwoorden en geen sociaal wenselijke antwoorden geven). Doe dit nooit op de gang, maar nodig hen uit voor een gesprek.
- Verzeker je ervan dat de leraren met wie je in gesprek gaat ook daadwerkelijk iets kunnen zeggen over jouw functioneren binnen de opdracht. Het is niet zo zinvol om bijvoorbeeld leraren die je vorig jaar hebt gehad, uit te nodigen voor een gesprek. Zij kunnen veel over je vertellen, maar het gaat om deze opdracht.
- Als je met leraren of medeleerlingen in gesprek gaat, ga je dan niet onmiddellijk verdedigen, maar luister goed naar wat ze zeggen. Dit kun je heel goed gebruiken in je verslag. Maak dus notities tijdens zo'n gesprek en werk deze uit. Dit wil niet zeggen dat je niets mag zeggen, breng rustig in wat je zelf vindt van hun feedback en leg uit waarom je bepaalde dingen gedaan hebt.
- Onthoud dat feedback van leraren altijd bedoeld is om jouw functioneren te verbeteren. Denk dus niet dat de leraar een hekel aan je heeft als hij een aantal kritiekpunten naar voren brengt.
- Denk terug aan vorige reflectieopdrachten. Hierin heb je bedacht waarin je goed was en waar je minder goed in was. Tijdens je zelfreflectie kun je mooi controleren of dit klopt.

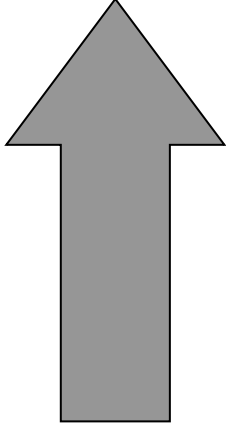
4.3 Reflectie over je handelen met behulp van het reflectieschema

Methodiek

Tijdens dit trimester schrijf je twee keer een zelfreflectie. Deze zelfreflecties vormen een basis voor een evaluatiegesprek aan het einde van het trimester.

Bij een zelfreflectie ga je kijken hoe je zelf gefunctioneerd hebt en hoe je dit eventueel zou kunnen verbeteren. Ga als volgt te werk:

Reflectie

<p>1 Eigen handelen/ervaring in een bepaalde situatie</p>		
<p>2 Terugkijken</p> <p>Wat was de situatie? Wat wilde ik? Wat wilde de andere? Wat voelde ik? Wat voelde de andere? Wat dacht ik? Wat dachten de anderen? Wat deed ik? Wat deden de anderen?</p>		<p>5 Uitproberen</p> <p>Een nieuw gedrag in dezelfde situatie: Wat liep goed? Wat liep fout?</p> <p>Een nieuw gedrag in een andere situatie: Wat liep goed? Wat liep fout?</p>
<p>3 Evalueren</p> <p>Wat heb ik geleerd? Wat was goed? Waarom was het goed? Wat wil ik veranderen? Hoe wil ik eraan werken?</p>		
<p>4 Alternatieven formuleren</p> <p>Op welke manier kan ik het beter doen? Hoe zou het beter kunnen? Hoe ga ik anders te werk om het anders te doen? Wat kunnen de gevolgen zijn van de nieuwe aanpak? Moet ik eerst nog iets anders leren?</p>		

²⁴ Illustratie: Judith Vanistendael - Onderwijs in Vlaanderen D/2008/3241/202

4.4 Reflectie via 'stemming' op stage/uitstap/cursus/thema...

Methodiek

Materiaal

Dozen, blokjes of vierkante gekleurde papiertjes.

Elke deelnemer krijgt een aantal "stemmen". Dit zijn blokjes of vierkante gekleurde papiertjes. Elk onderdeel van de stage, het thema, de cursus, de uitstap of het project heeft een aparte doos waarin de stemmen gedeponereerd kunnen worden. De deelnemers kunnen nu voor elk onderdeel hun stem(men) uitbrengen. Het maximaal aantal stemmen dat ze per onderwerp kunnen uitbrengen, is 3. De waardeschaal is als volgt:

geen = barslecht

één = matig

twee = goed

drie = uitstekend

De stemming is geheim, zodat niemand beïnvloed wordt. Na de stemming stapelt of plakt men de blokjes of papiertjes in een chronologische grafiek. Hieruit kan men al de eerste indrukken afleiden.

Na onderlinge discussie kan men eventueel de uitgebrachte stemmen verplaatsen. Hierbij blijft het totaal aantal uitgebrachte stemmen wel ongewijzigd.

De algemene waardering ten aanzien van stage, thema, cursus, uitstap, project,... kan men als volgt berekenen:

Aantal uitgebrachte stemmen

Aantal sessies x aantal stemmen x aantal deelnemers

De waardering ten aanzien van elk onderdeel:

Aantal uitgebrachte stemmen

Max aantal stemmen deelnemers

4.5 Reflectie op stage/cursus/thema... met behulp van knip- en plakwerk

Methodiek

Materiaal

Flappen met thema's, tijdschriften, scharen, lijm.

Een variatie op de vorige methodiek. Per onderdeel waarover moet worden gereflecteerd, wordt een flap gemaakt. Deze flappen worden in de ruimte opgehangen.

Jullie krijgen nu de mogelijkheid om in kranten en tijdschriften naar slagzinnen, teksten en/of foto's te zoeken die jullie in verband brengen met dat specifieke onderdeel. Deze knipsels worden dan op de desbetreffende flap geplakt. Nadien lopen jullie langs de flappen en bekijken jullie samen het resultaat. Er worden eventueel nog bijkomende opmerkingen geformuleerd.

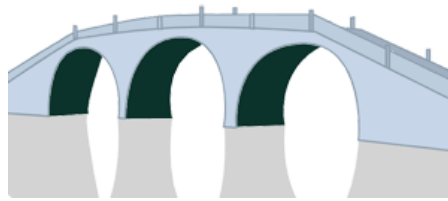

4.6 Reflectie met inspiratiekaartjes²⁵

Methodiek

Materiaal
Inspiratiekaarten.

Wanneer mensen over een brug wandelen, hebben ze de neiging om op een brug even stil te staan, van het uitzicht te genieten en naar het eronder stromende water te kijken. Om daarna verfrist verder te gaan.

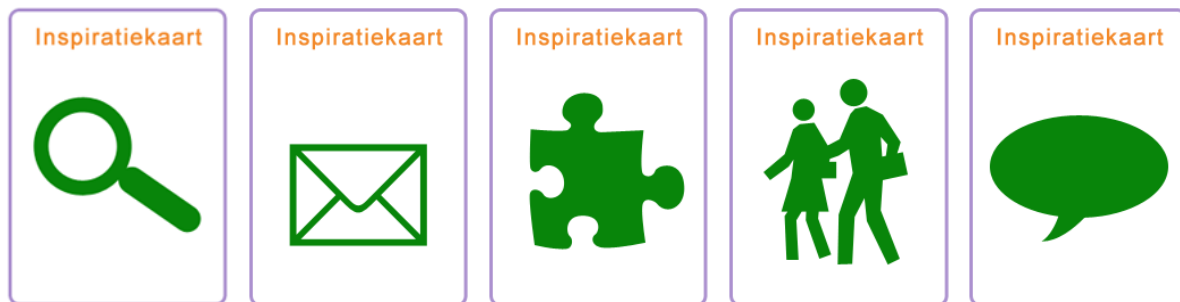
Reflecteren door even stil te staan bij wat je geleerd hebt en hoe dat gegaan is, is dus een vorm van leren. Alles wat je doet tijdens je studie (of je een vak volgt, een opdracht uitvoert of stage loopt), is een leeractie.

Reflectie is een hulpmiddel bij de ontwikkeling van je zelfbeeld:

- wat voor type persoon ben ik,
- waar ben ik goed in en
- wat zou ik nog meer willen kunnen.

Kijk met een brede blik naar jezelf of de opdracht en trek een kaart. Probeer een tweetal vragen te beantwoorden. Denk eerst even na alvorens het antwoord met de groep te delen. Om beurt trekt ieder groepslid een kaart uit de stapel kaarten.

Reflectie

Tip: De 33 inspiratiekaartjes aangepast aan studiegebied PZ kun je hier downloaden en recto verso uitprinten.

https://1drv.ms/w/s!Ag_ysGj5EL2ivVepjK23Kn0N7cWS

²⁵ <http://hbo.skills.nl/inspiratie/alle-kaarten.html>

4.7 Reflectie op begeleid zelfstandig leren

Methodiek

Na een verwerkt pakket vul je de onderstaande opdracht in.

Reflectie

--	-	+	++
----	---	---	----

1	Is de theorie in mijn map net en volledig ingevuld?				
2	Is mijn oefeningenschrift gestructureerd en volledig ingevuld?				
3	Heb ik al de gemaakte oefeningen/deelopdrachten aandachtig verbeterd?				
4	Hoe schat ik mijn opletten tijdens de theorie in?				
5	Hoe schat ik mijn opletten en noteren tijdens de voorbeeldoefeningen in?				
6	Heb ik aandachtig gewerkt tijdens de oefeningensessies?				
7	Heb ik tijdens de oefeningensessies de voor mij moeilijke oefeningen aangeduid?				
8	Heb ik aan de leraar voldoende uitleg gevraagd over die moeilijke oefeningen?				
9	Heb ik mijn theorie regelmatig gestudeerd?				
10	Heb ik (naast de taken) thuis regelmatig bijkomende oefeningen gemaakt?				

Ben ik tevreden over het behaalde resultaat? Omcirkel het passende antwoord.

Ja   Nee

Indien ik goede punten heb behaald, waaraan zijn deze te danken, volgens mij?
Indien mijn resultaat minder goed is, waaraan ligt dat dan, denk ik?

Aan welke punten ga ik in de toekomst meer aandacht besteden?

4.8 Reflectie met metaforen: schatkist, reiskoffer en vuilniszak

Methodiek

Kan ingezet worden na een project, een stage.
 Kan individueel of in groep.
 Leraar voorziet 3 grote flappen met elk een ander icoon op.
 * Schatkist: iets wat je gaat koesteren, iets wat je nooit zult/wilt vergeten.
 * Reiskoffer (of rugzak): alles wat je geleerd hebt en wat je wilt onthouden in je verdere leven.
 * Vuilnisbak: alles wat je niet mee naar huis wilt nemen, iets wat gebeurd is, wat je wilt vergeten.

Elk noteert zijn/haar idee op de flap. Daarna volgt de uitwisseling in de groep.

Reflectie

Wat is je enorm tegengevallen en zou je niet erg vinden om te vergeten?

.....
 .....
 .....

Wat heb je bijgeleerd en zul je de rest van je leven meedragen?

.....
 .....
 .....

Wat zul je altijd koesteren en gaat achter slot en grendel in de schatkist?

.....
 .....
 .....

4.9 Reflectie met metaforen: luchtballon²⁶

Methodiek

Materiaal

Ballontekening wordt vergroot en op een A3 formaat uitgedeeld.

Leraar maakt keuze uit verschillende vragen.

Je beantwoordt de gestelde vragen.

Reflectie

Rond de ballon

- Wat vond je goed aan je stage/bezoek?
- Wat gaf je energie? Wat dreef je vooruit?
- ...

Op de mand

- Wie was er mee aan boord? Wie heeft geholpen om het project te doen slagen?
- Welke hulpmiddelen had je aan boord?
- ...

Op de ballon zelf

- Wat waren elementen die ervoor zorgden dat de ballon opsteeg? bv. ruimte, organisatie, materialen, steun van ...,
- ...

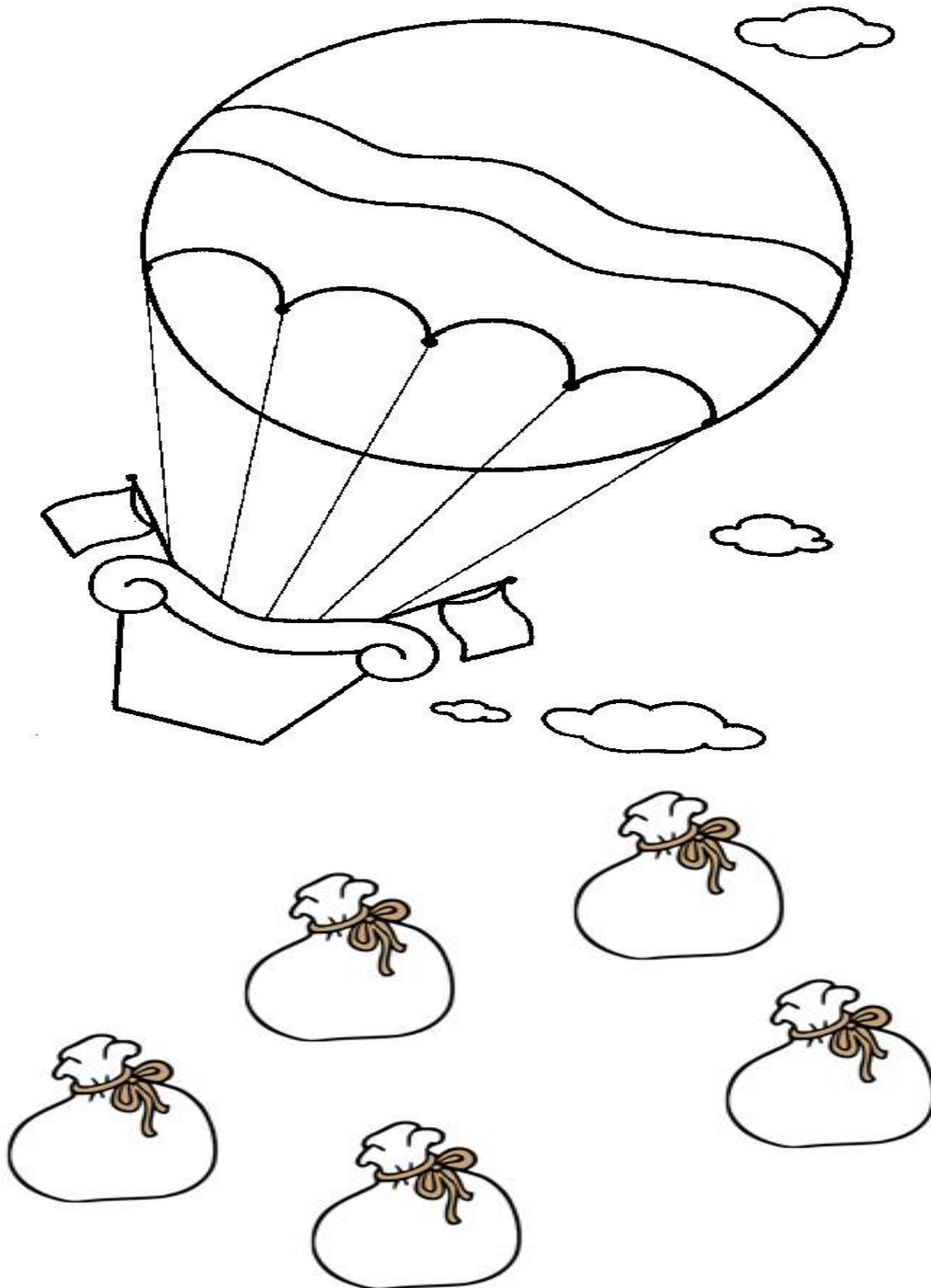
Aan de touwen die de ballon vasthouden

- Welke elementen hielden de ballon aan de grond?
- Wat maakt dat het project niet kon slagen?
- ...

Zandzakjes

- Wat vond je minder goed aan je stage/bezoek?
- Wat hield je tegen om vooruit te gaan?
- ...

²⁶ Leraren IVV St.-Vincentius Gent

4.10 Reflectie met metaforen: rugzak

Methodiek

Materiaal

- Echte rugzak, papierstrookjes en stiften.
- Of tekening met rugzak, balpen

Je kunt de antwoorden op de reflectievragen noteren in en rond de rugzak.

Reflectie

 <p style="text-align: right;">27</p>	
<p>Enkele voorbeelden van reflectievragen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat neem je mee? - Wat is belangrijk, nuttig? - Wat is overbodig? - Wat wil je achterlaten? 	

27 Illustratie: Judith Vanistendael - Onderwijs in Vlaanderen D/2008/3241/202

4.11 Reflectie over stage met behulp van de wondervraag²⁸

Methodiek

De leraar zegt:

“Ben je bereid tot een gedachte-experimentje?

Stel dat je vannacht slaapt en er gebeurt een wonder. Het wonder is dat je 's morgens op een stageplaats bent en het is een ideale dag. Al jouw doelen worden bereikt.”

Reflectie

- Waaraan zou je het eerst merken dat er een wonder is gebeurd? Wat zal er anders zijn? Wat zul je anders doen?
- Wat (of wie) heeft dit mogelijk gemaakt?
- Op welk gebied heb je kwaliteiten of heb je talent? Waaruit bestaat dat talent?
- Wat deed je gisteren niet wat je nu wel zou doen?
- Welke stappen kun je ondernemen om het wonder te laten gebeuren (jouw doelen te bereiken)?
- Hoe zien die stappen er precies uit?
- Hoe zullen ze het op je stage merken?
- Wie zal het verder merken als het wonder gebeurd is?

Door al het denkwerk dat je met dit experiment hebt verricht, ligt het wonder dat zo ver weg leek ineens binnen handbereik! Je hebt immers zelf alle oplossingen al bedacht en je weet waar je het voor doet.

²⁸ Oorspronkelijk © Petra van Reek | IK-werk - Bewerking van Helga De Vos, leraar Sint-Carolus Sint-Niklaas

4.12 Reflectie binnen de sector van de kinderopvang 'Wanda'²⁹

Methodiek

Wanda staat letterlijk voor **Waarderen, Analyseren, Daden**. Het is een methodiek om in groep praktijksituaties in de kinderopvang te onderzoeken.

De focus ligt op het stimuleren van leren van elkaar, groepsreflectie en het verbinden van verschillende perspectieven op praktijksituaties. Zo ontstaan vernieuwende inzichten en kunnen individuen en organisaties veranderingen realiseren.

Waarderende benadering onderzoekt kritisch, maar respectvol. Elke deelnemer, maar ook de personages uit de casussen (kinderen, ouders, praktijkmedewerkers, stagiaires ,...), worden benaderd vanuit hun eigen identiteit, met respect en waardering.

Reflectie

- Fase 1: terugkijken
- Fase 2: casus kiezen
- Fase 3: vragen stellen
- Fase 4: ideeën verzamelen
- Fase 5: adviezen geven

²⁹ <http://projecten.arteveldehogeschool.be/wanda/>

4.13 Reflectie op basis van het groeimodel³⁰

Methodiek

Waar sta je voor competentie ... op het groeipad?

Wat heb je nodig om een volgende stap te kunnen nemen op het groeipad?

Reflectie

	G	Gadeslaan	Toont interesse, nieuwsgierigheid, afwachtend, kijkt ernaar, wendt zich niet af
	R	Respons	Eerste noties van competentie, probeert en lukt in aantal aspecten, is zich bewust van...
	O	Ontwikkelbaar	Bereidheid tot..., toont zich ontwikkelbaar, beginnend in de competentie
	E	Ervaren	Zelfstandig uitvoeren, kan toenemende complexiteit aan
	I	Instructeur	Kan competentie doorgeven aan anderen
	T	Talent	Ontpopt zich tot een waar talent in deze competentie

Bron afbeeldingen: <http://www.saltacoaching.nl/index.php/aanbod/>

Nood aan ... om een volgende stap te kunnen nemen: ...

³⁰ <http://www.levanto.be/>

Voorbeeld 'groei'criteria:

Gesprekken voeren

G	R	O
<p>Toont non-verbaal dat hij/zij geïnteresseerd is in deelname aan een gesprek.</p>	<p>Toont zich bereid om een gesprek aan te gaan, doet een inbreng in het gesprek, formuleert een boodschap op een begrijpelijke manier, laat de gesprekspartner uitspreken, toont via non-verbaal gedrag dat hij/zij luistert, houdt rekening met non-verbaal gedrag van de gesprekspartner.</p>	<p>Let op wanneer hij/zij spreekt en hoe lang, beperkt de input tot het onderwerp van het gesprek, spreekt duidelijk, luistert zorgvuldig, gebruikt lichaamstaal om te ondersteunen wat hij/zij zegt, geeft inhoudelijke argumenten voor zijn standpunt, verbaal & non-verbaal gedrag stemmen overeen; stelt vragen als hij/zij iets niet begrijpt.</p>
E	I	T
<p>In groep: gebruikt een brede woordenschat, past wat hij/zij zegt aan de situatie aan, luistert zorgvuldig naar wat anderen zeggen, zoekt naar de spreker zijn/haar bedoelingen, zorgt dat de discussie vooruit gaat.</p>	<p>Beschrijft zijn/haar standpunt en ideeën met aandacht voor de gevoelens en meningen van de anderen. Moedigt anderen aan om bij te dragen in de discussie.</p>	<p>Kan een moeizaam gesprek vlot laten verlopen. Kan de standpunten en ideeën van de anderen neutraal samenvatten op een begrijpelijke manier.</p>

4.14 Reflectie na bedrijfsbezoek

Methodiek

Je hebt een bedrijf bezocht en kennism gemaakt. Je gebruikt dit formulier om terug te kijken op het bedrijfsbezoek. Je denkt na over wat er voor jou belangrijk is als je moet kiezen voor een opleiding en beroep.

Deze opdracht voer je individueel uit. Vul dit formulier in na afloop van een bedrijfsbezoek (vul alle vragen/vakjes in).

Tip: Gebruik dit formulier tijdens de begeleidingsgesprekken met je mentor en bewaar dit formulier in je portfolio/talentenmap.

Reflectie

Naar welke instelling ben je op bezoek geweest? Wanneer ben je geweest? Datum: Hoelang ben je geweest?	Instelling Datum Van uur tot uur
Jouw voorbereiding Heb je de website bekeken? Welke verwachting had je van het bezoek?	ja nee uitdagend spannend leerzaam saai ...
Wat was er aan de orde? Wat heb je tijdens dit bezoek gedaan, gezien en gehoord? Was dit nieuw voor je?	
Wat is het belang daarvan? Zijn je verwachtingen over het bezoek uitgekomen? Wat was er anders dan je gedacht had? Welke beroepen ben je tegengekomen? In welk beroep ben je geïnteresseerd?	

<p>Spreekt dit beroep je aan?</p> <p>Leg uit waarom het beroep je wel of niet aanspreekt.</p> <p>Welke opleiding is hiervoor nodig, denk je?</p>	
<p>Welke conclusies trek je?</p> <p>Het leukste onderdeel was:...</p> <p>Waarom vond je dit het leukste onderdeel?</p> <p>Het minst leuke onderdeel was:...</p> <p>Waarom vond je dit het minst leuk?</p> <p>Wat ging goed tijdens dit bezoek?</p> <p>Waarom ging dit goed?</p> <p>Wat ging niet goed of minder goed tijdens dit bezoek?</p> <p>Waarom ging dit niet of minder goed?</p> <p>Beschrijf jouw houding tijdens dit bezoek.</p> <p>Wat vonden de begeleiders van jouw inzet en gedrag?</p> <p>Wat heb je van dit bezoek geleerd over jouw sterke en zwakke kanten?</p>	

4.15 Reflectie over het halen van de reflectiedoelen a.d.h.v. rubrics

Methodiek

Rubrics zijn geschikt om een product en/of (deel)vaardigheden te beoordelen op kwaliteit en om de manier van werken te beoordelen om tot een product te komen.

Een rubric is een analytische beoordelingschaal en zegt meer dan slechts een enkel cijfer zegt. Het maakt aan leerlingen duidelijk wat goed ging en wat minder goed ging waardoor leerlingen zichzelf nieuwe leerdoelen kunnen stellen.

Bij competentiegericht onderwijs spelen vaardigheden een belangrijke voorwaardelijke rol. Rubrics zijn een instrument om met name de vaardigheden te evalueren. Daarvoor bieden de rubrics mogelijkheden: zowel leraren als leerlingen kunnen ze gebruiken om na te gaan welke werkpunten in een vervolgtraject aandacht vragen. Voor leerlingen kan het helpen bij zelfreflectie.

Reflectie

criteria	Reflecteren				
Eigen leerdoelen vaststellen	Ik kan zelf leerdoelen bepalen. Ik kan zelf plannen hoe ik die leerdoelen kan bereiken.	Ik kan onder begeleiding mijn leerdoelen bepalen. Ik zie in hoe ze kunnen helpen om mijn eigen leren te verbeteren.	Ik kan onder begeleiding mijn leerdoelen begrijpen en bevestigen.	Ik ben niet bereid te leren. Ik begrijp de instructies van de reflectiedoelen niet.	
Eigen leren en presteren verbeteren door hulpmiddelen en strategieën te hanteren	Ik neem verantwoordelijkheid op voor eigen leren en presteren. Ik kan nagaan waar ik ondersteuning bij nodig heb.	Ik kan mijn leren en presteren bijsturen met behulp van een actie- of stappenplan.	Ik kan onder begeleiding mijn eigen leren en presteren bijsturen.	Ik heb met of zonder begeleiding moeite om eigen leren en presteren bij te sturen.	
Op eigen leren en presteren reflecteren (1)	Ik controleer mezelf.	Ik controleer mezelf onder begeleiding.	Ik moet vaak aangespoord worden om mezelf te controleren.	Ik controleer mezelf niet.	
Op eigen leren en presteren reflecteren (2)	Ik heb zicht op mijn eigen resultaten en vooruitgang en kan dit motiveren.	Ik kan aanduiden wat ik geleerd heb, welke doelen ik bereikt heb en welke vorderingen ik gemaakt heb.	Ik kan enkel een mening geven over mijn eigen presteren. Ik kan bereikte doelen nagaan onder begeleiding.	Ik heb geen zicht op mijn eigen resultaten en vooruitgang.	
Op eigen leren en presteren reflecteren (3)	Ik kan motiveren wat ik nodig heb om mijn eigen leren en presteren te verbeteren.	Ik kan inschatten wat ik nodig heb om eigen leren en presteren te verbeteren.	Ik kan onder begeleiding nagaan wat ik nodig heb om eigen leren en presteren te verbeteren.	Ik heb geen zicht hoe ik mijn leren en presteren kan verbeteren.	

Analyseren	Als ik een opdracht heb gedaan kan ik aangeven wat goed en fout ging en waarom of waardoor.	Als ik een opdracht heb gedaan weet ik wel wat goed en fout ging.	Als ik een opdracht heb gedaan heb ik een vaag idee van wat goed en fout ging.	Als ik een opdracht heb gedaan heb ik geen idee wat er goed of fout is gegaan.	
Motiveren	Ik kan goed aangeven wat ik een volgende keer anders ga doen.	Ik kan toelichten wat goed en fout ging.	Ik kan beperkt toelichten waarom iets goed of fout ging.	Het lukt me niet om toe te lichten waarom iets goed of fout ging.	
Beoordelen van eigen werk	De beoordeling van mijn eigen werk is gelijk aan de beoordeling door anderen/leraar.	De beoordeling van mijn eigen werk is meestal gelijk aan de beoordeling door anderen/leraar.	Als ik mijn eigen werk beoordeel, is dat meestal afwijkend van het oordeel van anderen/leraar.	Ik kan geen oordeel geven over mijn eigen werk.	

Ik en de ander,

wij zijn de sterren!

LAAT HUN STER STRALEN!

Deel 5 Reflectie over de relatie met de anderen

Wat?	Reflecteren over de relatie met de anderen op basis van een afgebakende opdracht. Dit gaat zowel over functioneren als lid van het team als over het functioneren van het team.
Waarom?	<p>Doel is het bevorderen van:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zelfinzicht van leerlingen over hun positie in een groep; - inzicht in de eigen communicatieve vaardigheden en deze bevorderen; - zelfinzicht hoe het functioneren in groep door de anderen ervaren wordt; - het gevoel van eigen verantwoordelijkheid van leerlingen binnen een groep; - de leermotivatie doordat er wordt ingezoomd op al bereikte vaardigheden en mogelijke groeikansen. Hierdoor vergroot ook het zelfvertrouwen van de leerlingen. <p>In kaart brengen en begeleiden van de groei en ontwikkeling van leerlingen in groep.</p>
Welke vragen?	<ul style="list-style-type: none"> • Wat was je positie in de groep? • Hoe verliep de samenwerking in de groep? • In welke relatiewijze stond je tijdens het uitvoeren van de opdracht?
Voorbeelden	<p>5.1 Reflectie op groepsopdracht volgens het model van Korthagen</p> <p>5.2 Checklist voor zelfreflectie op groepswerk: van oneens tot eens</p> <p>5.3 Reflectie op eigen bijdrage aan groepsopdracht met behulp van vragenlijst</p> <p>5.4 Reflectie over jezelf binnen de groep: hoe schat je jezelf in tijdens het samenwerken?</p> <p>5.5 Reflectie op samenwerken met rubrics</p> <p>5.6 Reflectie over de samenwerking bij een opdracht</p> <p>5.7 Reflectie over het samenwerken aan de hand van verdeelmethode</p> <p>5.8 Reflectie over het samenwerken met behulp van cijfers</p> <p>5.9 Reflectie met rubrics en met scores</p> <p>5.10 Reflectie over het samenwerken met behulp van de axenroos</p> <p>5.11 Reflectie aan de hand van de relatiewijzer</p>

Ik en de ander,

wij zijn de sterren!

	<p>5.12 Reflectie i.f.v. activiteit bij een doelgroep</p> <p>5.13 Reflectie op elkaars gedrag en/of kwaliteiten aan de hand van enveloppen</p> <p>5.14 Reflectie door middel van het kwaliteitenspel</p> <p>5.15 Reflectie op IO-werking door metafoor trektocht</p> <p>5.16 Wall of fame</p>
--	---

Ik en de ander,

wij zijn de sterren!

5.1 Reflectie op groepsoopdracht volgens het model van Korthagen³¹

Methodiek

Dit model laat je reflecteren op het samenwerken met je medeleerlingen.

Vul de onderstaande tabel in. Nadien bespreek je je ervaringen binnen de groep.

Reflectie

WAT WAS DE CONTEXT?	
1 Wat wilde ik?	2 Wat wilden de medeleerlingen?
3 Wat voelde ik?	4 Wat voelden de medeleerlingen?
5 Wat dacht ik?	6 Wat dachten/zeiden de medeleerlingen?
7 Wat deed ik?	8 Wat deden de medeleerlingen?

³¹ www.lerenreflecteren.nl

Ik en de ander,

wij zijn de sterren!

5.2 Checklist voor zelfreflectie op groepswerk: van oneens tot eens

Methodiek

Deze methodiek laat je reflecteren over de samenwerking van de groep en je eigen aandeel hierbij.

Reflectie

		--	-	+	++
Inhoud	Het was mij duidelijk wat de opdracht was.				
	Het was mij duidelijk wat mijn deel in de opdracht was.				
	Ik had genoeg voorkennis om de opdracht aan te pakken.				
	Ik wist wat het eindresultaat moest worden.				
	Ik moest nog extra kennis en informatie zoeken.				
Organisatie	Wij zijn het vlug eens geworden over hoe we te werk zouden gaan.				
	We hebben de hulp van de leraar meermaals nodig gehad.				
	Wij hebben ons aan de afspraken gehouden.				
	We hebben rekening gehouden met de ideeën van elkaar.				
	We vorderen goed tijdens de groepsbijeenkomsten.				
Met elkaar omgaan	Wij hebben vaak langs elkaar heen gepraat.				
	We legden de meningsverschillen op een goede manier bij.				
	Enkelen hebben niet of te weinig deelgenomen aan het werk				
	Enkelen hebben het werk naar zich toegetrokken.				
	Enkelen hebben veel beslissingen voor anderen genomen.				
Individuele gevoelens	Ik had er zin in deze opdracht samen aan te pakken.				
	Er was een prettige werksfeer in de groep				
	Ik heb met plezier aan mijn deelopdracht gewerkt.				
	Ik voel me tevreden met het resultaat.				
	Ik wil een volgende keer vlotter samenwerken.				

Ik en de ander,

wij zijn de sterren!

Andere mogelijke zinnen:

Ik benader een probleem systematisch.
Ik kan problemen aanpakken.
Ik kies geschikte oplossingsstrategieën.
Ik pas de gekozen oplossingsstrategieën goed toe.
Ik kan de dingen efficiënt organiseren.
Ik blijf proberen om probleemoplossende vaardigheden toe te passen.
Ik help groepsleden op een geschikte manier.
Ik houd bedachtzaam rekening met de ideeën van anderen.
Ik reageer respectvol op hulp van groepsleden.
Ik toon zelfvertrouwen, enthousiasme, ... bij deze opdracht.
Ik toon initiatief, leiderschap, ...

Ik en de ander,

wij zijn de sterren!

5.3 Reflectie op eigen bijdrage aan groepsopdracht met behulp van vragenlijst

Methodiek

In deze vragenlijst worden enkele aspecten genoemd van het gedrag van je groepsleden. Het is de bedoeling dat je eerst deze vragenlijst invult wat betreft je eigen gedrag in de groep. Daarna ga je met een drietal groepsleden na hoe zij jouw gedrag waarnemen. Welke overeenkomsten en verschillen zijn er tussen de wijze waarop je je gedrag beleeft en de wijze waarop deze groepsleden jouw gedrag ervaren? Wat leer je hieruit?

Scorepatroon:

1 = geheel mee oneens

2 = mee oneens

3 = neutraal

4 = mee eens

5 = geheel mee eens

Reflectie

- Ik maak mijn eigen mening duidelijk kenbaar. 1 2 3 4 5
- Ik luister meestal goed naar anderen. 1 2 3 4 5
- Ik neem geregeld het woord in de groep. 1 2 3 4 5
- Ik kan mijn mening goed met argumenten onderbouwen. 1 2 3 4 5
- Ik sta open voor de mening van anderen. 1 2 3 4 5
- Ik ben bereid mijn standpunt te veranderen wanneer anderen met goede argumenten komen. 1 2 3 4 5
- Ik neem gemakkelijk verantwoordelijkheid op me in de groep. 1 2 3 4 5
- Ik heb de neiging me afwachtend op te stellen. 1 2 3 4 5
- Ik ondersteun regelmatig de bijdragen van andere groepsleden. 1 2 3 4 5
- Ik heb een positieve invloed op de sfeer van de groep. 1 2 3 4 5

Ik en de ander,

wij zijn de sterren!

5.4 Reflectie over jezelf binnen de groep: hoe schat je jezelf in tijdens het samenwerken?³²

Methodiek

Geef jezelf bij ieder onderdeel van samenwerken een score: 3: ik was beter dan het gemiddelde van de groep 2: ik beantwoord aan het gemiddelde van de groep 1: ik was niet zo goed als de rest van de groep 0: ik was geen hulp voor de groep -1: ik was een hinder voor de groep	Enthousiasme en inzet	
	Aanbrengen van ideeën	
	Begrijpen wat verwacht wordt	
	Correct en duidelijk zijn	
	Inbreng in de groep	
	Organiseren en sturen van de groep	
	Planmatig en doelgericht werken	
	Precisie en nauwkeurigheid	
	Respecteren van afspraken	
	Doorzettingsvermogen	

³² Uit H.G. Schmidt, J.H.C. Moust, Probleemgestuurd onderwijs. Praktijk en theorie, Wolters-Noordhoff, (1998)

Ik en de ander,

wij zijn de sterren!

5.5 Reflectie op samenwerken met rubrics³³

Methodiek

Rubrics zijn geschikt om een product en/of (deel)vaardigheden te beoordelen op kwaliteit en om de manier van werken te beoordelen om tot een product te komen.

Een rubric is een analytische beoordelingsschaal en zegt meer dan slechts een enkel cijfer zegt. Het maakt aan leerlingen duidelijk wat goed ging en wat minder goed ging waardoor leerlingen zichzelf nieuwe leerdoelen kunnen stellen.

Bij competentiegericht onderwijs spelen vaardigheden een belangrijke voorwaardelijke rol. Rubrics zijn een instrument om met name de vaardigheden te evalueren. Daarvoor bieden de rubrics mogelijkheden: zowel leraren als leerlingen kunnen ze gebruiken om na te gaan welke werkpunten in een vervolgtraject aandacht vragen. Voor leerlingen kan het helpen bij zelfreflectie.

Reflectie

Criteria	Communiceren			
Omgangsvormen hanteren t.o.v. - beleefdheid - open houding - je plaats weten - respectvol	Ik hanteer altijd de juiste omgangsvormen.	Ik hanteer meestal de juiste omgangsvormen.	Ik vergeet soms de juiste omgangsvormen te hanteren.	Ik hanteer zelden de juiste omgangsvormen.
Lichaamstaal gebruiken - houding - gezichtsuitdrukking	Ik ben me goed bewust van wat mijn lichaamstaal bij anderen oproept.	Ik ben me meestal bewust van wat mijn lichaamstaal bij anderen oproept.	Ik ben me vaak niet bewust van wat mijn lichaamstaal bij anderen oproept.	Ik sta niet stil bij wat mijn lichaamstaal bij anderen oproept.
Gesprek voeren - formeel - informeel	Ik luister naar anderen en reageer op de juiste manier.	Ik luister meestal naar anderen en reageer meestal op de juiste manier.	Ik luister soms naar anderen en reageer vaak niet op de juiste manier.	Ik reageer op anderen zonder naar hen te luisteren.
Reflecteren op eigen gedrag	Ik weet hoe ik overkom en ik kan aangeven op welke punten ik mij kan verbeteren.	Ik weet niet altijd hoe ik overkom, ik heb aanwijzingen van anderen nodig om mijn gedrag te verbeteren.	Ik vergis me nogal eens over hoe ik overkom en kan alleen met begeleiding mijn gedrag verbeteren.	Ik sta zelden stil bij de manier waarop ik overkom.

³³ <http://www.slo.nl/voortgezet/vmbo/themas/Rubrics/>

Ik en de ander,

wij zijn de sterren!

criteria	Samenwerken				
Actief luisteren - luisteren - samenvatten	Ik luister aandachtig naar de inbreng van de groepsgenoten en vat op een juiste manier samen wat gezegd is.	Ik luister vaak naar de inbreng van de groepsgenoten en vat samen wat gezegd is.	Ik luister soms naar de inbreng van de groepsgenoten en vat onvoldoende samen wat gezegd is.	Ik hoor zelden waar de groep het over heeft en kan dat niet samenvatten.	
Omgaan met kritiek	Ik pas mijn gedrag of werk aan als kritiek terecht is. Ik voel me niet als persoon aangevallen.	Ik pas regelmatig mijn gedrag of werk aan als kritiek hierop terecht is. Ik voel me zo nu en dan als persoon aangevallen.	Ik pas mijn gedrag of werk soms aan als kritiek hierop terecht is. Ik voel me vaak als persoon aangevallen.	Ik pas zelden mijn gedrag of werk aan als kritiek hierop terecht is. Ik word boos of onverschillig.	
Participeren in groepswork -voorzitter -notulant -organisator - ...	Ik kan alle rollen en taken die bij groepswork horen goed uitvoeren.	Ik kan een beperkt aantal rollen en taken van groepswork goed uitvoeren.	Ik kan een beperkt aantal rollen en taken die bij groepswork horen uitvoeren. Dit lukt soms wel en soms niet.	Ik kan maar één taak of rol die bij groepswork hoort uitvoeren. Dit lukt soms wel en soms niet..	
Afspraken nakomen	Ik kom alle gemaakte afspraken na.	Ik kom meestal de gemaakte afspraken na.	Ik moet vaak aan afspraken herinnerd worden.	Ik kom mijn afspraken niet na.	
Voor jezelf opkomen	Ik durf een standpunt in te nemen en het te verdedigen.	Ik durf meestal een standpunt in te nemen en het te verdedigen.	Ik heb moeite mijn standpunt te verdedigen.	Ik neem pas een standpunt in na gesprek met mijn groepsgenoten.	
Teamwork - werksfeer - rekening houden met elkaar	Ik heb plezier in het werken met elkaar en stimuleer dat er goed wordt samengewerkt.	Ik heb regelmatig plezier in het werken met elkaar en pas me aan aan de sfeer in de groep.	Ik heb lang niet altijd plezier in het werken met elkaar en pas me met moeite aan aan de sfeer in de groep.	Ik vind werken met elkaar niet prettig en kan moeilijk meedoen in de groep.	
Verantwoordelijkheid nemen - voor de groep - voor jezelf	Ik voel me zeer verantwoordelijk voor het resultaat van de groep en lever daaraan mijn bijdrage.	Ik voel me vaak verantwoordelijk voor het resultaat van de groep. Ik lever hieraan mijn bijdrage.	Ik voel me pas verantwoordelijk voor het resultaat van de groep als ik daarop word aangesproken.	Ik voel me niet verantwoordelijk voor het resultaat van de groep. Ik reageer negatief als ik op mijn verantwoordelijkheid word aangesproken.	
Initiatief tonen	Ik toon duidelijk initiatief.	Ik toon meestal initiatief, maar heb soms wat aansturing nodig.	Ik heb vaak aansturing nodig eer ik initiatief toon.	Ik doe alleen maar iets als een ander het vraagt.	

Ik en de ander,

wij zijn de sterren!

5.6 Reflectie over de samenwerking bij een opdracht

Methodiek

Deze methodiek laat je reflecteren over de samenwerking van de groep en je eigen aandeel daarbij.

Tip: deze opdracht kan uitgebreid worden met reflectievragen over het functioneren van jezelf als lid van een team bij de uitvoering van de opdracht (C) en/of met reflectievragen over het functioneren van het team bij de uitvoering van een opdracht (D).

Reflectie

Aanwijzingen: Omcirkel het passende oordeel.

0 = onvoldoende. **1** = kan beter. **2** = in orde. **3** = erg goed. **4** = uitstekend.

1 Alle groepsleden namen deel aan de groepsopdracht.	0	1	2	3	4
2 We zijn bij het onderwerp gebleven en niet afgedwaald.	0	1	2	3	4
3 We konden goed samenwerken.	0	1	2	3	4
4 Alle leden luisterden naar elkaar.	0	1	2	3	4
5 Alle groepsleden kregen evenveel kans om aan bod te komen.	0	1	2	3	4
6 In deze groep worden afspraken goed nagekomen.	0	1	2	3	4
7 In deze groep worden de leerdoelen concreet afgewerkt.	0	1	2	3	4
8 De besluitvorming loopt goed in deze groep.	0	1	2	3	4
9 Er wordt in deze groep vaak afgedwaald.	0	1	2	3	4
10 De wijze waarop de groepsleider het resultaat van de opdracht voorstelde tijdens de presentatie komt overeen met wat de groep beoogde.	0	1	2	3	4
11 Ik word in deze groep door anderen gemotiveerd en gestimuleerd.	0	1	2	3	4
12 Ik voel mij thuis in deze groep.	0	1	2	3	4

Bemerkingen:

Ik en de ander,

wij zijn de sterren!

5.7 Reflectie over het samenwerken aan de hand van verdeelmethode

Methodiek

Verdeel 100 punten onder de groepsleden.

Hou bij de beoordeling o.a. rekening met:

- medewerking;
- het hebben van bruikbare ideeën;
- de luisterbereidheid naar anderen;
- het bij de opdracht blijven;
- ervoor zorgen dat het team tot een goed eindresultaat komt.

Reflectie

Naam groepslid	Procentueel aandeel in het verrichte werk totaal 100%
jezelf	
1	
2	
3	
4	

Ik en de ander,

wij zijn de sterren!

5.8 Reflectie over het samenwerken met behulp van cijfers

Methodiek

Geef per criterium aan jezelf en aan elk ander groepslid een waarderingscijfer.

Reflectie

Waarderingscijfer	Toelichting
3	Beter dan het gemiddelde van de groep
2	Het gemiddelde van de groep
1	Minder dan het gemiddelde van de groep
0	Geen hulp voor de groep
-1	Hinder voor de groep

Criteria	Jezelf	X	Y	Z	A
Inhoud <ul style="list-style-type: none"> - Informatie zoeken - Ideeën aanbrengen 					
Inhoud <ul style="list-style-type: none"> - Weten wat verwacht wordt - Gericht op het eindresultaat 					
Welke onderdelen van informatie bracht jij aan?					
Organisatie <ul style="list-style-type: none"> - Houden aan afspraken 					
Organisatie <ul style="list-style-type: none"> - Werktempo tijdens groepsbijeenkomsten 					
Hoeveel tijd heb je zelf aan de uitwerking besteed?					
Met elkaar omgaan <ul style="list-style-type: none"> - Rekening houden met elkaar - Correcte en beleefde omgangsvormen 					

Ik en de ander,

wij zijn de sterren!

Met elkaar omgaan - Groep organiseren en sturen					
Zijn er conflicten in de groep vermeden door jouw tussenkomst(en) en/of acties? Welke?					
Individuele gevoelens - Welbevinden in de groep					
Individuele gevoelens - Enthousiasme en participatie					
Wat heb je ondernomen om een positieve groepssfeer te bevorderen?					

Ik en de ander,

wij zijn de sterren!

5.9 Reflectie met rubrics en met scores

Methodiek

Beoordeel jezelf en je partners uit de groep

Reflectie

Mogelijke scores:

4: heel goed,

3: beter dan de rest;

2: gemiddeld; middelmatig;

1: minst goed; minder dan het gemiddelde.

PROCES	Minder dan gemiddelde = 1	Gemiddeld = 2	Beter dan de rest =	
			3	4
1 INITIATIEF	begint niet uit zichzelf, neemt geen eigen initiatief, ook niet na coaching	begint uit zichzelf, neemt soms eigen initiatief, staat open voor coaching	ziet zelf taken, voert die correct uit en vraagt nieuwe taken, als opgegeven werk af is	streeft in methode en kennis steeds betere beheersing na, is kritisch t.a.v. methode en product
2 WERKEN IN TEAM	valt in team negatief op, werkt door passiviteit eerder tegen, integreert niet, ook niet na coaching	werkt voldoende actief mee in het team, stoort de groepswerking niet, niet echt geïntegreerd	werkt actief samen, is aangenaam en behulpzaam, bevordert de teamgeest	is behulpzaam, aangenaam, stuurt teamwerk efficiënt, is proactief m.b.t. groepswerking
3 DOORZETTING	geeft ook al bij lichtere moeilijkheden meestal snel op, herhaalt dat gedrag ook na begeleiding	pakt lichte, kortdurende problemen steeds aan, zwaardere en langdurige enkel bij begeleiding	pakt zwaardere en langdurige problemen aan, moet dan af en toe gestimuleerd worden	zet ook bij zwaardere en langdurige problemen uit zichzelf door tot de oplossing er is

Ik en de ander,

wij zijn de sterren!

5.10 Reflectie over het samenwerken met behulp van de axenroos³⁴

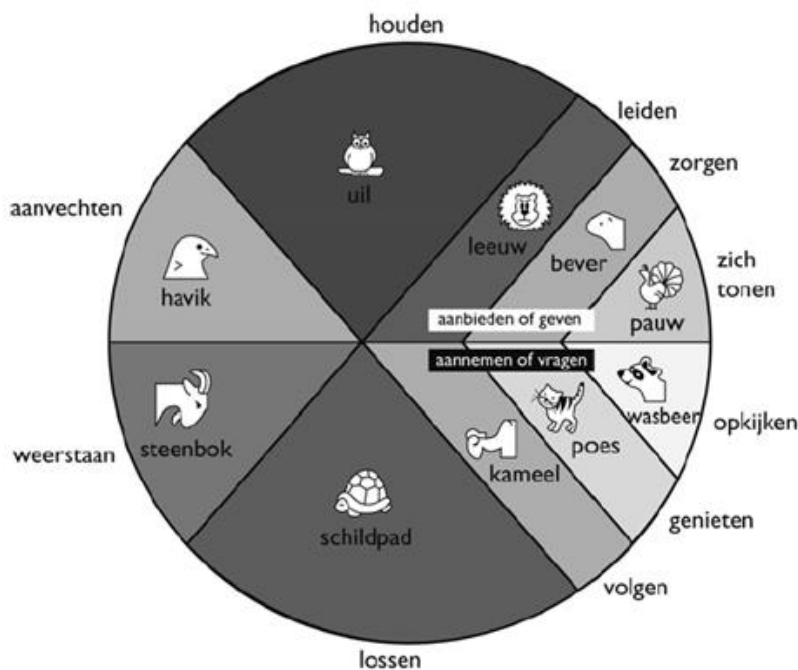
Methodiek

Je beantwoordt onderstaande vragen.

Reflectie

- Waar situeer je je medeleerling binnen de **axenroos van Cuvelier** tijdens de **voorbereiding** van de integrale opdracht ...?
- **Kleur** zijn/haar **totemdiertje** groen en **verdedig** je antwoord aan de hand van minstens **drie kenmerken** van dit totemdiertje.

.....
.....

- **Vergelijk** en **bespreek** je plaats binnen de axenroos van Cuvelier met die van je medeleerling. Hebben jullie hetzelfde totemdiertje voor ogen? Hoe zou dit komen?
- Ben je **tevreden** met deze plaats binnen de axenroos van Cuvelier? **Verklaar** je antwoord.

³⁴ leraren Sint –Theresia- Instituut Kortrijk

Ik en de ander,

wij zijn de sterren!

5.11 Reflectie aan de hand van de relatiewijzer

Methodiek

De relatiewijzer is gebaseerd op de Roos van Leary

- De relatiewijzer kan helpen om interacties te duiden.
- De relatiewijzer kan helpen om het effect van gedrag te voorspellen.
- Door bewust gebruik van de relatiewijzer kun je gedrag beïnvloeden.
- Door de relatiewijzer kun je inspelen op de relatie tussen gevoelens, gedrag en wat in een situatie de meest effectieve tussenkomst is.

Enkele aandachtspunten

- Een sociaal competent iemand kan elke relatiewijze op het gepaste moment innemen.
- De relatiewijzen zijn 2 aan 2 complementair.
- Elke relatiewijze kan constructief, maar ook destructief worden ingenomen.
- Verandering roept weerstand op.
- Verschillende stappen:
  - elke relatiewijze leren kennen = actief doen,
  - een complementariteit en het samenspel van de relatiewijzen zien en begrijpen en zo gedrag leren voorspellen en begrijpen,
  - het effect van een bepaalde relatiewijze leren inschatten,
  - elke actie zorgt voor interactie en voor dynamiek: hier bewust mee omgaan.

Definitie sociale competentie

Sociale competentie berust op het voeling hebben met eigen beleving en zich in anderen kunnen verplaatsen: in hun gevoelens, hun intenties en waarnemingen, gedachten.

Succesvol met anderen omgaan vereist een breed gedragsrepertorium en het aanvoelen hoe de relatiewijzer kan helpen om een constructieve interactie op te bouwen.

Reflectie

Hoe vind je dat de groep functioneert? Waarom?

In welke positie (van de relatiewijzer) denk je je te bevinden binnen de groep? Waarom?

Hoe zou je je eigen gedrag typeren?

Hoe kijk je naar andere groepsleden?

Wat moet er volgens jou veranderen in de groep om een vlotte samenwerking te hebben?

Hoe kun je daartoe bijdragen?

Ik en de ander,

wij zijn de sterren!

Leiden

Hoe ben je betrokken bij de werking van de groep? Opdrachten/regels/bevelen
Hoe doe je aan informatie-werving? Aan informatie-uitwisseling? Vertellen/uitleggen
Hoe doe je aan kennis delen? Lukt dit in de groep? Waarom wel/niet?

Valkuil: Heerszuchtig!

Volgen

Neem je informatie van anderen over? Vraag je uitleg aan anderen? Waarom wel/niet?
Volg je de info/raad/bevelen van anderen op? waarom wel/niet

Valkuil: Afhankelijk!

Zorgen

Welke ... gebruik je? Hoe deel je die met het team?
Welke afspraken gelden er in het team?
Waar zorg je voor? Waar sta je voor in? Waar zou je voor willen instaan?

Valkuil: Betuttelen!

Genieten en benutten

Laat je je helpen, vraag je hulp? Waarom wel/niet?
Vraag je materiaal? Dank je hiervoor of vind je dit logisch? Stel je zelf iets ten dienste terug?

Valkuil: Profiteren!

Jezelf tonen

Kun je jezelf zijn binnen de groep? Waarom wel/niet?
Hoe ervaar je de sfeer in de groep? Wat is daarvan de oorzaak, denk je?
Hoe kun je de betrokkenheid verhogen?

Valkuil: Arrogant zijn!

Waarderen

Zijn er medeleerlingen naar wie je opkijkt?
Geven jullie elkaar voldoende aandacht? Waardering? Waarom wel/niet?
Waardeer je anderen? Word je zelf gewaardeerd?

Valkuil: Vleien!

Houden

Afzijdig, weggaan, terugtrekken, gereserveerd zijn, niets inbrengen, opsparen, niets doorgeven, info achterhouden, zich onthouden...

Valkuil: Isoleren, verbergen, verantwoordelijkheid ontwijken!

Lossen

Ondergaan, zich laten overspoelen, zich onkundig terugtrekken, laten afnemen/doen, twijfelen, geen vat op krijgen, schuldgevoel hebben, kracht/kunde missen...

Valkuil: Zwaarmoedig, minderwaardigheidsgevoel, schuldgevoel!

Aanvechten

Wegduwen, bekritisieren, beschuldigen, confronteren, lastig vallen, info in twijfel trekken, uitspraken/regels/opdrachten aanvechten, ...

Valkuil: Uitstoten, vernederen, kwetsen, uitdagen!

Weerstaan

Zich verdedigen, terrein afbakenen, afstand houden, wantrouwen, afwijzen, zich afsluiten van nieuwe info/regels/opdrachten, zich verzetten, niet opvolgen van afspraken/...

Valkuil: Tegenkanting, halsstarrig verzet!

Ik en de ander,

wij zijn de sterren!

5.12 Reflectie i.f.v. activiteit bij een doelgroep³⁵

1 Met welk gevoel kijk je terug naar deze opdracht?

.....

4 Welke kwaliteiten heb je nodig gehad om deze opdracht tot een goed einde te brengen? Zet een kruisje bij de belangrijkste kwaliteiten die je ervaren hebt bij het omgaan met ouderen, kleuters,...

Ik heb deze kwaliteit nodig gehad	Kwaliteiten
	Communicatie: vlot kunnen praten
	Communicatie: goed kunnen luisteren
	Afspraken maken en ze ook nakomen
	Ordelijk werken
	Zelf willen bijleren als er iets nieuws is wat je nog niet kunt/kent
	Hygiënisch werken
	Kunnen samenwerken
	Je aanpassen aan de regels van de locatie
	Beleefd zijn
	Goed tegen stress kunnen
	Creatief zijn
	Reflecteren over je eigen werk
	Geloven in je eigen kunnen
	Doorzetten bij een taak ook al zit het niet mee of doe je het niet graag
	Graag met mensen bezig zijn, zorgen voor anderen
	Flexibel zijn: je vlug kunnen aanpassen aan een nieuwe en/of onverwachte situatie
	Geduldig zijn, geduld hebben
	Rustig zijn

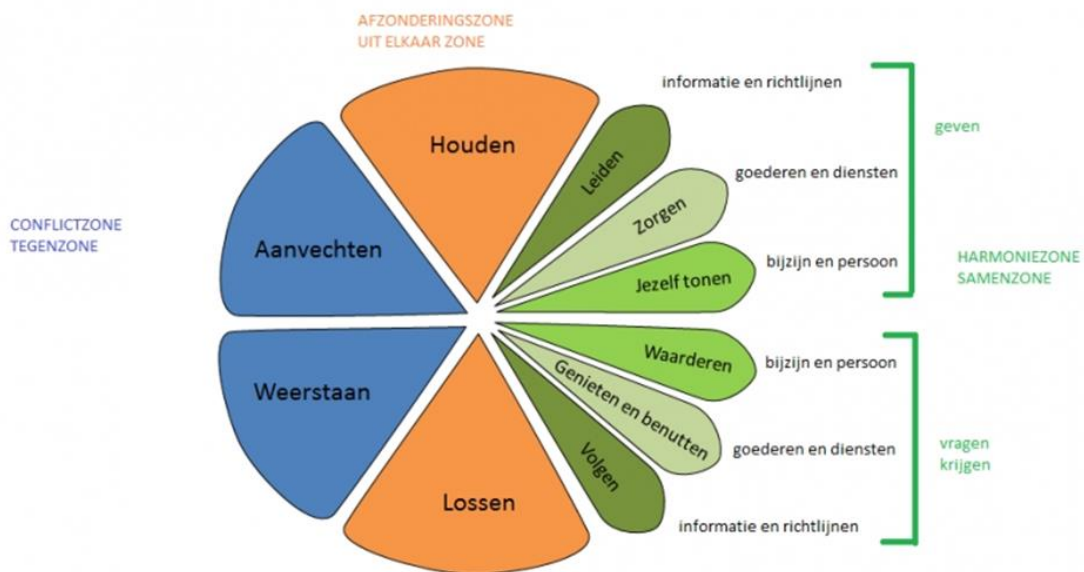
³⁵ Leraren VV Sint-Carolus Sint-Niklaas

Ik en de ander,

wij zijn de sterren!

- 5 Als je eerlijk terugkijkt op hoe je je gedragen hebt tijdens deze opdracht met bv. de bewoners van het woonzorgcentrum..., de kleuters van de kleuterschool..., welke **drie** relatiewijzen heb je dan het meest gebruikt? Duid ze aan met een pijl.

- 6 Hoe kwam het dat je die relatiewijzen innam? Leg hieronder duidelijk uit per relatiewijze die je hierboven aanduidde.

.....
.....
.....

- 7 Wat moet ik volgende keer nog verbeteren?

.....
.....
.....

Ik en de ander,

wij zijn de sterren!

5.13 Reflectie op elkaars gedrag en/of kwaliteiten aan de hand van enveloppen

Methodiek 1

Materiaal: 1 enveloppe per deelnemer, schrijfgierief, papier, tape

De deelnemers (en eventueel de begeleiders) krijgen ieder een enveloppe die opgehangen wordt aan de muur. Het is de bedoeling om iedereen een boodschap mee te geven op het einde van een bepaalde periode (een uitstap, een cursus, een samenwerkingsopdracht, ...).

Reflectie

De boodschap wordt geschreven aan de hand van de volgende punten:

- In het begin dacht ik X over je en op het einde nog steeds X of Y.
- Ik geef jou de volgende 3 goede eigenschappen: ...
- Ik geef je ook een werkpunt:
- Wanneer je me aan het lachen bracht tijdens deze opdracht (of...), was toen ...
- Mijn wens voor jou is ...
- ...

Dit lijstje kan aangepast en/of aangevuld worden.

Methodiek 2

Materiaal: 1 enveloppe per deelnemer, schrijfgierief, papier, tape

Jullie zitten in een cirkel en hebben elk een enveloppe waarop je naam geschreven staat en waarin een blad papier zit. De enveloppe wordt naar links doorgegeven aan je buur, die op het blad schrijft wat hij van de eigenaar van de enveloppe vindt. Als iedereen dit gedaan heeft, worden de enveloppen nogmaals doorgegeven naar links, en doet de volgende persoon hetzelfde. Dit ritueel herhaalt zich totdat de omslag zijn eigenaar opnieuw bereikt. Deze kan dan nalezen wat de anderen geschreven hebben. Wanneer hij/zij hier vragen bij of opmerkingen over heeft, kan hij/zij aan de auteur de nodige vragen stellen. Als begeleider kun je de opdracht specificeren door bijvoorbeeld 2 positieve en 1 negatieve eigenschap te laten opschrijven.

Methodiek 3

Duo-gesprek met inspiratielijst talenten³⁶: Je noteert 3 tot 5 talenten van jouw klasgenoot en daarnaast in enkele kernwoorden of zinnen wanneer of hoe je dat talent kon waarnemen.

³⁶ http://www.beroepenhuis.be/sites/default/files/pdf/Lesmateriaal%20bij%20bezoek%20-%20SO%20-%20werkbundel%20leerlingen_0.pdf

Ik en de ander,

wij zijn de sterren!

- Handig** .....
- Actief** .....
- STEM** .....
- Ruimtelijk inzicht** .....
- Talig** .....
- Creatief** .....
- Nauwkeurig** .....
- Probleemoplossend** .....
- Zelfstandig** .....
- Ondernemend** .....
- Doorzettingsvermogen** .....
- Planmatig** .....
- Veilig** .....
- Zorgzaam** .....
- Sociaal** .....
- Leiderschap** .....
- Communicatief** .....
- Nieuwsgierig** .....
- Kritisch** .....
- Zelfkennis** .....
- Flexibel** .....

Ik en de ander,

wij zijn de sterren!

5.14 Reflectie door middel van het kwaliteitspel³⁷

Methodiek 1

Materiaal

Doosje met kwaliteitenkaartjes 'Ken je kwaliteiten'/ kwaliteitspel'.

De leraar maakt vooraf een selectie van een aantal kaartjes met kwaliteiten die de leerlingen hebben kunnen inzetten tijdens de activiteit/het werk. Er moeten voldoende keuzemogelijkheden zijn voor alle ln. Sommige kaarten zijn niet in elke situatie even bruikbaar.

Eerst overloopt je leraar kort met de leerlingen de geselecteerde kwaliteiten.

Wat betekenen ze? Kent iedereen de inhoud van de verschillende kwaliteiten?

Reflectie

Selecteer één kwaliteit die je tijdens deze les hebt ingezet om goed te kunnen werken.

- * *Welke kwaliteit heb je gekozen?*
- * *Waarom?*
- * *Hoe hebben anderen kunnen zien dat je van deze kwaliteit gebruik hebt gemaakt?*
- * *Gebruik je die kwaliteit soms ook buiten school?*
- * *Wanneer/hoe?*
- * ...

Elke leerling vertelt kort waarom hij/zij die kwaliteit heeft gekozen.

Nu mag je een kwaliteit uitkiezen die je bij een medeleerling hebt opgemerkt.

- * *Welke kwaliteit heb je gekozen?*
- * *Waarom?*
- * *Bij wie heb je deze opgemerkt?*
- * *Hoe heb je kunnen zien dat ... van deze kwaliteit gebruik heeft gemaakt?*
- * *Zou je deze kwaliteit zelf ook nog wat verder willen ontwikkelen?*
- * *Hoe zou je dat kunnen doen?*
- * ...

Elke leerling vertelt om beurt waarom hij/zij welke kwaliteit gekozen heeft.

³⁷ <https://shop.aanstokerij.be/koopspel/194-kwaliteitspel-plus.html>

Ik en de ander,

wij zijn de sterren!

Methodiek 2

Materiaal

Kaartspel kwaliteiten en vervormingen.

Via dit spel kun je nadenken over je eigen functioneren als verzorgende/zorgkundige/begeleider en dat van de anderen, aan de hand van een kaartspel.

De kwaliteitskaarten en de kaarten met vervormingen worden in 2 stapeltjes op tafel gelegd.

Iedereen neemt om de beurt een kaart met een kwaliteit en gaat na bij wie die kwaliteit het beste past (bij zichzelf of bij één van de anderen). Het gaat hier om het functioneren als begeleider.

De deelnemers leggen de kaart dan neer bij die persoon en omschrijven kort waarom ze dit vinden. (Hierbij geven ze een interpretatie van de kwaliteit – niet iedereen zal elke kwaliteit op dezelfde manier omschrijven.)

De deelnemer die de kaart ontvangt, kan eventueel om verheldering vragen, maar er mag nog geen discussie zijn.

Indien een kaart op geen van de spelers van toepassing is, wordt deze op een apart stapeltje gelegd.

Na een eerste ronde "kwaliteiten" volgt een tweede ronde "kwaliteiten", daarna 1 rondje "vervormingen", 2 ronden "kwaliteiten", 1 ronde "vervormingen", 2 ronden "kwaliteiten", 1 ronde "vervormingen", ...

Het spel gaat door totdat alle kaarten op zijn.

Reflectie

Het eindresultaat is dat elke deelnemer een beeld heeft van hoe de anderen hem zien en hoe hij zichzelf ziet. Het is de bedoeling dat dit eindresultaat met elkaar besproken wordt. Ieder geeft daarbij aan wat hij wel of niet herkent, waar hij wel of niet akkoord mee gaat.

Ik en de ander,

wij zijn de sterren!

5.15 Reflectie op IO-werking door metafoor trektocht

Methodiek

Je vult de onderstaande tabel in.

Reflectie

Aspecten van de IO-werking	Richtvragen Metafoor - Trektocht	Uitwerking
Accommodatie en materiaal	Aangepaste kledij en schoeisel? Bagage? Ballast?	
Gezamenlijke doelgerichtheid	Wat houdt de volgende etappe in?	
Leiderschap	Wie loopt er voorop? Waar zie je je begeleiders opduiken?	
Communicatie en overleg	Schieten jullie goed op?	
Collegialiteit en samenwerking	Wie is er mee? Blijven jullie in de groep?	
Deskundigheidsbevordering	Bagage? Uitrusting? Wat heb je al gemist op jullie tocht?	
Taakverdeling	Wie draagt de bagage?	
Opvolging en evaluatie	Waar zit voor jou de uitdaging/succeservaring? Welke gevaren bespeur je?	
Relaties met derden	Hebben/Houden jullie contact met externen?	

Ik en de ander,

wij zijn de sterren!

5.16 Wall of fame

Methodiek

Jullie kiezen een plek (stuk van een muur, prikbord) in de klas, op school waarop verhalen staan van leerlingen die iets bijzonders hebben bereikt tijdens een thema, een lesperiode, stage, project. Met foto van de leerling, wat hij/zij verwezenlijkt heeft,...

Bedoeling is dat leerlingen zich bewust worden van bijzondere prestaties van medeleerlingen en dat ze trots zijn op hun werk. Bovendien kunnen andere leerlingen de mooie kanten leren zien van prestaties die voor hen misschien niet zo belangrijk leken.

Reflectie

In een klasgesprek wordt wekelijks/maandelijks bepaald wie iets bijzonders heeft gedaan de afgelopen periode. Dit verhaal wordt opgeschreven en/of geïllustreerd met foto's. Het verhaal wordt geëxposeerd op de Wall of fame.

Ik ben de ster!

LAAT HUN STER STRALEN!

Deel 6 Reflectie over zichzelf

Wat	<p>Reflecteren over zichzelf, over de eigen zijnskenmerken, over groeikansen, ervaringen en vooruitgang.</p> <p>Over gedrag, gevoelens, talenten, kwaliteiten, werkpunten, groei, ... die de leerling bij een afgebakende opdracht ervaart en vertoont.</p>
Waarom?	<p>Doel is het bevorderen van:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zelfinzicht van leerlingen in hun eigen leerproces, - het gevoel van eigen verantwoordelijkheid van leerlingen over hun leerproces, - de leermotivatie doordat er wordt ingezoomd op al bereikte competenties. Hierdoor vergroot ook het zelfvertrouwen van de leerlingen. <p>In kaart brengen en begeleiden van de groei en ontwikkeling van leerlingen. Ontwikkelen van leercompetenties – leren leren.</p>
Welke vragen?	<ul style="list-style-type: none"> • Wat heb je geleerd over jezelf? • Wat vind je belangrijk? • Wat zijn je kwaliteiten, wat je valkuilen? • Waar ben je goed in? • Wat kun je nog verbeteren? • Hoe voelde je je bij? • Wat zijn kansen? • Wat zijn verbeterpunten? • Welke positie neem je in?
Voorbeelden	<p>6.1 Reflectie op voor en na</p> <p>6.2 ABCD'tje</p> <p>6.3 Persoonlijke competenties in beeld</p> <p>6.4 Reflectie over jezelf aan de hand van je lichaam</p> <p>6.5 Reflectie over je vaardigheden</p> <p>6.6 Reflectie door middel van aanvulzinnen</p> <p>6.7 Reflectie door een mandala te maken</p> <p>6.8 Creatieve aanzet tot reflectiegesprek: "Wie ben ik?"</p> <p>6.9 Creatieve aanzet tot reflectiegesprek: "Wie ben ik?" infokaart</p> <p>6.10 Creatieve aanzet tot reflectiegesprek: "Ik heb het laatste woord"</p> <p>6.11 Creatieve aanzet tot reflectiegesprek: babelbox</p>

Ik ben de ster!

6.12	Creatieve aanzet tot reflectiegesprek aan de hand van brillen
6.13	Creatieve aanzet tot reflectiegesprek a.d.h.v. een weerbericht
6.14	Creatieve aanzet tot reflectiegesprek a.d.h.v. verkeersborden
6.15	Creatieve aanzet tot reflectiegesprek: drijvende bloempjes
6.16	Creatieve aanzet tot reflectiegesprek met bolletje touw of breiwool
6.17	Creatieve aanzet tot reflectiegesprek a.d.h.v. metaforen: fiets, schip, voetbalveld, auto-onderdelen
6.18	Creatieve aanzet tot reflectiegesprek met behulp van een thermometer, vouwmeter, ...
6.19	Creatieve aanzet tot reflectiegesprek: Atlas van de belevingswereld
6.20	Creatieve aanzet tot reflectiegesprek: de mannekesboom
6.21	Creatieve aanzet tot reflectiegesprek: een beeld zegt meer dan 1000 woorden
6.22	De SWOT-analyse
6.23	Reflectiefiche gevoelens
6.24	Reflectie op gevoelens met behulp van gevoelskaarten
6.25	Reflectie door positie in te nemen
6.26	Kernkwaliteiten en het kernkwadrant van D. Ofman
6.27	Portfolio
6.28	Functioneringsgesprek
6.29	Nog mogelijke creatieve aanzetten om te reflecteren op welbevinden

AANDACHTSPUNT

Veel zelfreflectievormen gaan ervan uit dat leerlingen (sociaal)vaardige personen zijn. Veel van deze vormen doen een beroep op allerlei vaardigheden zoals computervaardigheden, groepswerkvaardigheden, communicatieve vaardigheden, het kunnen aanmaken van een portfolio, het kunnen beheren ervan, enzovoort. Deze vaardigheden zijn echter niet voor iedereen weggelegd, terwijl het effect ervan op de zelfkennis van de leerling wel zeer positief is!

Het is dus van groot belang dat wanneer leraren aan de slag gaan met bijvoorbeeld portfolio's, ze ook bewust omgaan met meer talige, sociale en administratieve vaardigheden. Het vergt heel wat energie van mensen om stil te staan bij hun eigen kwaliteiten, net omdat ze niet enkel mogen kijken naar hun kwaliteiten op zich, maar ook moeten zoeken naar ruimte voor verbetering van die kwaliteiten. Wanneer je moet reflecteren over jezelf, je eigen persoon, stoot je onoverkomelijk op zaken die je beangstigend of moeilijk vindt. Een voorbeeld hiervan is het ongemakkelijke gevoel dat mensen vaak krijgen wanneer ze positieve punten van zichzelf openlijk moeten benoemen. Bovendien vertonen jongeren vaak een grote weerstand tegen reflectie. Geef jouw leerlingen zeker voldoende uitleg bij het waarom van zelfreflectie dat gepaard gaat met het ontdekken van de eigen talenten! Wanneer ze het nut en de bedoeling ervan niet inzien, is de weerstand immers des te groter.

Ik ben de ster!

6.1 Reflectie op voor en na

Methodiek

Je hebt nu ... afgerond. Het is belangrijk om wat je gedaan hebt te overdenken, te onderzoeken wat je geleerd hebt en wat je ontdekt hebt over jezelf.

Dit kan je helpen bij het maken van keuzes...

Reflectie

Beantwoord de volgende vragen over ... dat je hebt gedaan.

1. Voordat ik begon, wist ik al
2. Hoewel ik dacht dat
bleek dat
3. Eén ding dat ik nog niet wist, was
4. Iets anders dat nieuw voor me was
5. Het bijzonderste/vreemdste/verrassendste dat ik ontdekte, was
6. Voor mij was belangrijk
7. Ik zou meer willen weten over
8. Ik heb over mezelf ontdekt dat

Ik ben de ster!

6.2 ABCD'tje

Methodiek

Je hebt nu ... afgerond. Het is belangrijk om wat je gedaan hebt te overdenken, te onderzoeken wat je geleerd en ontdekt hebt over jezelf.

Dit kan je helpen bij het maken van keuzes...

Reflectie

Wat had je A andacht?	.....
Wat was B elangrijk?	.....
Wat is je C onclusie?	.....
Wat ga je hiermee D oen? (of Wat ga je voortaan D oen?)	.....

Ik ben de ster!

6.3 Persoonlijke competenties in beeld

Methodiek

Je hebt nu ....afgerond en kennismemaakt. Geef op basis van deze kennismaking aan welke ... je het meeste aanspreken en waarom.

Deze opdracht voer je individueel uit.

Reflectie

1. Verdeel de competentiekaartjes in 5 stapeltjes: van boven naar beneden op jouw tafel, in antwoord op de vraag: Hoe prettig vind je het om deze competentie toe te passen?

Leg hiervoor de onderstaande kaartjes verticaal voor je.

Heel erg graag

Met veel plezier

Wel leuk

Liever niet

Helemaal niet

2. Verdeel nu de competentiekaartjes opnieuw. Nu via het beantwoorden van de vraag: Hoe goed vind je jezelf in deze competentie?

Leg hiervoor de kaartjes **zeer goed** t/m **niet goed** horizontaal voor je.

Zeer goed

Goed

Niet goed

Competentiekaartjes

Anderen enthousiast maken	Opkomen voor jezelf	Ideeën aanleveren
Taakverdeling maken	Omgaan met conflicten	Samenwerken

Ik ben de ster!

Reflecteren	Onderhandelen	Medeleerlingen aanspreken op gedrag bijvoorbeeld in project(groep)en
Planmatig werken	Ordenen van informatie	Conclusies trekken
Maken van een verslag	Probleem definiëren	Een plan van aanpak maken
Goed gebruikmaken van hulpbronnen	Afspraken maken en deze nakomen	Zich houden aan planningen
Onderscheid maken tussen hoofd- en bijzaken	Inschatten van je eigen kunnen (zowel vooraf als achteraf)	Organiseren van activiteiten
Leidinggeven	Relaties leggen Oorzaak en gevolg	Kritische instelling
Zorgen dat je werk er netjes uitziet	Doelen stellen	Initiatief nemen
Zorgen dat een verhaal logisch in elkaar zit	Mondeling presenteren voor een publiek	Interview kunnen houden
Nauwkeurig werken	Een werkstuk maken	Correct taalgebruik hanteren (spelling en zinsbouw)

Ik ben de ster!

Zeer goed	Goed	Niet goed
Heel erg graag	Met veel plezier	Wel leuk
Liever niet	Helemaal niet	

Ik ben de ster!

6.4 Reflectie over jezelf aan de hand van je lichaam³⁸

Methodiek

Je kunt deze oefening invullen op een reeds bestaande tekening van een lichaam.

Je schrijft het antwoord op de onderstaande vragen bij elk lichaamsdeel.

Reflectie

Hersenen: Waar zitten je hersenen van vol? Waarover weet je heel veel?

Haar: Waarvoor zit je met je handen in je haar? Waardoor raak je in paniek?

Oor: Wat gaat het ene oor in en het andere uit? Wat vind je helemaal niet interessant?

Oog: Waarvan krijg je tranen in je ogen? Waar word je triest van?

Neus: Waar steek je graag je neus in? Wat interesseert je?

Mond: Waarvoor sta je met je mond vol tanden? Wat kun je niet goed?

Nek: Waarover heb je soms een dikke nek? Waar ben je trots op?

Schouders: Waar zet je graag je schouders onder? Waarvoor doe je graag je best?

Hart: Waarvan gaat je hart sneller bonken? Waar hou je enorm veel van?

Longen: Waar haal je eens diep adem voor? Waar kijk je tegen op, maar doe je toch?

Lever: Wat ligt er zwaar op je lever? Wat heb je helemaal niet graag?

Maag: Waarvan krijg je krampen in je maag? Wat doe je helemaal niet graag?

Aders/bloed: Waarvan gaat je bloed koken? Waar word je heel kwaad van?

Handen: Wie help je graag een handje? Wie wil je altijd helpen?

Vingers: Wat heb je goed in je vingers? Wat kun je heel goed?

Knieën: Waarvan trillen je knieën? Wat durf je niet?

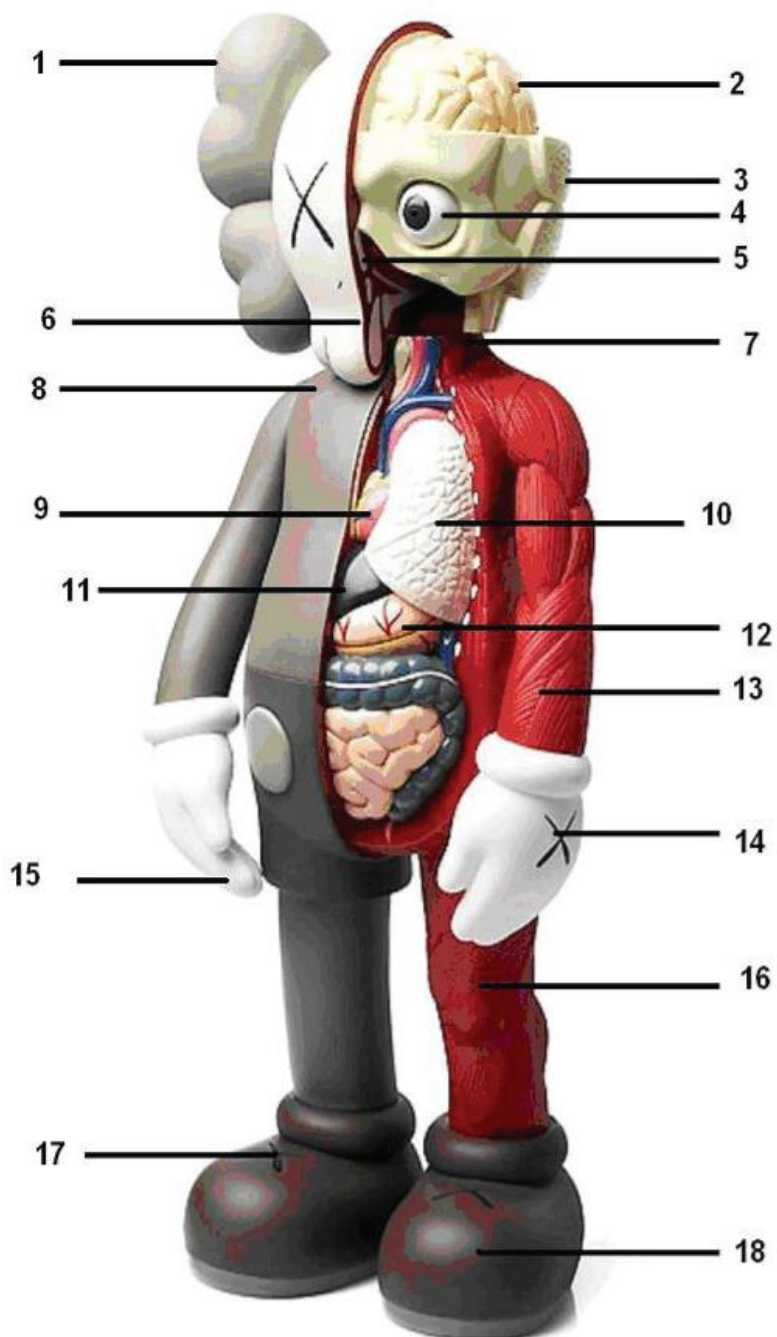
Voeten: Waar sta je voor? Wat vind je belangrijk?

Tenen: Waar krullen je tenen van? Waar word je zenuwachtig van?

³⁸ http://www.jes.be/EXPC/Methodiekboek_persoonlijk_%20ontwikkelingsplan.pdf

Ik ben de ster!

Ik ben de ster!

6.5 Reflectie over je vaardigheden ³⁹

Methodiek

Geef jezelf een score van 0 tot 3. Omcirkel hoeveel sterren je verdient.

0 = dit kan ik helemaal niet.

1 = hier slaag ik soms in.

2 = dit kan ik, maar het kan nog beter.

3 = dit kan ik helemaal.

Reflectie

Ik kan zelfstandig werken.	
Ik neem de opdracht ernstig.	
Ik zoek actief mee naar een oplossing bij een probleem.	
Ik kan op een respectvolle manier omgaan met mijn medeleerling.	
Ik heb voldoende doorzettingsvermogen.	
Ik werk aan een goed tempo.	
Ik respecteer de vooropgestelde tijd.	
Ik werk geconcentreerd.	
Bedenkingen:	

³⁹ Leraren VV Sint-Carolus Sint-Niklaas

Ik ben de ster!

6.6 Reflectie door middel van aanvulzinnen

Methodiek

Materiaal: bladen met aanvulzinnen

Je krijgt enkele halve zinnen. Je probeert deze zinnen aan te vullen.

Je bereidt de antwoorden schriftelijk voor. De deelnemers moeten dan tijdens het gesprek niet meer naar een antwoord zoeken en hebben tijd om naar elkaar te luisteren.

Als er op een halve zin zeer uiteenlopende reacties volgen, volgt er in de klas een groepsgesprek. Ook de deelnemers kunnen elkaar om verduidelijking vragen. Niet alle vragen worden systematisch besproken.

Enkele voorbeelden:

- Mijn hoogtepunt was...
- Het moeilijkste voor mij was...
- Wat me het meest heeft verrast, is...
- Niemand luisterde toen...
- Ik ben echt blij dat...
- Ik wenste dat...
- Ik wou terug naar huis toen...
- Ik wou dat ik een camera bij had toen...
- Ik voelde me gegeneerd toen...
- Ik geraakte gedemotiveerd toen...
- Het heeft me deugd gedaan dat...
- Ik hielp...
- Ik apprecieerde het echt dat...
- Ik zou de groep graag vertellen dat...
- Ik zou graag een oprecht woord van dank willen uitspreken aan... omdat...

Ik ben de ster!

6.7 Reflectie door een mandala te maken

Methodiek

Met deze opdracht kunnen leerlingen reflecteren op hun welbevinden, hun gevoelens tijdens een individuele of groepsopdracht.

Een mandala is een symbool uit het Tibetaans Boeddhisme en betekent letterlijk 'cirkel'.

Een mandala symboliseert wie we zijn en wat we voelen op een bepaald moment.

Opdracht: Maak een mandala en gebruik kleuren die het best weergeven hoe je je voelde tijdens de opdracht.

Betekenis van kleuren

Zwart: duisternis, kwaad, mysterie, leegte, gevoelens van depressie, verlies of rouw.

Wit: zuiverheid, spiritualiteit, kan wijzen op iets wat verborgen of weggelaten is.

Rood: vuur, warmte, kracht om te vernietigen en te zuiveren.

Lichtblauw: onvoorwaardelijke liefde, koestering, mededogen.

Donkerblauw: moederen dat verslindend is, verzwelgend, onpersoonlijk.

Indigo: innerlijke duisternis, ontwaken van intuïtie.

Geel: ontwikkelen van autonomie, hoopvolle levendigheid, impliceert een behoefte aan bevrijding uit conflicten. Heldere geest, nieuwsgierig, gerichtheid op toekomst, op zoek zijn naar verandering.

Groen: kleur van de natuur. Herinnering aan het vermogen om te scheppen, te helen, zichzelf te vernieuwen.

Oranje: zelfbewustheid, trots, ambitie, sterk gevoel van identiteit, gezonde assertiviteit of het omgekeerde: gebrek aan zelfdiscipline, het opzettelijk gebruik van macht.

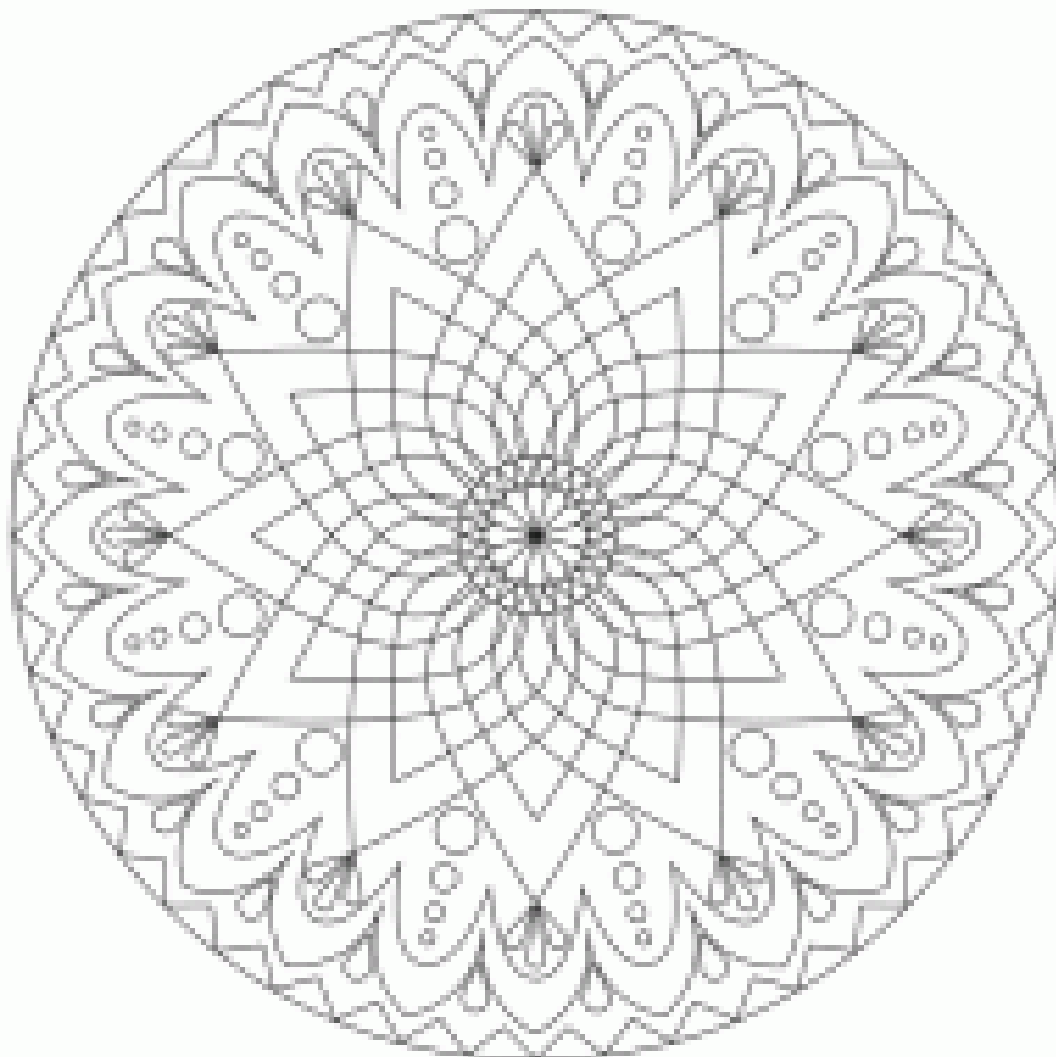
Paars, violet: proces van persoonlijke groei, behoefte aan emotionele steun.

Roze: erkenning van kwetsbaarheid, behoefte aan zorg.

Bruin: een onterechte lage dunk van jezelf of behoefte aan meer veiligheid.

Ik ben de ster!

Ik ben de ster!

6.8 Creatieve aanzet tot reflectiegesprek: "Wie ben ik?"⁴⁰

Methodiek

Doel is dat je nadenkt over wie je bent, wat je graag doet, wat je goed kan... .

Jullie zitten in een kring. Elk om beurt trekken jullie een kaartje en antwoorden jullie op de vraag.

⁴⁰ <http://www.malmberg.nl/juf/Kaartjes/archief-1/Droomkaartjes-1.htm>

Ik ben de ster!

6.9 Creatieve aanzet tot reflectiegesprek: "Wie ben ik?" infokaart

Methodiek

Doel is dat je nadenkt over wie je bent, wat je graag doet, wat je goed kan... .

Jullie krijgen deze infokaart. Probeer alle aspecten ervan eerst in stilte in te vullen a.d.h.v. kernwoorden. Daarna gaan jullie in een kring zitten. Elk om beurt bespreken jullie een drietal aspecten die je aan de groep over jezelf wilt vertellen.

alles over
mij

naam

huisdieren

sport

lekkerste
SNOEP

favoriete tv serie

familie hoeveel?
broers _____
zussen _____
Ben je de oudste,
jongste of middelste?
_____

favoriete plek

favoriete kleur

favoriete muziek

jarig op

favoriete boek

favoriete vakantieland

favoriete vak

lekkerste eten

Ik ben de ster!

6.10 Creatieve aanzet tot reflectiegesprek: “Ik heb het laatste woord ...”

Methodiek

Je hebt nu ....afgerond en kennismemaakt. Geef op basis van deze kennismaking aan welke ... je het meeste aanspreken en waarom.

Deze opdracht voer je uit in een groep van 4 personen.

Reflectie

1. Noteer voor jezelf welke .... je het meeste aanspreken. Bedenk waarom dat zo is.
2. Vertel aan je groep wat je hebt genoteerd. De anderen hebben elk 1 minuut om te reageren op wat je hebt verteld: met vragen of meningen of ideeën ...
Noteer de belangrijkste zaken waar ze mee komen.
3. Daarna krijg je 5 minuten om te reageren op de vragen etc.
4. Zo verlopen 3 rondes: iedereen krijgt de gelegenheid om zijn of haar voorkeuren toe te lichten en te onderbouwen.
5. Noteer na afloop voor jezelf of de vragen van anderen je ideeën en gevoel beïnvloed hebben.

Ik ben de ster!

6.11 Creatieve aanzet tot reflectiegesprek: babbelbox

Methodiek

Gebruik de vragen in deze bijlage als handleiding bij het gesprek.

Reflectiegesprek

Wat vond je moeilijk?

Waar was je goed in?

(Denk aan je resultaten, je creativiteit,
je persoonlijkheid,...)

Waar ben je trots op?

Wat wil je nog verbeteren?

Hoe ga je dit volgende keer aanpakken?

Wat zou je aan andere leerlingen kunnen leren?

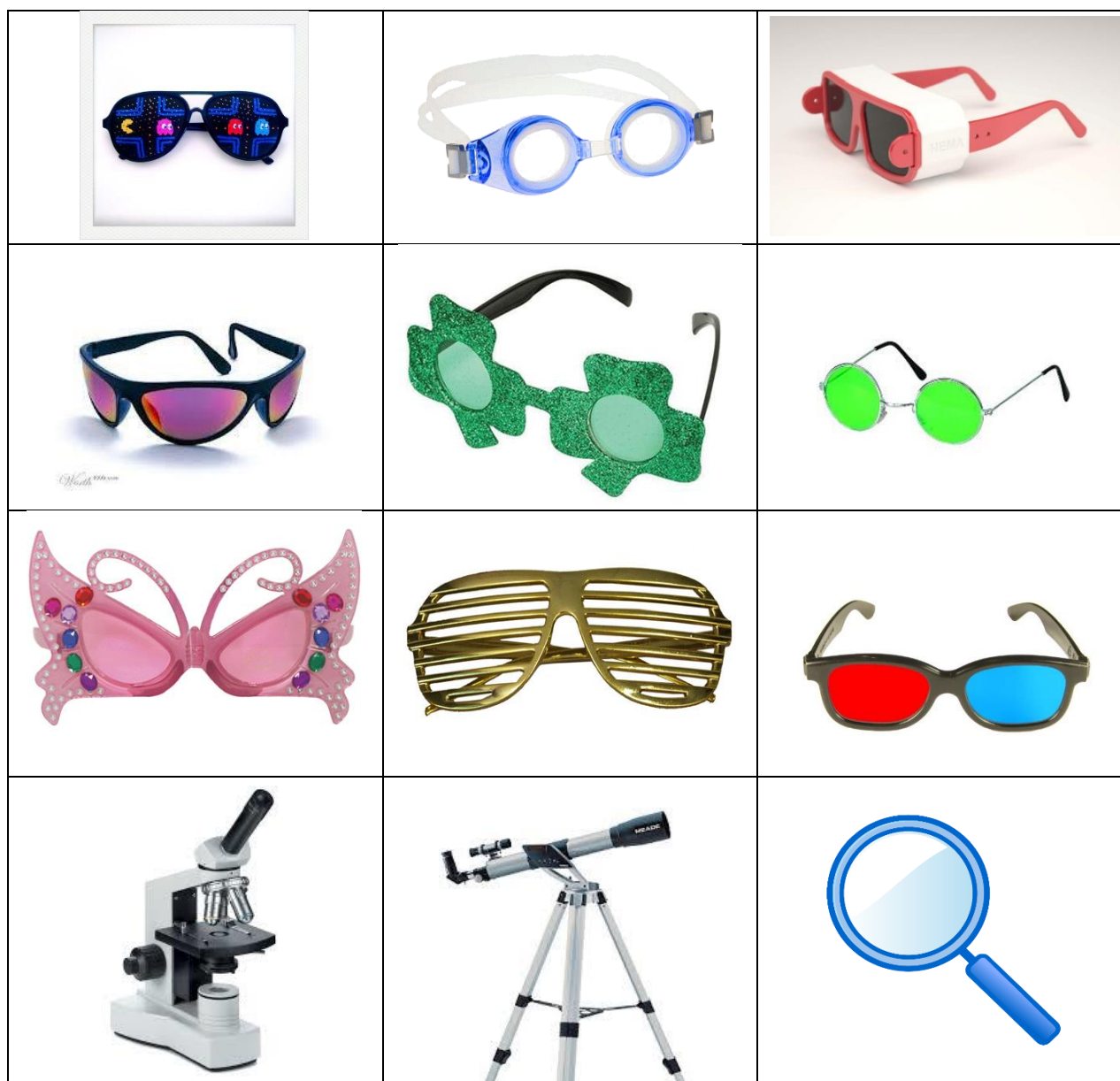
Ik ben de ster!

6.12 Creatieve aanzet tot reflectiegesprek aan de hand van brillen

Methodiek

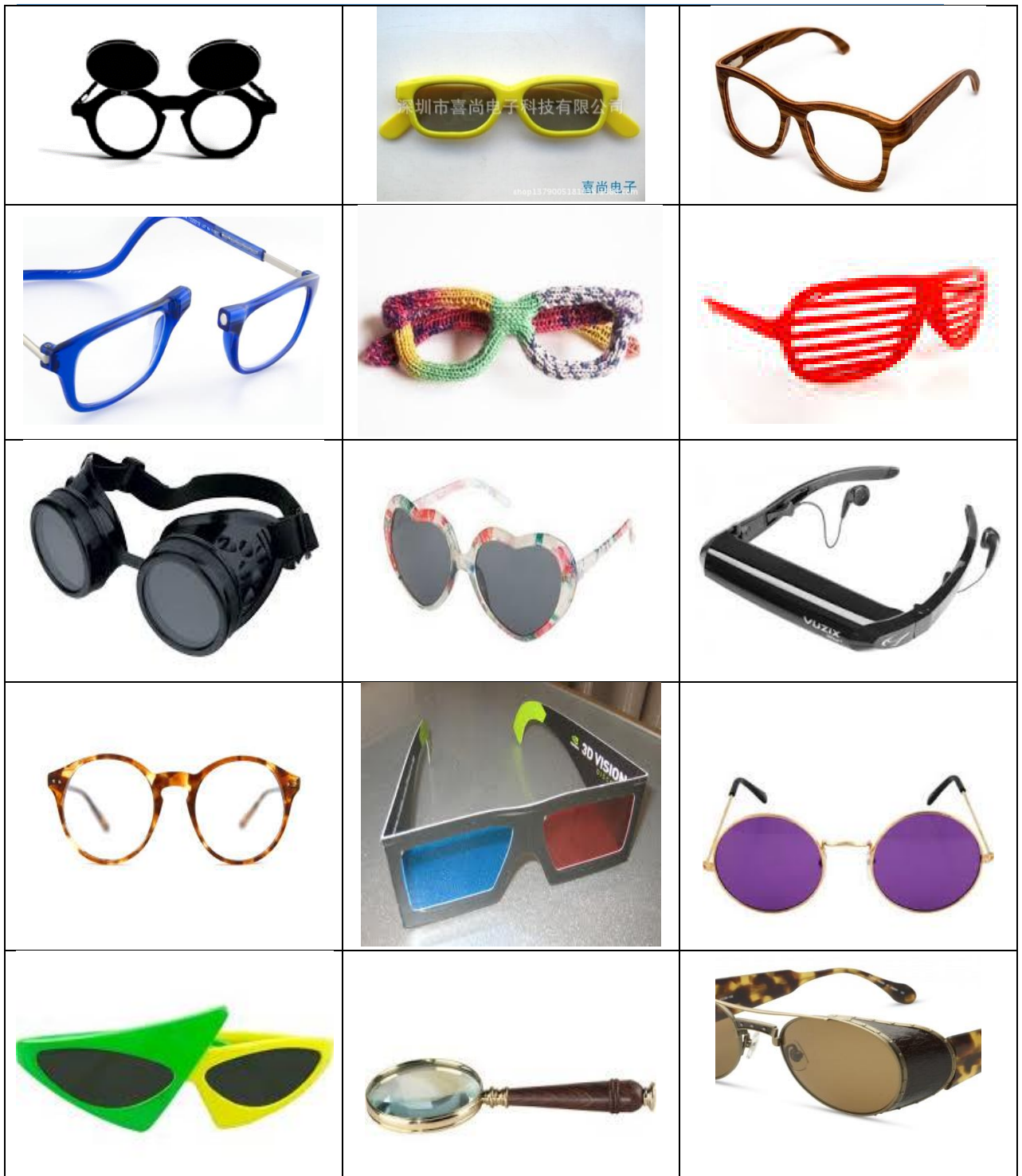
Kies één van de brillen uit de onderstaande lijst die op dit moment bij jou (gevoel) past. Leg kort uit waarom.

Reflectie

Ik ben de ster!

Ik ben de ster!

6.13 Creatieve aanzet tot reflectiegesprek a.d.h.v. een weerbericht

Methodiek

Materiaal

Papier, schrijfgerei, stiften en/of kleurpotloden, pictogrammen.

Jullie kiezen een aantal pictogrammen naar gelang je gevoel bij een bepaald item waarover je moet of wilt reflecteren. Je schrijft aan de hand van de pictogrammen een weerbericht. Nadien gaan we in groep hierover in gesprek.

Bv.: Veel zon. Er waait een koel westenwindje, maar bij veel zon is dit verraderlijk. Alert blijven en mij voldoende insmeren met zonnecrème.

Reflectie

Ik ben de ster!

6.14 Creatieve aanzet tot reflectiegesprek a.d.h.v. verkeersborden

Methodiek

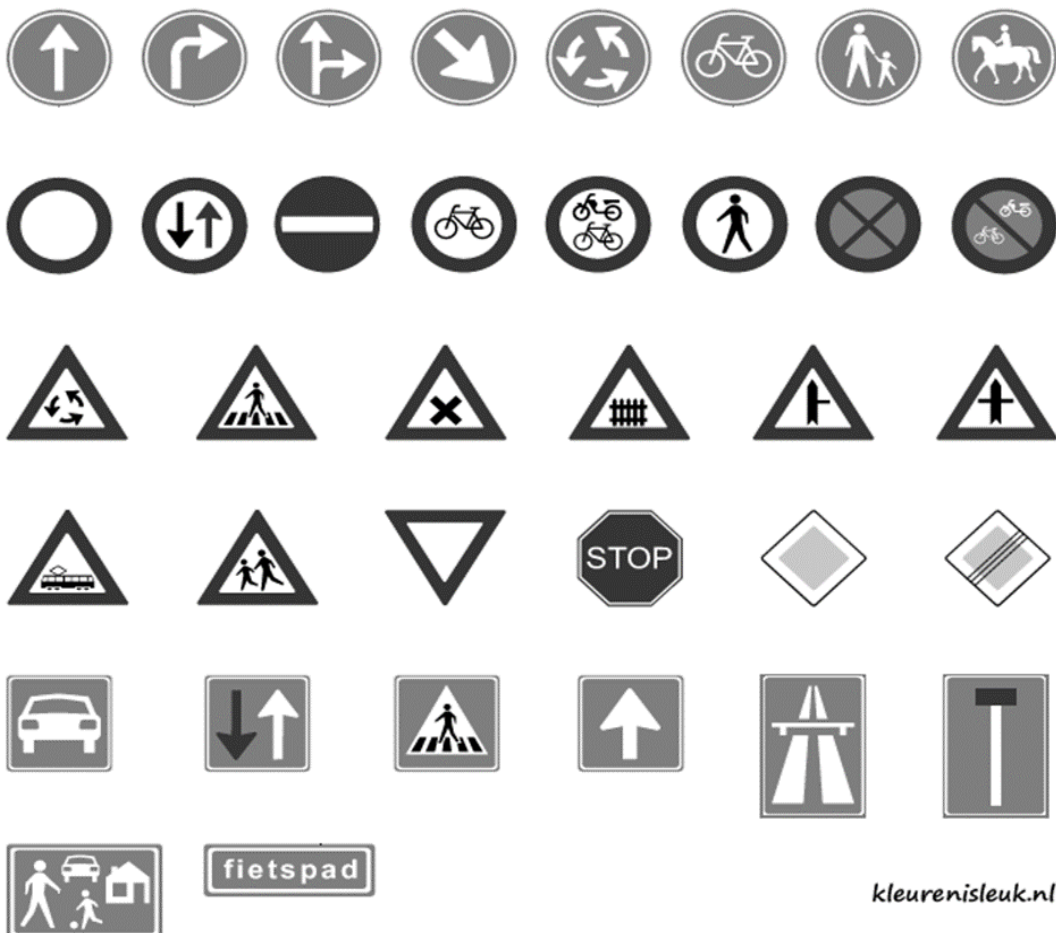
Materiaal

Verkeersborden, papier, schrijfgerei, stiften en/of kleurpotloden.

Jullie kiezen een aantal pictogrammen naar gelang je gevoel bij een bepaald item waarover je moet of wilt reflecteren. Je schrijft aan de hand van de pictogrammen een verkeersroute uit. Nadien gaan we in groep hierover in gesprek.

Reflectie

Verkeersborden

kleurenisleuk.nl

Ik ben de ster!

6.15 Creatieve aanzet tot reflectiegesprek: drijvende bloempjes

Methodiek

Materiaal

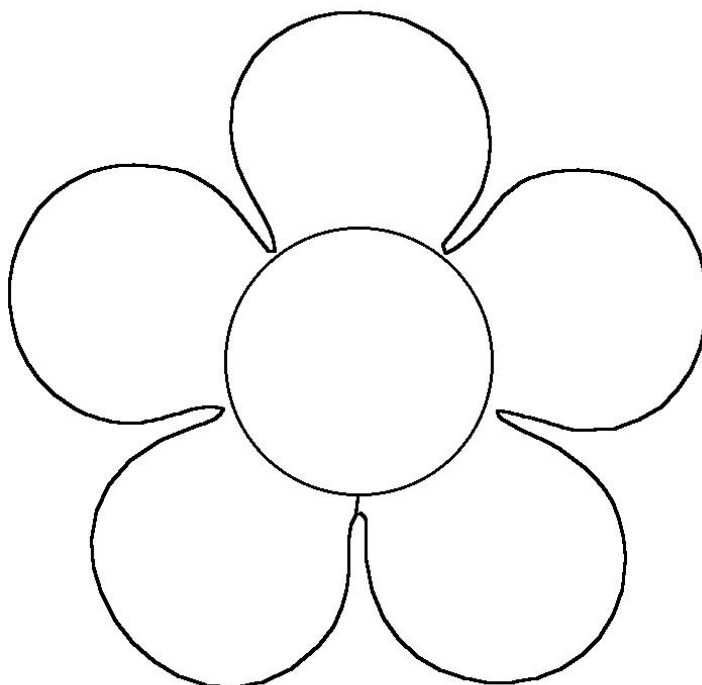
Bloempjes op gekleurd papier (verschillende kleuren), schaar, schrijfgerei, schaaltje met water.

Elke leerling krijgt een bloem of tekent er zelf een en knipt die uit. De naam van de leerling of het onderwerp wordt op de kern van de bloem geschreven. Op elk bloemblaadje schrijven de leerlingen een positief of een negatief punt over zichzelf of over de opdracht of ....

De bloem wordt vervolgens toegeplooid, in water gelegd. Dan zal de bloem langzaam opengaan, zodat iedereen alles kan lezen.

De leerlingen kunnen de woordjes dan in groep toelichten.

Reflectie

Ik ben de ster!

6.16 Creatieve aanzet tot reflectiegesprek met bolletje touw of breiwool

Methodiek

Materiaal

Een bolletje touw (50m) of bol breiwool.

Je krijgt een bolletje touw.

Je gooit het bolletje touw willekeurig naar een andere leerling, zonder het uiteinde los te laten. Met dit touw wordt dan een spinnenweb gevormd.

Degene die gooit, stelt een vraag aan de ontvanger i.v.m. reflecteren over de sessie van vandaag.

Reflectie

Enkele voorbeelden van reflectievragen:

- Wat was voor jou het mooiste moment vandaag?
- Wat was voor jou het moeilijkste moment vandaag?
- Waar wil je nog informatie over?
- ...

Ik ben de ster!

6.17 Creatieve aanzet tot reflectiegesprek a.d.h.v. metaforen: fiets, schip, voetbalveld, auto-onderdelen

Methodiek

Materiaal

Een afbeelding van een fiets, een schip of een voetbalveld met de verschillende personen, van een auto met de verschillende onderdelen, ...

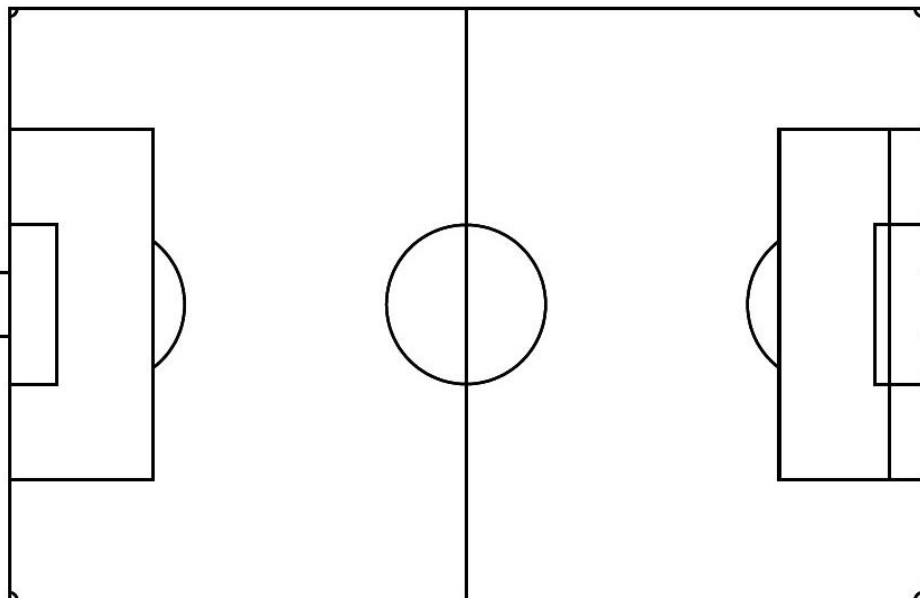
Je kunt het natuurlijk ook zelf tekenen.

Welke positie nam je in tijdens een bepaalde activiteit en waar zou je dan gestaan hebben in een voetbalmatch (aanvaller, verdediger, scheidsrechter, supporters, coach, op-de-bank-zitter, ...)?

Of welke positie neem je in op het schip (stuurman, machinist, drenkeling, haai, ...)

Of als de fiets of de auto de groep voorstelt, welk onderdeel van de auto ben je dan? Waarom?

Reflectie

Ik ben de ster!

Ik ben de ster!

6.18 Creatieve aanzet tot reflectiegesprek met behulp van een thermometer, vouwmeter, ...

Methodiek

1 Materiaal

Bladen met thermometers, kleurpotloden en/of stiften, schrijfgerei, eventueel wasknijper of post-it.

Je tekent een thermometer per te evalueren onderwerp op een blad en laat de groepsleden de gewenste temperatuur aangeven, voorzien van de nodige commentaar. Hoe hoger de temperatuur, hoe beter ze het vonden.

2 Materiaal

Vouwmeter.

De vouwmeter wordt zo open geplooid zodat 1 tot 100 cm zichtbaar is.

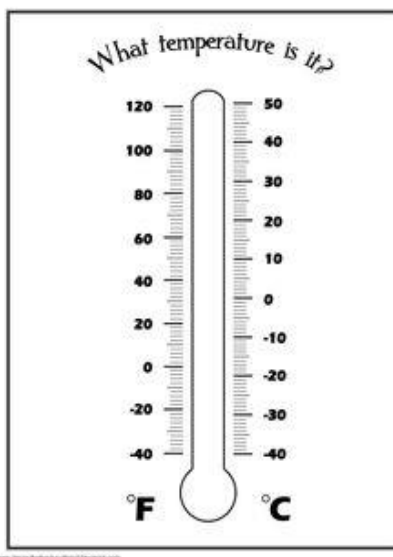
Elke deelnemer krijgt één post-it en één wasspeld. Elk schrijft zijn naam op de post-it en plaatst die met behulp van de wasspeld op een gekozen plaats tussen 1 en 100 cm.

In een gesprek licht elke deelnemer die gekozen plaats op de vouwmeter toe.

Bv.: Ik plaats mij op 73 cm. Ik voel mij ..... i.v.m. reflecteren en evalueren.

Je kunt ook met verschillende kleuren van wasknijpers werken en aan elk te evalueren onderwerp een kleur toekennen. Je vraagt dan om de wasknijpers te laten hangen, waardoor je een globaal beeld krijgt van hoe iemand de activiteit, ... vond.

Reflectie

Ik ben de ster!

6.19 Creatieve aanzet tot reflectiegesprek: Atlas van de belevingswereld⁴¹

Methodiek

Bekijk de kaart. Waar bevond je je tijdens deze activiteit/stage? Licht je positie toe.

Reflectie

⁴¹ <http://atlasvandebelevingswereld.myshopify.com/pages/about-us>

Ik ben de ster!

6.20 Creatieve aanzet tot reflectiegesprek: de mannekesboom

Methodiek

Materiaal

Blad met mannekesboom.

Op de boom zitten allerlei **personen** op verschillende plaatsen en manieren getekend (onderaan de boom, op een tak, in de top, zittend, hangend, vallend of staand, dromerig kijkend, opgetogen, droevig).

Omcirkel het mannetje dat het best je gevoel weergeeft. Leg uit waarom je dat figuurtje hebt gekozen.

Reflectie

Ik ben de ster!

6.21 Creatieve aanzet tot reflectiegesprek: een beeld zegt meer dan 1000 woorden⁴²

Methodiek

Materiaal

Voldoende tijdschriften, stukjes stof, verf, lijm, schaar en andere knutselmaterialen.
Enkele flappen of papier in A3 formaat.

Jullie worden uitgenodigd om een mood-bord te maken op papier (A3) met stukken kleur uit tijdschriften, foto's en teksten om aan te geven wat je geraakt heeft bij de opdracht of tijdens de stage. Bedoeling is dat je je gevoelens probeert weer te geven.

Daarna gaan we over tot een klasgesprek.

Reflectie

---

⁴²

<http://www.zorgvoorbeter.nl/docs/PVZ/vindplaats/Goedingesprek/Eenvoudige%20werkvormen%20voor%20reflectiemomenten%20zvb.pdf>

Ik ben de ster!

6.22 De SWOT-analyse

Methodiek

De basis van de SWOT werd gelegd in 1960-1970 door onderzoekers van de Stanford-universiteit en is van oorsprong gemaakt om de werking in grote organisaties te analyseren. Het is een populair middel om de situatie van een organisatie in kaart te brengen en wordt toegepast bij strategisch management. Deze methodiek kan ook ingezet worden om een SWOT-analyse te maken van een activiteit, opdracht, werkstuk,...

Leerlingen kunnen een SWOT-analyse echter ook op zichzelf toepassen.

In het model hieronder wordt de link gelegd tussen zijnskenmerken en studieloopbaan.

Reflectie

	Gunstig	Ongunstig
Intern	S Sterkte	W Zwakte
Extern	O Kansen	T Bedreigingen

Ik ben de ster!

	Positief	Negatief
Intern	Sterkte: Wat zijn je sterke punten <ul style="list-style-type: none"> • Waar vind je zelf dat je goed in bent op gebied van: school, gezin, vrije tijd, omgang met mensen,...? • Waarover krijg je complimenten van je vrienden, klasgenoten, ouders, familie, leraren,...? • Noteer 5 eigenschappen waar je trots op bent. (<i>Je kunt hiervoor hulpmiddel 1 gebruiken.</i>) • Wat doe je graag? • Op welke prestatie in je leven ben je het meest trots? • Welke verklaringen heb je voor je succes? • Waarom ben je aan deze studie begonnen en welke motieven dragen bij aan je succes?	Zwakte: Wat zijn je zwakte punten <ul style="list-style-type: none"> • Benoem 5 eigenschappen van jezelf waar je niet zo trots op bent. (<i>Je kunt hiervoor hulpmiddel 2 gebruiken.</i>) • Denk je dat je hier nog iets aan kunt veranderen? Indien ja, wat/wie heb je nodig om te kunnen veranderen? Hoe kun je veranderen? • Op welke manier worden je prestaties beïnvloed door je zwakten? • Op welke aspecten van je persoonlijkheid krijg je dikwijls commentaar van anderen?
Extern	Kansen: Waar zie je kansen voor jezelf, je studie? <ul style="list-style-type: none"> • Welke mogelijkheden zie je op het gebied van je hobby's, gezinssituatie, gezondheid, je studie,...? • Welke kansen heb je met je huidige opleiding, waar kun je terecht? • Zie je ontwikkelingen in de samenleving waar je aan zou kunnen bijdragen met je huidige kennis en vaardigheden? • Welke doelen heb je gesteld ten aanzien van je studieloopbaan?	Bedreigingen: Waardoor voel je je bedreigd? <ul style="list-style-type: none"> • Gebeurtenissen? • Zie je bepaalde moeilijkheden voor het verdere verloop van je studieloopbaan? (gezondheidsproblemen, gezinssituatie, werk, schoolsituatie,...)

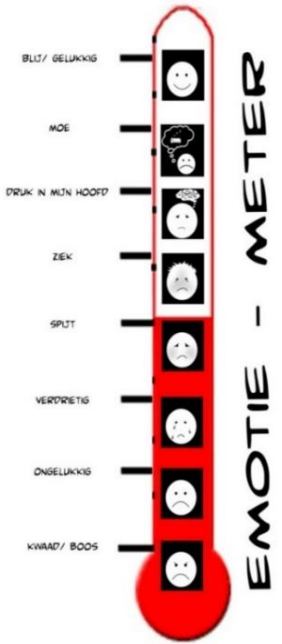
Ik ben de ster!

Hulpmiddel 1	Hulpmiddel 2
<p>Kies uit de onderstaande lijst 5 woorden die het beste bij je passen. Geef daarna een motivering/voorbeelden waarom je net die woorden gekozen hebt.</p> <p>1..... omdat: 2..... omdat: 3..... omdat: 4..... omdat: 5..... omdat:</p>	<p>Kies uit de onderstaande lijst 5 woorden die bij je passen, maar waar je niet zo trots op bent. Geef daarna een woordje uitleg waarom je net die woorden gekozen hebt.</p> <p>1..... omdat: 2..... omdat: 3..... omdat: 4..... omdat: 5..... omdat:</p>
<p><i>Zelfverzekerd – enthousiast – rustig – bescheiden – geduldig – doorzetter – kan relativeren – creatief – nuchter – initiatiefrijk – eerlijk – betrouwbaar – makkelijke prater – vrolijk – doelgericht – serieus – verdraagzaam – open – ijverig – levendig – zorgzaam – oplettend – veelzijdig – meelevend – speels – flexibel – humoristisch – zorgvuldig – vriendelijk – belangstellend – gevoelig – weet te overtuigen – eenvoudig – bemiddelaar – evenwichtig – idealistisch – handig – toegewijd – ordelijk – spontaan – behulpzaam – gemoedelijk – tactvol – zelfstandig – gedisciplineerd – verantwoordelijk – tevreden – intelligent – nieuwsgierig – respectvol – ambitieus – avontuurlijk – smaakvol – weerbaar – praktisch – organisator</i></p>	<p><i>Negatief – opdringerig – onverschillig – ligt dwars – slijmerig – egoïstisch – verlegen – gemeen – lui – streng – cynisch – ongeduldig – bot – onhandig – waait met alle winden mee – gesloten – verward – aarzelend – stijf – traag – overmoedig – onvoorzichtig – wantrouwig – wispelturig – ongedisciplineerd – lichtgeraakt – brutaal – hebberig – fanatiek – onredelijk – opschepperig – somber – bemoeizuchtig – overbezorgd – geremd – jaloers – ontevreden – onrustig – humeurig – klagerig – haatdragend – agressief – angstig – arrogant – overgevoelig – zweverig – naïef – loslippig – koppig – krenterig – slordig – onverdraagzaam – bazig – bevooroordeeld – oppervlakkig – hard – stug – verkwistend – kortzichtig – onzelfstandig</i></p>

Ik ben de ster!

6.23 Reflectiefiche gevoelens

Naam		Klas	
Week van ... tot ...		Datum	
<p>Hoe heb ik me deze week gevoeld?</p> 	<p>Welke gevoelens heb je ervaren?</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Blij ☐ Boos ☐ Jaloers ☐ Verliefd ☐ Verbaasd ☐ Verdrietig ☐ Uitbundig ☐ Verlegen ☐ Uitgesloten ☐ ... <p><i>(Je kunt nog andere gevoelens gehad hebben deze week. Noteer ze er zeker bij!)</i></p>	<p>Noteer waarom je deze gevoelens ervoer.</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	

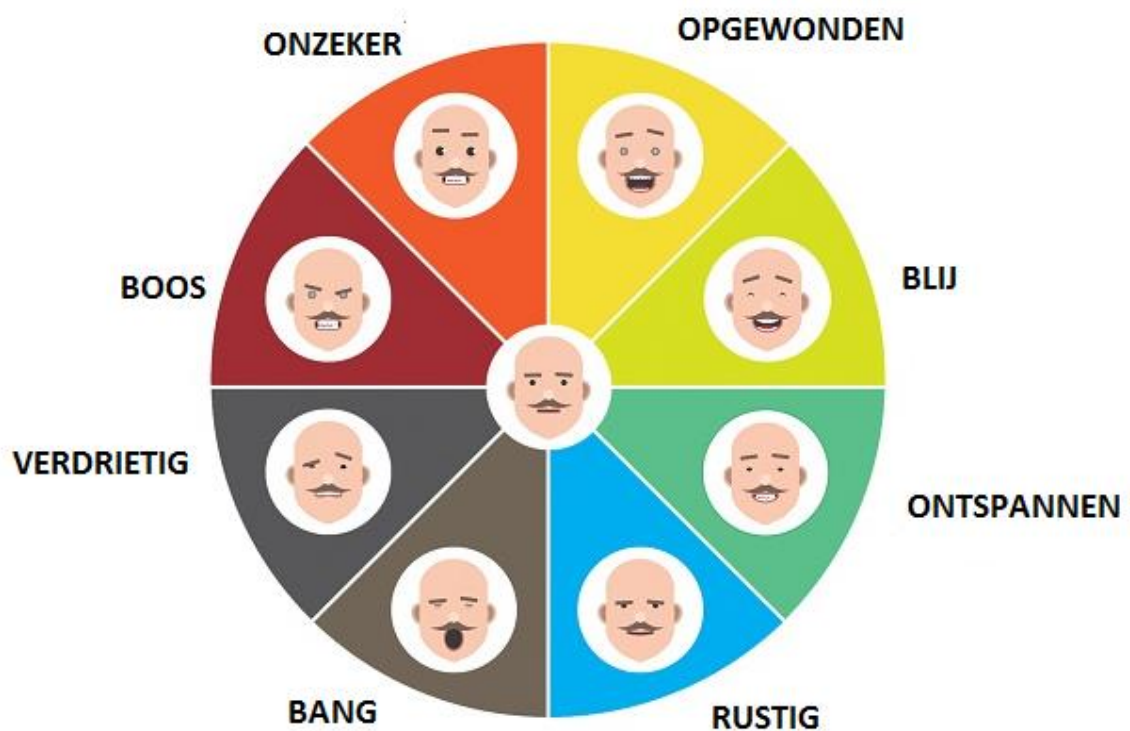
Ik ben de ster!

6.24 Reflectie op gevoelens met behulp van gevoelskaarten

Methodiek

De afbeelding wordt in groot formaat opgehangen in de klas met een pijl. Leerlingen kunnen hierop aanduiden hoe ze zich voelen. Deze techniek wordt vaak gebruikt bij anderstalige nieuwkomers.

Reflectie

Ik ben de ster!

Inspiratielijst om gevoelens te kunnen benoemen

- Gevoelens herkennen en erkennen
- Gevoelens benoemen
- Eigen gevoelens kunnen uiten
- Zich kunnen inleven in de gevoelens van een ander

Authentieke gevoelens	Gezonde functie	Afgeleide gevoelens	Vervangende gevoelens
Liefde, Vreugde, Blijdschap	Hart openen, Geven en ontvangen	Betrokken, Dankbaar, Energiek, Enthousiast, Gecentreerd, Gefascineerd, Gelukkig, Gepassioneerd, Gerust, Helder, Levendig, Ontspannen, Open, Opgetogen, Rustig, Teder, Tevreden, Trots, Uitbundig, Vastberaden, Veilig, Verlangend, Voldaan, Vredig, Vriendelijk, Vrolijk, Vurig, Zelfbewust, Zelfverzekerd	Braaf, Opofferend, Eisend, Dwingend, Voorwaardelijke liefde, Wantrouwend, Jaloers
Verbazing, Nieuwsgierigheid	Motiveren voor verbetering	Bemoedigd, Geïnspireerd, Geraakt, Hoopvol, Nieuwsgierig, Ontroerd, Opgelucht, Opgewonden, Optimistisch, Verfrist, Verrast, Verwachtigsvol, Verwonderd, Waakzaam	Competitief, Bezitterig, Onzeker, Overmatig Vergelijken, Kritiek, Veroordelen, Afgunst, Nijd, Roddelen
Verdriet	Verlies verwerken, Helen	Bedroefd, Gekwetst, Melancholiek, Onbemind, Ongelukkig, Ongewenst, Ontmoedigd, Teleurgesteld, Terneergeslagen, Treurig, Waardeloos, Triest	Zelfmedelijden, Schaamte, Verbitterdheid, Depressie, Boosheid, Bezorgd
Angst	Waarschuwen, Alert maken	Bang, Bezorgd, In 't nauw gebracht, Ongerust, Ontsteld, Behoedzaam, Verontrust, Verschrikt, Versteend, Wantrouwend	Paniek, Fobieën, Vermijding, Ontkenning, Angst voor toekomstige dingen, Somber, Ongerust
Boosheid, Woede	Grenzen stellen, Zelfbescherming	Furieus, Geërgerd, Gefrustreerd, Geïrriteerd, Kwaad, Ongeduldig, Ontevreden, Ontstemd, Razend, Triomferend, Verontwaardigd, Wraakzuchtig	Schuld, Zelfverwijt, Onmacht, Hulpeloos, Passief, Agressie, Negeren, Pesten, Cynisme
Afschuw, Afkeer	Vermijden van weerspannende dingen, Herkennen van kwetsbaarheid van anderen	Afstandelijk, Euforisch, Hatelijk, Koel, Nutteloos, Onberispelijk, Ongeïnteresseerd, Onverschillig, Teruggetrokken, Verveeld, Vijandig, Walging	Minachten, Beschuldigen, Vervreemden, Alleen

Ik ben de ster!

6.25 Reflectie door positie in te nemen

Methodiek

Materiaal: krijt of tape

Op de grond worden 4 zones getekend met krijt of afgeplakt met tape. Elke zone staat voor een bepaalde score: + +, +, - en - -.

Als begeleider stel je een vraag of noem je een te evalueren onderwerp en de deelnemers moeten dan zo snel mogelijk een positie innemen, die weergeeft wat ze van dat onderwerp vonden.

Een variant hierop :

Maak een denkbeeldige lijn in het lokaal en ga hierop staan. De uiterste punten zijn A en B.

Als je denkt 'dit is de ideale situatie', ga dan dichtbij punt A staan.

Punt B staat voor 'dit is een eerder ongewenste situatie.'

Wie tussenin gaat staan, zegt: "de situatie is niet ideaal, noch ongewenst" (sta je dicht bij punt A of punt B?)

Reflectie

Voorbeelden:

- de inzet van jezelf
- goed gevoel
- nog veel te leren
- de begeleiding

Ik ben de ster!

6.26 Kernkwaliteiten en het kernkwadrant van D. Ofman⁴³

Methodiek

Stel je eigen kernkwaliteiten, valkuilen, allergieën en uitdagingen op.

Dat wordt meestal weergegeven in een figuur. Deze figuur noemen we een kernkwadrant.

Wat zijn kernkwaliteiten?

Kernkwaliteiten zijn volgens de bedenker Daniel Ofman de specifieke sterktes die iemand kenmerken. Ze maken je tot wat je bent. Het zijn positieve punten die een ander het eerste over je zeggen als hij ernaar gevraagd wordt.

Kwaliteiten kunnen ook valkuilen zijn

Deze kwaliteiten worden een valkuil als je erin doorschiet. Dat is een vervorming van een kwaliteit, de andere kant van de medaille. Je kwaliteit wordt een zwakte. Bv. als je doorschiet in je zelfverzekerdheid, word je arrogant.

Valkuilen van een ander: allergieën

Zoals iedereen kernkwaliteiten heeft, heeft ook iedereen valkuilen. Als een ander doorschiet in een bepaalde kwaliteit, kan dat bij jou irritatie oproepen. Jouw reactie daarop wordt een allergie genoemd. Zo'n allergie heeft te maken met een kwaliteit van jezelf. Bv. als je erg bescheiden bent, kun je je mateloos ergeren aan mensen die zich continu op de borst kloppen.

Achter allergieën schuilen weer uitdagingen

Die vervelende eigenschap van een ander is natuurlijk ook een kwaliteit waarin hij is doorgeschoten. Het mooie is dat juist voor degene die er allergisch voor is, de kwaliteit die achter deze uitdaging ligt een belangrijk ontwikkelpunt kan zijn. Dit wordt dan de uitdaging genoemd. Bv. erger je je regelmatig aan de passiviteit van een ander? Kijk dan welke kwaliteit daarachter zit. Is iemand bijvoorbeeld bedachtzaam, of geduldig en daarin doorgeschoten? Grote kans dat dat nu juist jouw uitdaging is, omdat je zelf soms te drammerig bent. Je kunt dus veel leren van de mensen aan wie je je het meest ergert.

⁴³ <http://www.carrieretijger.nl/functioneren/ontwikkelen/persoonlijkheidsmodellen/kernkwaliteiten>

Ik ben de ster!

Reflectie⁴⁴

Ontdek jezelf (in vier minuten)

Hoe het kernkwadrant voor jezelf opstellen?

Je kunt bij verschillende kwadranten 'instappen'

1. Begin met het inventariseren van je sterke punten en werk deze uit via de valkuil, de uitdaging en de allergie, zoals in het voorbeeld.
2. Begin met je uitdagingen, redeneer terug naar je valkuil en herken de kwaliteit die erachter zit. Een mooie methode om te gebruiken als voorbereiding op een functioneringsgesprek?
3. Vraag vrienden, familieleden naar je valkuilen. Ze weten er vast wel een aantal op te noemen. Werk terug van valkuil naar kwaliteit en ontdek vervolgens jouw uitdagingen en allergieën.

⁴⁴ <https://www.klasse.be/6010/ontdek-je-kernkwaliteiten-in-4stappen-2/>

Ik ben de ster!

4. Stoor je je mateloos aan die klasgenoot? Kijk ook eens naar de kwaliteit die erachter zit en wat je ervan kunt leren. Daarmee kun je ook een uitdaging, valkuil en kwaliteit bij jezelf ontdekken.
5. Misschien zet deze tabel je even op weg, gewoon ter inspiratie.

dier axenroos	kernkwaliteit	valkuil	allergie	uitdaging
havik	overtuigd	fanatiek	meningsloos	relativerend
bever	zorgzaam	betuttelend	onverschillig	vertrouwend
pauw	profilerend	arrogant	onzichtbaar	bescheiden
schildpad	invoelend	sentimenteel	gevoelloos	beschouwend
uil	diplomatiek	afstandelijk	directheid	openheid
kameel	volgzaam	slaafs	autoritair	leidend
poes	ontvankelijk	profiterend	opdringerig	dienstbaar
leeuw	leidend	autoritair	slaafs	volgzaam
wasbeer	complimenteus	dwepend	afkrakend	kritisch
steenbok	vasthoudend	koppig	toegeeflijk	loslatend

45

⁴⁵ Illustratie: Judith Vanistendael - Onderwijs in Vlaanderen D/2008/3241/202

Ik ben de ster!

6.27 Portfolio

Methodiek

- 1 Doel van een portfolio: je illustreert en documenteert je ontwikkeling in bepaalde competenties aan de hand van relevante stukken die je al dan niet zelf selecteert en bundelt. Een verzameling van je werk.
- 2 Ieder stelt zijn/haar portfolio zelf samen.
- 3 Een portfolio is een persoonlijke map waarin je
  - aantoont wat je geleerd hebt;
  - dit bewijst met allerlei documenten die je zelf selecteert;
  - nadenkt over hoe je jezelf wil blijven ontwikkelen.
- 4 Essentieel is de reflectie door jezelf op je eigen leer- en groeiproces.

Instructie en begeleiding door een leraar. De leraar zorgt dat de leerlingen tot nieuwe inzichten komen door de juiste vragen te stellen. Ook bij het presenteren van hun portfolio, treedt de leraar op als coach.

Ter inspiratie:

- 1 Portfolio - Studiegebied Personenzorg BSO⁴⁶

Auteurs van het 'Portfolio - Studiegebied Personenzorg BSO' zijn Inneke Fichet en Mariette Mollu, pedagogisch begeleiders bij de Pedagogische begeleidingsdienst van het GO! onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap.

- 2 Anders evalueren - <http://www.lannoo.be/anders-evalueren>
<https://issuu.com/uitgeverij-lannoo/docs/werkbladen/40>

---

⁴⁶ <http://www.politeia.be/nl-be/book/portfolio-studiegebied-personenzorg-bso/12430.htm>

Ik ben de ster!

6.28 Functioneringsgesprek⁴⁷

Methodiek 1

<p>1. Oriënteren</p> 	<p><i>Wat is een functioneringsgesprek?</i></p> <p>Het functioneringsgesprek is een gesprek tussen een leraar en de leerling over het functioneren van de leerling.</p> <p>Via dit functioneringsgesprek willen we jullie laten reflecteren over jullie leerproces, over jullie studiehouding en de klas- en groeps sfeer. We willen jullie laten nadenken over jullie eigen aandeel hierin en wat jullie zelf kunnen doen om dit te verbeteren.</p> <p>Tijdens het gesprek kunnen we bespreken wat je hebt geleerd en wat je nog wilt bijleren. Van daaruit kunnen we leerdoelen stellen.</p> <p>Indien de leerling dit wil, kan hij/zij zelf punten aanreiken om met de leraar te bespreken.</p>
<p>2. Voorbereiden</p> 	<p>Een goede voorbereiding op een functioneringsgesprek is een absolute must. Het is noodzakelijk dat je vooraf nadenkt over je functioneren tijdens je leerproces en het klasgebeuren.</p> <p>Je maakt de opdracht in de bijlage en beantwoordt al de vragen.</p> <p>Je brengt je verslag van je voorbereiding mee op het gesprek.</p> <p>Zie bijlage.</p>
<p>3. Uitvoeren</p> 	<p>Dit gesprek is niet bedoeld om een oordeel te vellen, maar wel om verbeteringen mogelijk te maken. Een functioneringsproces kan pas echt nuttig zijn als je open staat voor de mening van de andere, ook voor kritiek. Ga dus niet meteen in de tegenaanval, maar probeer je open te stellen voor de gekregen feedback.</p> <p>Denk eraan! Communiceer duidelijk en respectvol!</p>
<p>4. Rapporteren</p> 	<p>Bedoeling is dat je op het einde van het functioneringsgesprek samen met de lesgever 3 positieve kwaliteiten noteert. Je formuleert ook 3 uitdagingen of werkpunten die voor jou belangrijk zijn en waar je kunt aan werken. Je vult die in op het verslag.</p> <p>Nadien maak je afspraken met de leraar en beschrijft wat de gewenste situatie is. Bij engagementen vul je in hoe je hieraan wilt werken, welke acties, welk gedrag... je zult stellen om de gewenste situatie te bereiken.</p>

⁴⁷ Ontwikkeld door leraren IVV St.-Vincentius Gent

Ik ben de ster!

Opdracht : Voorbereiding functioneringsgesprekken

Doel : voorbereiding van de bespreking van jouw functioneren tijdens je leerproces en het klasgebeuren.

Je beantwoordt de onderstaande vragen. Je brengt je verslag van je voorbereiding mee op het gesprek.

- Neem jouw eigen functioneren als leerling van het vierde jaar (in de lessen, algemene houding, op lesvrije schoolmomenten ...) onder de loep.

Welke punten wil je zeker ter bespreking voorleggen ?

- Wat betreft je leerproces :
  - Zorg je ervoor dat je cursussen, nota's, agenda mee hebt tijdens de lessen ?
  - Hou je de nota's zelf en consequent bij ? Indien nee, hoe komt dat ?
  - Maak je 's avonds tijd om je lessen in te studeren ?
  - Besteed je hieraan voldoende tijd ?
  - Hoe is je studiehouding in de klas ? Volg je de lessen ? Werk je actief mee ?
- Wat betreft je houding in de klas :
  - Respecteer je je medeleerlingen ? Waaruit laat je dit blijken ?
  - Voel je je goed in de klasgroep ?
  - Kun je je beheersen in de klas of durf je soms te storen ?
  - Ben je in staat de lessen te volgen ? Waarom wel, waarom niet ?
  - Wat is je eigen bijdrage tot een goede sfeer in de klas ? Wordt dit door anderen ook als dusdanig ervaren ?
- Met welk doel kom je naar school ?
- Met welk gevoel kom je naar school ?

Ik ben de ster!

Formulier verslag functioneringsgesprek tussen

leerling:

leraar:

Positieve kwaliteiten

1.

2.

3.

Uitdagingen

1.

2.

3.

Afspraken:

Gewenste situatie

Engagementen

Ik ben de ster!

Methodiek 2

1. Voorbereiding

Reflecteer per te bereiken competentie/ Algemene Doelstelling in welke mate je deze competentie reeds bezit. Hierbij gebruik je een beoordelingsschaal.

Beoordelingsschaal in het zelfreflectie-instrument:

- 4 = Ik beheers deze doelstelling zeer goed
- 3 = Ik kan al goed omgaan met deze doelstelling, maar kan dit nog verbeteren.
- 2 = Ik moet nog hard werken om in deze doelstelling voldoende te presteren
- 1 = Ik beheers deze competentie niet

Een voorbeeld:

AD 1 BINNEN EEN WELOMSCHREVEN OPDRACHT KWALITEITSBEWUST HANDELEN

Zorg dragen voor persoonlijke gezondheid en welzijn.

Stel ik mezelf voor?

Toon ik interesse voor het werkveld/de bewoners/de kinderen?

Respecteer ik de regels binnen de handhygiëne?

Ga ik op een veilige manier om met de bewoner / het kind?

Werk ik op een ecologische, economische en ergonomische manier?

Hou ik me aan het beroepsgeheim?

Observeer ik de bewoner / het kind op een goede manier?

Geef ik een gevolg aan mijn observaties (rapporteren/hulp vragen,...)?

Werk ik volgens een stappenplan?

Waar sta ik nu? Verworven competenties of competenties waar ik nog moet aan werken.

Selecteer uit het zelfreflectie-instrument 1 competentie waarin je sterk bent geëvolueerd doorheen je opleiding OF 1 competentie waaraan je nog moet werken.

Competentie: .....

Voorbeeld:

.....
.....
.....
.....

Ik ben de ster!

Geef voor deze competentie een voorbeeld uit je stages of klasgebeuren waaruit blijkt dat je deze competentie beheerst of dat je er nog moet aan werken.

2. Uitvoering van het functioneringsgesprek

3. Verslag van het functioneringsgesprek

Formuleer samen met je mentor 3 werkpunten die voor jou belangrijk zijn en waar je kunt aan werken. Noteer zelf bij de werkpunten hoe je hieraan wilt werken, welke acties, welk gedrag je zult stellen om aan die doelen te werken.

Je zult ook je positieve kwaliteiten kort noteren en een algemene vraag beantwoorden.

1. Werkpunt 1

Hoe zal ik hieraan werken?

2. Werkpunt 2

Hoe zal ik hieraan werken?

3. Werkpunt 3

Hoe zal ik hieraan werken?

4. Wat zijn mijn **drie** belangrijkste **kwaliteiten**?

5. Algemeen

Wat vind je in het algemeen van het functioneringsgesprek? De volgende vragen moet je zeker beantwoorden:

Hoe heb je het gesprek ervaren? Beschrijf in minimum vier zinnen.

Heb je alles wat je wou kunnen bespreken? Leg uit in minimum vier zinnen.

Heb je nog vragen?

Kwam je mening overeen met die van je leraar? Leg uit in minimum vier zinnen.

Welke competenties beheers je?

Aan welke competenties moet je nog werken?

Ik ben de ster!

6.29 Nog mogelijke creatieve aanzetten om te reflecteren op welbevinden⁴⁸

- Omschrijven hoe je je voelde bij een bepaalde activiteit aan de hand van de **zwembadmetafoor**: bv. ik durfde al in het diep, gebruikte alleen het plonsbad, voelde me eerder badmeester, gebruikte de grote springplank...
- Werken met **boomerangkaartjes**: op heel wat plaatsen kun je gratis reclamekaartjes meenemen met grappige of leuke opschriften. Je kunt ze ook gebruiken om te zeggen wat je vond of hoe je je voelde bij een bepaalde activiteit.
- **Op lijn staan**: leerlingen gaan op een lijn staan: van 0 tot 10: men gaat staan op een bepaald cijfer en geeft zo zijn mening, kan ook een lijn zijn met in het midden 0, langs de ene kant een schaal die gaat tot +5, langs de andere kant tot - 5.
- **Sporten**: sport zeggen die aansluit bij je gevoel, je mening.
- **Auto's**: het merk of soort auto geeft weer hoe je je voelt: BMW, Mercedes, bestelwagen, cabrio,... .
- **Hartslag**: je zegt met de snelheid van een hartslag hoe je je voelt bij iets.
- **Kaartjes leggen** op een lijn: langs een lijn legt men kaartjes waarop men bedenkingen, gevoelens schrijft die men heeft bij de activiteit. De lijn heeft een begin en een einde: hoe verder bij het einde hoe positiever de kaartjes.
- **De vlieger**: Iedereen schrijft op een blad papier zijn evaluatie van de dag. Daarna leren we een vlieger plooiën met dat blad en smijten we deze in het rond. Iedereen zoekt een vlieger en leest wat er op het blad staat. Ben je het eens of oneens? We luisteren naar ieders mening.
- **Songtitels**: We schrijven een aantal songtitels of zinnen uit gekende liedjes op strookjes. We hangen die omhoog of verspreiden die op de grond. De leerlingen kiezen die zinnen eruit die ze passend vinden voor deze sessie. We gaan de leerlingen dan één voor één af en het is de bedoeling dat die zin dan "gezongen" wordt. We vragen natuurlijk meer uitleg over waarom ze die zin gekozen hebben.
- **Fotocollage**: Iedereen mag uit tijdschriften een foto zoeken, waarop hij/zij een gezicht vindt dat weergeeft hoe hij/zij zich in de groep voelt. Die foto's worden samengeplakt tot een groepsfoto. Eerst worden de persoonlijke keuzes van de foto's besproken, daarna de groepsfoto.

⁴⁸ www.jes.be/methoden/bijlagen/Bundel%20evaluatietechnieken.doc

---

4 INSPIRATIE

Werken met rubrics

<http://www.slo.nl/voortgezet/vmbo/themas/Rubrics/>

Eenvoudige werkvormen voor reflectiemomenten in de zorg

<http://www.zorgvoorbeter.nl/docs/PVZ/vindplaats/Goedingsprek/Eenvoudige%20werkvormen%20voor%20reflectiemomenten%20zvb.pdf>

Actieve en creatieve evaluatietechnieken voor jeugdwerkers

www.jes.be/methoden/bijlagen/Bundel%20evaluatietechnieken.doc

<http://www.edosfoundation.com/images/projects/WorkshopVrijwilligeerscompetenties/MethMapWack.pdf>

Reflectie op de les techniek

<https://www.youtube.com/watch?v=J8g2AMaOT78&feature=BFa&list=ULItHbhwNz504&index=5>

Doorvraagkaartjes

http://www.filosofiejuf.nl/wp-content/uploads/2015/04/Filosofiejuf_Doorvraagkaarten.pdf

Inspiratiekaartjes reflectie

<http://hbo.skills.nl/inspiratie/alle-kaarten.html>

Reflecteren in de kinderopvang

<http://projecten.arteveldehogeschool.be/wanda/>

Hoe ga je aan de slag met een portfolio?

http://www.ond.vlaanderen.be/toetsenvoorscholen/toolkit_breed_evalueren/pdf/19.pdf

Criteria sleutelcompetenties

http://www.socialeconomie.be/sites/default/files/05_Draaiboek_Sleutelcompetenties_1.pdf

http://www.esf-vlaanderen.be/sites/default/files/attachments/articles/competentiespiegel_-_tab_3_mijn_profiel.pdf

http://www.esf-vlaanderen.be/sites/default/files/attachments/articles/competentiespiegel_-_begeleidersdocs_fase_1.pdf

Talentedwerkboek

<https://www.vlaanderen.be/nl/publicaties/detail/werken-vanuit-je-talent-talentedwerkboek>

---

5 BIJLAGEN

5.1 Referentiekader voor Onderwijskwaliteit

Het Referentiekader voor Onderwijskwaliteit⁴⁹ zet verwachtingen voor kwaliteitsvol onderwijs uit.

- **De school bereikt resultaten en effecten**
  - De school bereikt de minimaal gewenste output bij een zo groot mogelijke groep van lerenden.
  - De school streeft bij elke lerende naar zoveel mogelijk leerwinst.
  - De school stimuleert de studievoortgang van elke lerende.
- **De school stelt doelen voor de lerenden**
  - Het schoolteam realiseert doelgericht een brede en harmonische vorming die betekenisvol is.
  - Het schoolteam hanteert doelen die sporen met het gevalideerd doelenkader en zorgt voor samenhang tussen de doelen.
  - Het schoolteam hanteert uitdagende en haalbare doelen.
  - Het schoolteam expliciteert de doelen en de beoordelingscriteria.
- **De school geeft het onderwijsleerproces en de leef- en leeromgeving vorm**
  - Het schoolteam en de lerenden creëren samen een positief en stimulerend school- en klasklimaat.
  - De leef- en leeromgeving en de onderwijsorganisatie ondersteunen het bereiken van de doelen.
- **De school begeleidt de lerenden**
  - Het schoolteam biedt begeleiding zowel op het vlak van leren, leerloopbaan, sociaal-emotionele ontplooiing als fysiek welzijn.
  - Het schoolteam biedt elke lerende een passende begeleiding met het oog op gelijke onderwijskansen.
- **De school volgt de ontwikkeling van de lerenden op**
  - Het schoolteam geeft de lerenden adequate feedback met het oog op de voortgang in het leer- en ontwikkelingsproces.
  - Het schoolteam evalueert op een brede en onderbouwde wijze het onderwijsleerproces en het behalen van de doelen.
  - Het schoolteam stuurt het onderwijsleerproces bij op basis van de feedback- en evaluatiegegevens.

---

⁴⁹ <http://mijnschoolisok.be/professionals/>

5.2 Ontwikkellijn reflecteren in de leerplannen studiegebied Personenzorg

	Verzorging-Voeding ⁵⁰	Verzorging ⁵¹	Specialisatiejaren TBZ ⁵² - KZ ⁵³	Organisatiehulp ⁵⁴ - OA ⁵⁵
Algemeen	Gaait na wat gevolgen van zijn/haar handelen zijn voor anderen. Formuleert eigen werk- of aandachtspunten.	Reflecteert over het eigen handelen en de beleving van de situatie. Formuleert kwaliteiten en aandachtspunten.		
		Stuurt het eigen handelen onder begeleiding bij.	Neemt het standpunt in van de ander. Gaait na wat het effect van zijn/haar handelen is op het gedrag van de ander. Reflecteert over het eigen taalgebruik. Stuurt het eigen handelen bij.	idem
Eigen (competentie)groei in kaart brengen. Licht eigen kwaliteiten en evolutie toe. Licht eigen werkpunten toe.				
AD1	Reflecteren over het kwaliteitsbewust handelen			
AD2	Reflecteren op de eigen communicatie binnen een kader om gedrag en sociale interacties te duiden:	Over de (eigen) communicatie reflecteren binnen een kader om gedrag en sociale interacties te duiden.		idem

⁵⁰ <http://ond.vvksso-ict.com/vvksomainnieuw/leerplanpubliek.asp?NR=2013/061>

⁵¹ <http://ond.vvksso-ict.com/vvksomainnieuw/leerplanpubliek.asp?NR=2014/033>

⁵² <http://ond.vvksso-ict.com/vvksomainnieuw/leerplanpubliek.asp?NR=2014/037>

⁵³ <http://ond.vvksso-ict.com/vvksomainnieuw/leerplanpubliek.asp?NR=2014/035>

⁵⁴ <http://ond.vvksso-ict.com/vvksomainnieuw/leerplanpubliek.asp?NR=2014/031>

⁵⁵ <http://ond.vvksso-ict.com/vvksomainnieuw/leerplanpubliek.asp?NR=2014/036>

	<p>Gaat na of de eigen communicatie in een 1-1 relatie respectvol is binnen een kader om gedrag en sociale interacties te duiden.</p> <p>Reflecteert op de afstemming van de eigen communicatie in een 1-1 relatie binnen een kader om gedrag en sociale interacties te duiden.</p>	<p>Situeert de eigen communicatie binnen een kader om gedrag en sociale interacties te duiden (H).</p>		idem
AD3	<p>Reflecteren over het samenwerken in groep:</p> <p>Reflecteert over het eigen functioneren in groep</p> <p>Reflecteert over de samenwerking in groep.</p>	<p>Situeert het eigen samenwerken in team binnen een kader om gedrag en sociale interacties te duiden (H).</p> <p>Reflecteert over het samenwerken</p>		idem
		<p>Over het werken in een organisatie, in team reflecteren</p>	<p>Over het werken in een zorginstelling/dienst/voorziening, in team reflecteren</p>	idem
AD4	<p>Reflecteren over het eigen handelen (leefstijl) t.a.v gezondheid en welzijn</p>	<p>Over het zorgend handelen reflecteren</p> <p>Reflecteren over het eigen handelen m.b.t. gezondheid en welzijn</p>		<p>C1 Over het handelen als logistiek assistent in ziekenhuizen en/of zorgen opvanginstellingen reflecteren.</p>
AD5	<p>Reflecteren over het eigen (ped)agogisch handelen</p>	<p>Over het (ped)agogisch handelen reflecteren</p> <p>Reflecteren over het eigen (ped)agogisch handelen</p>		<p>C2 Over het eigen handelen als logistiek medewerker (LM) in de indirecte zorg reflecteren.</p>

AD6	Reflecteren over eigen handelen m.b.t. voedingsgewoonten en maaltijdzorg	Over het handelen m.b.t. indirecte zorg reflecteren Reflecteren over het eigen handelen met betrekking tot indirecte zorg		C3 Over het handelen als LM in voedingsdienst reflecteren.
AD7	Reflecteren over eigen handelen m.b.t. interieurzorg			C4 Over het handelen als LM in linnendienst reflecteren.
AD8	Reflecteren over eigen handelen m.b.t. linnenzorg			C5 Over het handelen als LM in onderhoudsdienst reflecteren.
AD9	De eigen studiekeuze motiveren en reflectie op mogelijkheden en beperkingen: Benoemt de eigen mogelijkheden, beperkingen en interesses	AD7 Keuzes motiveren vanuit de reflectie op eigen mogelijkheden en beperkingen m.b.t. werken en studeren.	AD7 Oriënteren op beroepen binnen de directe zorg en voorbereiden op werken (of verder studeren) en levenslang leren.	AD4 idem i.f.v. beroepen binnen de indirecte zorg

STV ⁵⁶	STW Integrale Opdrachten ⁵⁷⁵⁸	
<p>Evalueren van de vier vorige fasen in het technisch proces.</p> <p>Verwoorden van tips ter verbetering zowel naar technische als sociale vaardigheden.</p> <p>Reflecteren en bijsturen van eigen sociale vaardigheden.</p> <p>Reflecteren over eigen gedrag inzake het thema... .</p>	<p>C4: Eigen leren/studieloopbaan in handen nemen:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ eigen leren in handen nemen, ○ samenwerken, ○ reflecteren, ○ omgaan met feedback, ○ oriënteren op verdere (studie)loopbaan 	<p>Reflecteren betekent:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ reflectie tijdens een opdracht op zijn handelen ○ reflectie op zijn aandeel tijdens een groepsopdracht ○ gebruik maken van gekregen feedback ○ feedback vragen over zijn werk aan anderen (medeleerlingen en leraren)
<p>Leerlingen stimuleren zichzelf te evalueren en tips tot bijsturing te formuleren.</p> <p>Niet alle criteria moeten telkens aan bod komen, de leraar maakt een selectie overeenkomstig de lesdoelstellingen.</p> <p>Logischerwijze zal er op een opbouwende wijze gewerkt worden met ruimte voor individuele groei.</p>	<p>Expressie: Reflecteren</p> <ul style="list-style-type: none"> - Reflecteren op de expressieve creatie van jezelf en van anderen - Reflecteren op de opgedane ervaringen en emoties - Reflecteren op de eigen levensstijl, smaak en culturele oriëntatie - Reflecteren in verband met concepten en thema's - Reflecteren op de authenticiteit van de creatie 	<p>Samenwerken</p> <ul style="list-style-type: none"> - Met anderen samenwerken - In groepen samenwerken - Samen reflecteren in verband met de activiteit

⁵⁶ <http://ond.vvksso-ict.com/vvksomainnieuw/leerplanpubliek.asp?NR=2001/027>

⁵⁷ <http://ond.vvksso-ict.com/vvksomainnieuw/leerplanpubliek.asp?NR=2015/015>

⁵⁸ <http://ond.vvksso-ict.com/vvksomainnieuw/leerplanpubliek.asp?NR=2011/038>

5.3 Gedragsindicatoren in het studiegebied Personenzorg

<https://www.dropbox.com/home/Evaluatie?select=Gedragsindicatoren+3+januari+2015.docx>

Gedragsindicatoren	
<i>Omgaan met zichzelf. Hoe ben ik?</i>	
1	Persoonlijk voorkomen
2	Doorzetting
3	Stressbestendig
4	Assertief zijn
5	Eigen privacy respecteren
6	Initiatief nemen
7	Zelfreflectie en zichzelf willen verbeteren
<i>Omgaan met anderen. Hoe ga ik om met anderen?</i>	
8	Communiceren en omgang
9	Luisteren
10	Spreken
11	Omgaan met gezag
12	Omgaan met regels
13	Empathie en inlevingsvermogen
14	Samenwerken
15	Loyaal zijn
16	Integer zijn + privacy anderen respecteren
17	Klantgericht zijn
<i>Omgaan met taken. Hoe ga ik om met taken?</i>	
18	Methodisch werken: plannen, structureren
19	Methodisch werken: taakuitvoering
20	Nauwkeurig en zorgvuldig
21	Hygiënisch werken
22	Veilig werken en bedienen apparatuur
23	Flexibiliteit en omgaan met verandering

Voorbeeld:

SLAAG JIJ ERIN JOU ZO TE GEDRAGEN?

OMGAAN MET ZICHZELF	ZELFREFLECTIE & ZICHZELF WILLEN VERBETEREN
Definitie	Kan eigen sterke en zwakke punten verwoorden en weet hoe zijn/haar gedrag op anderen overkomt.
Dit gedrag is niet gewenst:	<ul style="list-style-type: none"> • Je kent je sterke en zwakke kanten niet. • Je houdt geen rekening met aanbevelingen. • Je vindt complimenten, kritiek en feedback krijgen niet belangrijk. • Je kan niet om met complimenten, kritiek en feedback.
In de 2de graad verwachten we van jou:	<ul style="list-style-type: none"> • Je kan jouw belangrijkste kwaliteiten en aandachtspunten inschatten. • Je praat positief over jezelf. • Je kan benoemen wat je zelf belangrijk en waardevol vindt. • Je kan complimenten en kritiek van anderen aannemen. • Je probeert feedback te begrijpen, en vraagt om uitleg. • Je staat open voor aanbevelingen en tips van anderen. • Je probeert de minimale kwaliteitsnormen te halen.
In de 3de graad <u>verwachten</u> we van jou:	<ul style="list-style-type: none"> • Idem 2de graad + • Je kan jouw belangrijkste kwaliteiten en aandachtspunten verwoorden. • Je kan beleefd verwoorden waar jouw grenzen liggen. • Je denkt na over de gevolgen van wat je doet of niet doet. • Je gaat na wat jouw handelen betekent voor de anderen. • Je neemt complimenten en kritiek van anderen ernstig. • Je houdt rekening met aanbevelingen en tips van anderen. • Je toont dat je feedback krijgen apprecieert om jezelf of je werk te verbeteren. • Je kan je gevoelens verwoorden als je feedback krijgt. • Je zoekt zelf actief informatie bij mogelijke bronnen die je daartoe kunnen inspireren of helpen. • Je probeert de kwaliteit van het eigen werk te verbeteren.
In dit specialisatiejaar verwachten we van jou:	<ul style="list-style-type: none"> • 2de & 3de graad + • Je blijft jezelf voortdurend bekwamen in het eigen werk, de eigen werkprocessen, en aanverwante aspecten. • Je bevroegt de tevredenheid van zorgvragers/klanten/patiënten.... • Je bevroegt de tevredenheid van andere betrokkenen. • Je probeert zoveel mogelijk kennis van anderen op te nemen door vragen te stellen aan ervaren personen. • Je probeert je gedrag aan te passen aan terecht gekregen feedback. • Je formuleert voorstellen ter verbetering van eigen handelen/gedrag. • Je kijkt kritisch naar het resultaat van eigen werk om kwaliteit te halen.